

Leto XVIII. Stev. 249
 DIREKTOR »BORBE«
 VELJKO VLAHOVIČ
 GLAVNI IN ODGOVORNI
 UREDNIK
 IVAN ŠIBL
 UREJA UREDNIŠKI ODBOR
 List izhaja vsak dan razen
 petka — Cena 10 dinarjev

Ljudska
PRAVICA

BORBA

GLASILO ZVEZE
 KOMUNISTOV JUGOSLAVIJE

• LJUDSKA PRAVICA •
 USTANOVljena 6. OKTOBRA
 1934 • MED NARODNOOSVO-
 BODILNO BORBO JE IZHA-
 JALA KOT 14-DNEVNIK IN
 TEDNIK, OD OSVOBODITVE
 DO 1. JUL 1951 KOT DNEV-
 NIK, NATO PA KOT TEDNIK
 • OD 1. JUNIJA 1953 IZHAJA
 KOT »BORBA« ZA SLOVENIJO

PROSLAVA 10-LETNICE KOČEVSKEGA ZBORA

Kar smo na Kočevskem zboru zapisali, to vse bolj postaja resničnost

Včerajšnji proslavi 10-letnice Kočevskega zboru je prisostvovalo okrog 50.000 ljudi. Med slavnostnimi gosti so bili: podpredsednik Zveznega izvršnega sveta Edvard Kardelj, član Zveznega izvršnega sveta Franc Leskošek, predsednik Izvršnega sveta LR Slovenije Miha Marinko, organizacijski sekretar CK Zveze komunistov Slovenije Vida Tomšič in drugi

Kočevje, 4. oktobra. Na zgodovinskih tleh, v Kočevju — v podnožju kočevskega Roga, nekdanjem središču političnega in vojaškega vodstva osvobodilnega gibanja — je bil danes svečano proslavljen eden izmed najpomembnejših dogodkov v zgodovini slovenske državnosti — 10-letnica Zbora odposlancev slovenskega naroda. Tega dne, pred 10. leti, so se uresničile prerokbe besede velikega sina slovenskega naroda Ivana Cankarja: »Narod si bo pisal sodbo sam«, danes pa so delovni ljudje Slovenije te besede napisali na številne slavoloke takole: »Narod si piše sodbo same. Lahko bi samo še dodali »ne frakmu je ne piše in ne talar«.

Kočevje je danes zjutraj imelo slavnosten v. dez. Na prostoru, kjer je nekdanji stal grad fevdalcev Auerspergov — med vojno belogardistična trdnjava — je zdaj trg, na njem pa impozanten spomenik narodnoosvobodilni borbi. Tudi zgodovinski Seškov dom, kjer je bil pred desetimi leti Kočevski zbor, je obnovljen. Le Cankarjeve besede so še ostale na zidu nad odrom, vidni pa so tudi sledovi belogardističnih krogel, s katerimi so hoteli uničiti napis.

V tej dvorani se je danes ob 9.15 začela slavnostna seja Izvršnega sveta Ljudske skupščine LRS, na kateri je bilo navzočih okrog 400 preživelih odposlancev. Ti so z navdušenimi vzkliki pozdravili svoje priljubljene voditelje iz časov Kočevskega zboru: podpredsednika Zveznega izvršnega sveta Edvarda Kardelja, predsednika Izvršnega sveta Slovenije Miha Marinko, člana Zveznega izvršnega sveta Franca Leskovskega, oba podpredsednika Izvršnega sveta Slovenije dr. Marijana Breclja in Ivana Mačka s člani Sveta, prvega predsednika IOOF Josipa Vidmarja, sekretarja ZKS Vido Tomšič in goste: državnega podsekretarja dr. Aleša Beblerja, generalnega sekretarja Predsednika republike dr. Jožeta Vilfana, dalje udeležence Kočevskega zboru dr. Ivana Ribarja in Vlada Dedičerja, kakor tudi predstavnike bratskih republik Vicka Krstulovića, Zlatana Sremca, Toma Katurca, Toša Vujasinovića in Mileta Radosavljevića.

Na svečani seji je govoril tov. Miha Marinko in pozval navzoče, da z enominutnim molkom proslave spomin na padle odposlance. Med drugim je dejal:

je izvolil 120-članski Plenum Osvobodilne fronte kot vodstvo osvobodilnega gibanja in obenem kot parlament vrhovni organ ljudske oblasti kot Slovenski narodnoosvobodilni odbor, kasneje S. N. O. S., Izvršni odbor pa je bil pooblaščen, da vrši funkcijo Predsedstva S. N. O. S. Nadalje je Zbor izvolil 40-člansko delegacijo za zasedanje AVNOJ, ter ji je poveril, da izvrši zgodovinski sklep Zbora, ki je kot legitimni predstavnik slovenskega naroda odločil njegovo vključitev v federalno skupnost svobodnih in enakopravnih jugoslovanskih narodov.

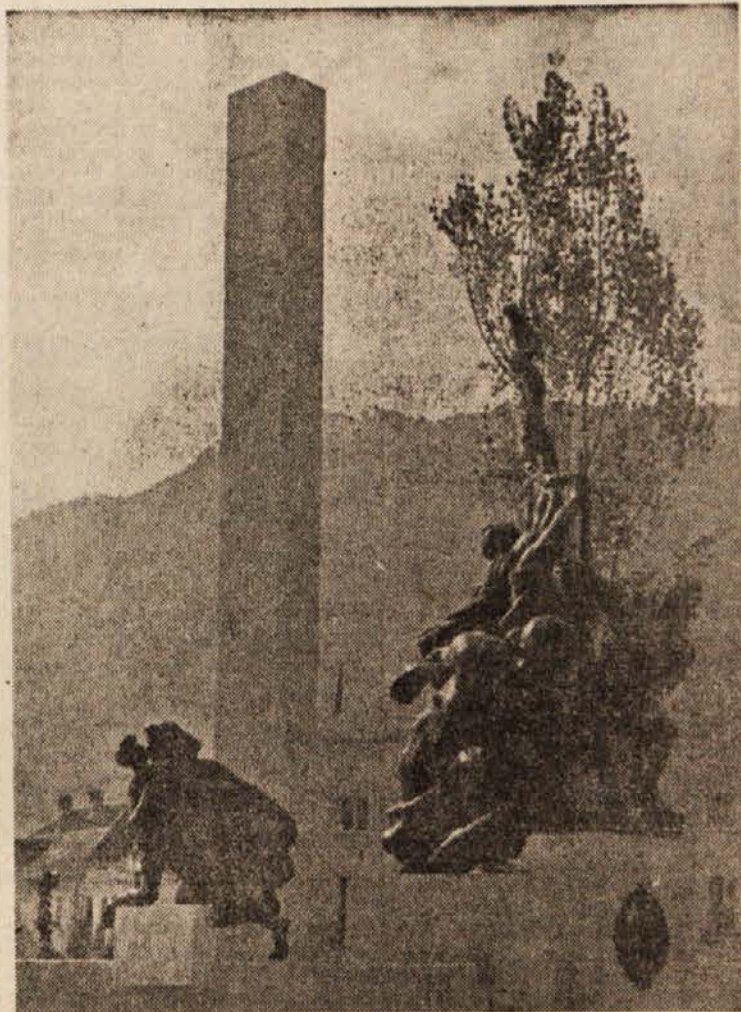
Dalje je tov. Miha Marinko navedel še mnogo dejstev, ki izpričujejo, da je bila nastajajoča oblast res prava ljudska oblast. Za ves uspešen razvoj Osvobodilne fronte, osvobodilne vojne do Kočevskega zboru in po njem, za usposabljanje tvornih sil naše revolucije, se moramo zahvaliti našemu političnemu vodstvu, zlasti

pa tovarišema Kardelju in Kidriču. Vsakršna druga pot, kakor so jo begunska londonska vlada in drugi »svetovalci« utemeljevali z gesli »čakanja« na primeren trenutek, »čuvanja ljudskih sil« itd., bi vodila naše ljudstvo samo v demoralizacijo in pogibel.

Bistveno, za kar je šlo naše ljudstvo v boj in vztrajalo v njem v strašnih naporih, je bila zavest, da si bo izbojevalo resnično svobodo. Zato se je naše ljudstvo odločno in vztrajno borilo proti vsem poskusom restavracije starega druž. sistema.

Prav zato so se osvobodilnemu boju pridružili vsi resnični rodoljubi, ki so spoznali da pravo osvoboditev in nacionalni obstoj mora jamčiti samo zmagovalna ljudska revolucija, sloneča na delovnih množicah, ki v njej uresničujejo tudi svojo osvobodilno

(Nadaljevanje na 2. strani)

Pogled na spomenik, ki je bil včeraj odkrit v Kočevju

Naša skupnost je monoliten organizem, naša revolucija pomeni uničenje starega

Na proslavi 10-letnice ustanovitve X. korpusa »Zagrebskega« je pred ogromno množico govoril predsednik republike maršal Tito

Bjelovar, 4. oktobra.

Današnje veliko zborovanje v Bjelovaru je začel Anton Biber, član Izvršnega sveta LR Hrvatske. Ko je pozdravil tov. Tita in ostale goste, je dejal:

»Tovariši in tovarišice, začeljem proslavo desetletnice zagrebskega korpusa. Dovolite mi, da v imenu nas vseh pozdravim v naši sredi tov. Tita in se za hvalnim našemu vrhovnemu komandantu, da je s svojo osebnostjo prisostvoval našo današnjo proslavo (vzkliki tov. Titu

in ploskanje). Neizmerno je veselje borcev in ljudstva tega kraja, ker se tov. Tito nahaja danes v naši sredi. Tudi med vojno je bil vedno z nami. V naših krajih smo to vedno občutili in smo bili vedno močni, ker smo vedeli, da nas on vodi.«

Pozdravljen z enodušnim in dolgoletnim vzklikanjem, je predsednik republike odšel na govorniško tribuno, potem ko je prejel od skupine pionirjev soplek cvetja. Pogosto prekinjen z odobravanjem in vzkliki, je imel tovariš Tito naslednji govor:

GOVOR TOVARIŠA TITA

»Tovariši in tovarišice! Dovolite mi, da predvsem navslavim svoje prisrčne pozdrave vsem udeležencem današnje slovesnosti, ljudstvu Bjelovara in vsega okoliša. Dovolite mi, da izrečem tudi prisrčne čestitke ob tem velikem prazniku, ki ga slavi ljudstvo skupaj s preživelimi borci na dan formiranja X. korpusa.

Jasno je, da so se že mnogo pred tem v Slavoniji in v vseh teh krajih, kakor tudi v Zagorju in drugje, borile brigade borcev najzavrednejših sinov in hčera hrvatskega naroda in Srbov, ki žive v

Hrvatski, kakor tudi pripadnikov narodnostnih manjšin Cehov, Slovakov in drugih. Borba na tem terenu ni bila lahka. Sovražnik je bil tu podvojeno močan. Tu je imel močne sile, imel je tudi svojega najzanesljivejšega vazala, izdajalca Paveliča z njegovimi ustaškimi bandami. (Vzkliki ogorčenja.) Razen tega je bil teren teh krajev po svoji konfiguraciji precej težaven v tistem času, se pravi v prvem začetku osvobodilne borbe. Toda prav to dokazuje, da so sinovi ljudstva teh krajev znali najti možnosti in načine, da se spoprimejo tako z okupatorjem,

kakor tudi z domačimi izdajalci. Zrtve so bile velike. Navzlic temu se je tu vstajala čedalje bolj razvijala z nezmanjšano brzino, tako da je dobila po svojem obsegu velik razmah. Za okupatorja je bil ta teren posebno občutljiv, če upoštevamo strateško važnost tega terena, če upoštevamo, da tu poteka glavna arterija proti Grčiji in proti Vzhodu, proti Rusiji itd. In če upoštevamo, da je bil sovražnik zelo občutljiv glede na komunikacije.

Zelo dobro vem, kako veličanske koristi so nam nudili borci vaših brigad in X. korpusa v času, ko smo bili v najtežjem položaju, med IV., V., VI. in VII. ofenzivo. Vselej smo v teh težkih časih apelirali na vse naše borce širom države, zlasti pa v teh krajih, da prizadevajo okupatorju čim večje izgube, da mu onemogočajo dovažati material in čete za borbo proti našim enotam v Bosni, Hercegovini, Crni gori itd. Danes vam lahko s tega mesta izrazim svojo zahvalo, ker so naši borci tako zavestno in požrtvovalno izvrševali odredbe, ki so jih dobivali iz vrhovnega štaba.

Toda bila je še druga, mnogo pomembnejša stvar v naši osvobodilni borbi, ki se nanaša prav na te kraje. Če upoštevamo po-

litični položaj iz dobe več let pred vojno, tedaj lahko vidimo, da pogoji za tako množičen razvoj narodnoosvobodilne borbe v teh krajih niso bili najidealnejši. Ljudstvo je bilo tu zastrupljeno, tu so se ustaši precej ukoreninili, tu je gospodarila tudi tako imenovana Mačkova struja, ki je bila proti nam, razume se ne odkrito, vendar je toliko bolj podpirala izdajalca Paveliča v njegovi borbi proti narodu naše države. Ti so imeli parolo: Čakati, da vidimo, kaj bo po vojni, hkrati pa podpirati domače izdajalce. Toda najzavrednejši del ljudstva, delavstvo iz mest, je dvignil zastavo borbe proti okupatorju. Ker je Komunistična partija (žilvele Partija) v tistem času našla odziv v srcih naših ljudi, se je ljudstvo odzvalo njenemu pozivu na borbo. Lahko rečem, da je bilo tako v teh krajih, kakor v vseh delih naše države, naše današnje skupnosti. Ljudstvo je s globokim zaupanjem sledilo borbeni zastavi Komunistične partije proti okupatorju in domačim izdajalcem. (Tako je!) Nobeni kvizlingi, nobeni oportunisti Mačkovega tipa niso mogli preprečiti ljudstvu, da ne bi vzelo puške, da jih ne bi vzelo okupatorju in da ne bi šlo v borbo za svojo osvoboditev. Prav v t m pa je velik prispevek ljudstva Slavonije, Moslavine, Hrvatskega Zagorja in vseh teh krajev, da je vzelo orožje v roke in šlo v borbo na poziv Komunistične partije ter tako opralo sramoto, ki jo je hotel Pavelič naložiti hrvatskemu narodu. (Vzkliki Komunistični partiji in tov. Titu.)

Vprašam vas, tovariši in tovarišice, kaj bi bilo, če se hrvatski narod slučajno ne bi odzval pozivu Komunistične partije, kaj bi sledilo vsemu temu? Jasno je, največjo škodo bi pretrpel sam hrvatski narod, pa tudi vsi ostali narodi naše države. Toda zdrav politični smisel in poštenost, zavest in ponos našega naroda v Hrvatski so preprečili, da bi na njem ostala sramota, ki mu jo je hotel naložiti Pavelič. S krvjo je bila oprana ta sramota, s krvjo na področju Slavonije, Moslavine, Hrvatskega Zagorja in širom po Hrvatski, enako, kakor je bila sramota, ki so jo hoteli naložiti četniški izdajalci, oprana s krvjo borcev srbskega, črnogorskega in drugih narodov. Tovariši in to-

(Nadaljevanje na 4. strani)

Iz govora tovariša Mihe Marinka

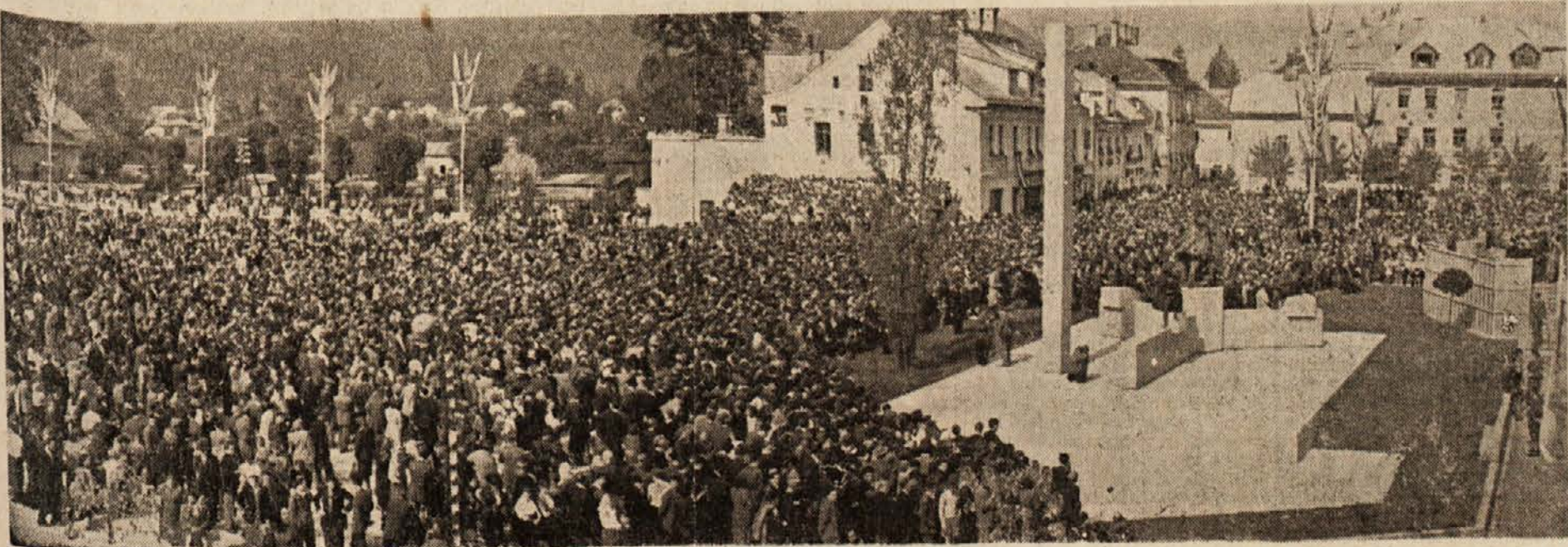
Ko se današnji Izvršni svet Ljudske skupščine Slovenije kot naslednik takratnega izvrševalca porajajoče se ljudske oblasti Izvršnega odbora Osvobodilne fronte oziroma kasnejšega Predsedstva Slovenskega Narodno osvobodilnega Sveta tu sestaja skupaj z vsemi preživelimi odposlanci in udeleženci Zbora, občutimo znova vsi skelečo bol spricho ugotovitve, da preminogih ni med nami, ker so dali svoje življenje v težkih borbah, ki so se sledile Kočevskemu zboru, oziroma so omagali izčrpani na posledicah vojnih in povojnih naporov. Zlasti nas danes znova težko prizadeva praznina, ker ni med nami Borisa Kidriča, ki je nosil najtežja bremena in, ki ima ob tovarišu Kardelju največ zaslug pri uresničenju smotrov Komunistične partije Jugoslavije na slovenskih tleh.

Nadalje je tov. Marinko očrtal pomen Kočevskega zboru, ki je važen zgodovinski mejnik v nastajanju in razvijanju prve resnično ljudske oblasti na slovenskih tleh.

Okolnosti Osvobodilne borbe so narekivale, da je Osvobodilna fronta kot politična sila, kot mobilizator in organizator ljudskih množic za odpor proti okupatorju, ustvarjala oboje silo naroda ter istočasno prevzemala in vršila tudi funkcije oblasti, obla-

sti borečega se ljudstva. V začetnih najtežjih pogojih osvobodilne vojne ta oblast ni mogla uveljaviti popolnih demokratičnih oblik, pa vendar ji kljub temu ni moči oporekati stvarnega ljudskega bistva, saj je mogla nastajati edino le kot rezultat volje ljudstva, ki je v svoji borbi za svoj obstoj, za svojo samoohranitev, za svojo nacionalno in socialno osvoboditev ustvarjalo in gradilo svojo oblast. Brez te svoje ljudske vsebine bi sicer kot oblast ne mogla obstojati, saj se ne bi mogli opirati na nobeno drugo silo izven ljudstva.

Cim pa je osvobodilni in ljudski revolucionarni boj izvojeval prve velike zmage — zlom italijanskega fašističnega imperija — je zavestna politična sila našega naroda poskrbela, da ta oblast dobi tudi demokratične oblike, da dobi svojo formalno demokratično potrditev. In to je bil I. Zbor odposlancev slovenskega naroda v Kočevju. Med dokumenti, ki jih vsebuje imenovana knjiga, je med drugim tudi odlok Izvršnega odbora o razpisu volitev v zbor odposlancev. Način izvolitve, ki je bil zlasti dosledno izveden na vsem osvobojenem ozemlju, je bil popolnoma v skladu z bistvenimi načeli resnične ljudske demokracije. Ta ljudska revolucionarna demokratična pridobitev se je zrcalila tudi v samem sestavu Zbora odposlancev. Zbor

Več deset tisoč zborovalcev se je zbralo na veličastni proslavi desete obletnice Kočevskega zboru

Ponosni smo, da smo ostali dosledni na naši revolucionarni poti

(Nadaljevanje s 1. strani)
tev od kapitalističnega izkoriščanja.

Iz vseh govorov in sklepov, iz vsega duha, ki je prevel na Kočevskem zboru, je dihala ta osnovna misel, želja in cilj.

Ob koncu svojega govora je tov. Marinko dejal:

Tovariši in tovarišice!

Spomin na Kočevski zbor, na njegove odločitve, ki predstavljajo odločilen člen pri graditvi revolucionarne ljudske oblasti, nas more navdajati samo s ponosom, nam vlivati zadoščenje, da smo ostali dosledni na tej poti, da smo v razmeroma kratkem obdobju desetih let že izvojevali velike uspehe na polju naše gospodarske obnove in pri razvijanju socialistične demokracije. Ta naša samozavest naj nas ohrabri pri izvajanju današnjih in bodočih nalog nenehnega spopolnjevanja in napredka naše socialistične družbe, v isti odločnosti in vztrajnosti s kakršno se je naš narod boril za svojo osvoboditev, ki so jo njegovi odposlanci manifestirali tudi na Kočevskem zboru. Zavedajmo se, da je to naš dolg — uresničenje ciljev, za katere so se borili in dali življenje stotisoč naših najboljših. S tem bomo najbolje ovekovečili spomine na te slavne in odločilne strani naše zgodovine.

Po govoru so vsi odšli v avlo, kjer je tov. Marinko odkril spominsko ploščo, na kateri so vklesane znamenite besede tovariša Edvarda Kardelja iz njegovega referata na Kočevskem zboru: »Ljudska oblast, ki raste iz sedanje borbe, ni od zgoraj vsiljena. Ona je rasla iz ljudstva samega, ustvaril jo je slovenski narod v svoji najtežji in najbolj junaški borbi in zato najbolj ustreza volji in težnjam našega ljudstva.«

Poslanci so nato odšli na prostorni trg, kjer je nekdanji stal porušeni kočevski grad. Tam se je zbralo nad 60.000 ljudi, katere je s tribune najprej pozdravil sekretar Zveze komunistov Slovenije za Kočevje Jože Klarčič. Zatem je zaprosil tovariša Kardelja, da odkrije spomenik narodnoosvobodilni borbi. Tov. Kardelj je ob tej priliki dejal: »Odkrivam ta spomenik v vzpodbudo sedanjemu in bodočim rodovom, da se bodo znali boriti za svoje pravice in blag-

nad tem spomenikom in naj ga varuje za sebe in za svoj kraj, kjer se je odigral eden najvažnejših aktov ljudske oblasti delovnega ljudstva vse Slovenije.«

Predsednik občinskega ljudskega odbora mesta Kočevja Janez Rigler je nato prevzel spomenik v varstvo z zagotovilo, da bo ljudstvo Kočevske znalo dostojno očuvati vsem poznejšim rodovom ta veličastni spomenik.

Tovariš Kardelj je nato odšel nazaj na tribuno, kjer mu je pionir Marjan Kastelic — nje-

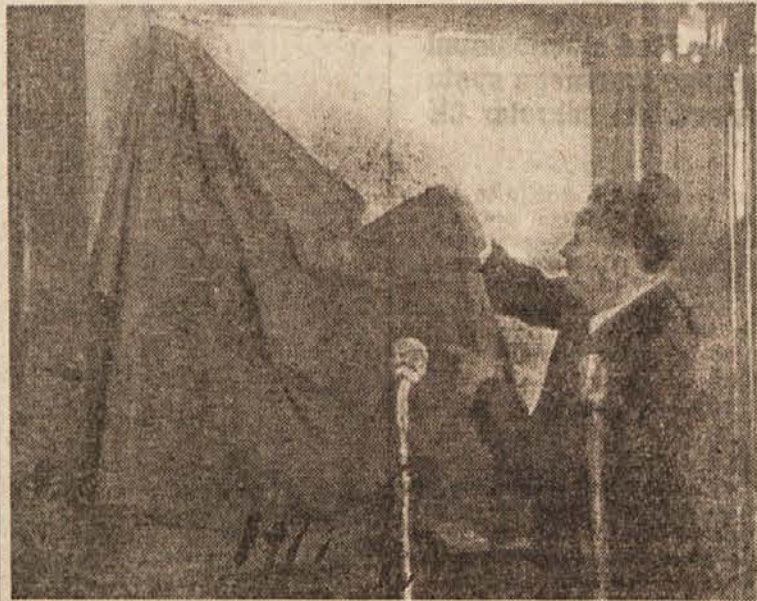
bojen vseh mogočih administrativnih spon in vpliva vseh mogočih administrativnih uprav.

Seveda, sovražniki socializma sedaj govore, da je vse to samo naša taktika in da mi tudi v bodoče ne bomo pustili delovnega kmeta pri miru. Dokazovati, da ti zakotni fabrikanti lažnih preokrovanj nimajo prav, bi bilo seveda nesmiselno. Naši delovni ljudje vedo, da jugoslovanski komunisti, s tovarišem Titom na čelu, nikoli niso skrivali svojega stališča in svojih ciljev pred ljudstvom, marveč so jih vedno odkrito povedali in jih uresničevali tedaj in toliko, kolikor so za to imeli podporo delovnih množic. Tako je tudi za našo politiko na vasi. Mi smo vedno odkrito izjavljali, da je načelna likvidacija izkoriščevanja tuje delovne sile v privatnem kmetijstvu predpogoj ne samo za to, da bi se onemogočil kapitalistični

razvoj na vasi, marveč tudi za to, da bi posamezni delovni kmet, ki s svojimi rokami obdeluje svojo zemljo, zares lahko svobodno zagospodaril na svoji zemlji, se pravi, ne v odvisnosti od vaških magnatov ali administrativnih komand, marveč v tesni povezanosti s celotnim socialističnim gospodarstvom. Da bi on lahko obdeloval svojo zemljo na moderen način, v tem mu bodo pomagale razne kmetijske zadruge, ki jih bo delovni kmet ustvarjal, oziroma se jim priključeval po svoji svobodni volji in po svojih potrebah. Kar ne bo zmožal sam, v tem mu bo pomagal zadrugi traktor, zadrugi stroj. To je pot, po kateri mi hodimo v socialistični preobrazbi na vasi.

Potemtakem nihče pri nas ne bo delovnega kmeta spravljal v neke prisilne gospodarske odnose, niti ga omejeval v njegovem

gospodarjenju na njegovi zemlji, če se bo držal obvez, ki jih nalaga družbena skupnost v interesu napredka celotnega gospodarstva. Toda prav tako nima nihče pravice zahtevati, da bi drugi delali zanj in ga bogatili. Zato bodo naši zakoni tudi v naprej omejevali in onemogočali uporabljanje stalne tuje delovne sile. Naša ekonomska politika bo šla za tem, da bodo vsi pomoči, ki jo bodo individualni kmetje potrebovali na svojem posestvu, dobili od kmetijskih združb raznega tipa, katere bodo sami izbirali in razvijali po svojih potrebah. Na državnih posevkih in v obdelovalnih združbah pa bodo delovni kolektivi seveda na isti način samopravno upravljali skupno družbeno imovino, kakor to delajo delavci v tovarnah. Na tej poti bo tudi naše kmetijstvo dobivalo vedno bolj socialistično podobo.

Tovariš Miha Marinko odkriva spominsko ploščo

njo delovnega ljudstva, kakor so se znali boriti tisti, ki so v drugi svetovni vojni prelivali svojo kri za svobodo svojega naroda in lepšo bodočnost delovnega ljudstva. Kočevski ljudski odbor in vse prebivalstvo Kočevja naj bdi

gov oče, nekdanji odposlanec, je padel v borbi — v imenu kočevskih pionirjev izročil šopek cvetic. Tovariš Kardelj se je prisrčno rokoval z mladim borcem, nato pa stopil na govorniški oder, kjer je dejal:

Nova Jugoslavija je resnično to, kar smo zahtevali od nje na Kočevskem zboru

Tudi samoupravljanje delovnih ljudi v ljudskih odborih je iz leta v leto dobivalo vse konkretnije in širše oblike. Na okraje, mesta in občine, oziroma na njihove samoupravne organe, se iz leta v leto prenaša vse več funkcij, ki so jih prej vršili razni republiški ali zvezni organi. Zlasti s prihodnjim letom se bo močno razširila in utrdila materialna podlaga tega samoupravljanja delovnih ljudi preko najbližjih krajevnih, mestnih in občinskih ljudskih organov. Vsak naš delovni človek mora imeti dovolj blizu odločujoči organ, v katerem, oziroma pred katerim bo lahko izražal svoje mnenje o konkretnih vprašanjih vsakdanjega življenja. Če bi o teh vprašanjih sklepala samo oddaljena zvezna ali republiška skupščina, potem mnenje posameznega delovnega človeka ne bi moglo priti dovolj do veljave. Če pa bo o večini vprašanj iz vsakdanjega življenja sklepal ljudski odbor, in če bo ta ljudski odbor razpolagal tudi z materialnimi sredstvi, ki bodo omogočila načrtno borbo za gospodarski napredek, za stalen napredek v razvoju proizvodnih sil in za postopno izboljševanje življenjskih pogojev ljudstva, potem bodo delovni ljudje lahko najneposredneje sodelovali pri vseh vprašanjih, ki se tičejo usode posameznika in cele države še v veliko večji meri, kakor pa je to bilo doslej.

To so potemtakem neposredne materialne osnove naše socialistične demokracije, ki jo dosledno razvijamo korak za korakom, v skladu z rastjo materialne moči in z rastjo socialistične zavesti naših delovnih ljudi. Cez noč se, seveda, take velike stvari ne dajo napraviti. Če bi šli prehitro, bi se morda zaradi zaostajajočih družbene zavesti velikega dela delovnih ljudi znašli v anarhiji, ki bi lahko uničila vse, kar smo dosegli. Zato bomo tudi v bodoče morali napredovati le korak za korakom. Toda eno je gotovo: kar smo na Kočevskem zboru zapisali, to vse bolj postaja resničnost.

Na Kočevskem zboru smo prav tako sklenili, da mora biti slovenski narod svoboden in da bodoča skupnost jugoslovanskih narodov mora biti skupnost svobodnih in enakopravnih narodov, v kateri ne bo ne hegemonije, ne privilegije za katerikoli narod. Tudi ta cilj je uresničen. Slovenski narod se danes upravlja sam v okviru lastne republike. Nova Jugoslavija pa je resnično to, kar smo zahtevali od nje na Kočevskem zboru, in kar so vselej v zgodovini zahtevali od nje najnaprednejši duhovi vseh jugoslovanskih narodov. Nova Jugoslavija, na čelu s tovarišem Titom, ni samo nezlomljivi branik neodvisnosti in svobode vsakega jugoslovanskega naroda, marveč tudi neobhodnih pogojev za neodvisen socialistični razvoj cele države in vsakega njenega dela posebej.

Tuji pretendentni na zemljo in bogastva jugoslovanskih narodov, ki jim je moč in enotnost današnje Jugoslavije močno napoti, seveda še vedno sanjajo, kako bi razbili Jugoslavijo, kako bi posejali nacionalno sovraštvo, šovinizem, nacionalizem. Uspehov seveda nimajo in ne morejo imeti. Oni pozabljajo, da cement, ki veže novo Jugoslavijo ni nikakršen nov, lažni jugoslovanski nacionalizem, marveč da je cement nove Jugoslavije — socializem. Jugoslavija je socialistična skupnost delovnega ljudstva in v tem je njena nezlomljiva moč, moč njene enotnosti. Če bi nekdo hotel razbiti Jugoslavijo, potem bi moral razbiti njen socializem, kajti

to je edina sila, ki je sposobna izbrisati nacionalna nasprotja, šovinistične ozkosrčnosti in hegemonistične tendence. Naši delovni ljudje pa bodo znali braniti socializem in s tem bodo branili tudi Jugoslavijo, njeno enotnost in bratsko sodelovanje in zблиževanje naših narodov. Mi ne ustvarjamo nove jugoslovanske nacije buržoaznega tipa, mi ustvarjamo jugoslovansko socialistično skupnost delovnega ljudstva, v kateri enako velja vsak delovni človek, ne glede na to, kakšen jezik govori in h kakšni nacionalni kulturi se prišteva. V naši državi, v naši jugoslovanski socialistični skupnosti, je človek človeku vedno bolj samo človek; povezuje pa ju skupna usoda in skupni cilj, ne glede na to, kakšen jezik kdo govori.

V tem smislu tudi naša federacija ni več federacija starega tipa, buržoaznega tipa; ona je klica tistega procesa socialističnega zблиževanja narodov, ki bo nekoč prevladal po vsem svetu. To je proces, ki ne uničuje nacionalnih jezikov in kultur in ne podreja male narode velikim, toda ki povsem menja vlogo narodnosti v družbenih odnosih in življenju človeštva sploh in sicer na tak način, da ona ni več nobena ovira socialističnemu združevanju narodov.

Na Kočevskem zboru smo tudi zapisali, da se bomo borili za blagostanje delovnega človeka. Tudi tega sklepa smo se dosledno držali. V desetih letih dela in borbe smo tudi v tej smeri mnogo dosegli. Seveda smo na tem potu naleteli na silno velike težave. O tem je govoril prejšnji teden tovariš Tito v Rumi. Ko je delovno ljudstvo prišlo na

oblast, je našlo zaostalo državo in še to opustošeno po vojni vihr. Industrija je bila neznamenita, poljedelstvo na silno nizki stopnji. Govoriti o blaginji v takih pogojih, bi bilo seveda nesmiselno. Bilo je potrebno najprej zgraditi materialno podlago, čeprav za ceno težkih žrtev, čeprav za ceno pomanjkanja, ki so ga morali naši delovni ljudje prenašati nekaj let. In vendar so bile prav te žrtve odločilen korak ne samo k socializmu, ampak tudi k zboljševanju življenjskih pogojev za delovne ljudi. Danes mi že imamo kaj pokazati kot rezultate našega dela. Ne bom vas moral s številkami o naših uspehih, ki jih lahko preberete v raznih gospodarskih poročilih zadnjega časa. Eno pa vsekakor lahko rečemo: te številke so impozantne v primeri s kratkim časom, ki smo ga imeli na razpolago. One dokazujejo, da Jugoslavija po svojih gospodarskih kapacitetah že ne spada več v vrsto tipično zaostalih dežel, predanih na milost in nemilost ekonomsko močnejšemu inozemstvu. Jugoslavija postaja vedno bolj sposobna, da si lahko iz svojih lastnih sil zagotovi trdnost in neprekinjen gospodarski napredek. Bilo bi, seveda, pretirano reči, da smo ta cilj že popolnoma dosegli. Ne, nekaj časa se bomo vsekakor morali še krepko boriti z različnimi deficiti, zlasti v naši zunanji trgovinski bilanci, kajti še vedno smo daleč za industrijsko visoko razvitimi deželami. Toda vendar, tudi v tem oziru lahko rečemo, kar sem prej dejal za naše uspehe v celoti: storjen je dober začetek, ki nam omogoča, da lahko z zaupanjem v naše zmago zremo v bodočnost.

Mi nikomur ne pretimo, toda svet naj ve, da je Jugoslavija za vsakega agresorja trd oreh

Življenjskega standarda našega delovnega ljudstva v teh letih nismo mogli občutljivejše poboljšati, dasi je nekaj vendarle storjenega tudi v tem pogledu. Prvič, obremenili so nas veliki izdatki za investicije v industriji in poljedelstvu, a drugič, tudi mednarodne razmere so bile in so še take, da so zahtevale in še zahtevajo velike stroške za narodno obrambo, za opremo naše vojske. Ti stroški bodo tudi v bodoče veliki, vse dotlej, dokler se mednarodna situacija bistveno ne spremeni, za kar pa seveda še ni posebnih izgledov. Sem in tja se sicer tudi pri nas slišijo egoistični glasovi, da bi bilo potrebno zmanjšati izdatke za vojsko, da bi lahko hitreje izboljševali življenjske pogoje v državi. Ljudje, ki tako mislijo in govore, so jako kratkovidni, kolikor seveda nima pred seboj še kakih drugih ciljev, naperjenih proti socialistični Jugoslaviji sploh. Sredstva, ki smo jih po vojni vlagali v našo armado, nikakor niso bila — da uporabim gospodarski termin — nerentabilna. Prav zato, ker smo imeli močno vojsko, nismo samo odbili pritiske tuje hegemonizma, ampak smo tudi priborili naši državi takšen ugled v svetu, ki ji omogoča stabilen mednarodni položaj in olajšuje politično in ekonomsko sodelovanje z drugimi narodi. A vsi veste, da je to sodelovanje močno olajšalo naše napore v notranji gospodarski graditvi. Dobili smo vojno in ekonomsko pomoč treh zapadnih velikih držav, ki je vsekakor občuten doprinos uspehom, kakršne smo dosegli v zadnjih letih. Te

pomoči ne bi dobili, če ne bi tudi sami vlagali skrajnih naporov za okrepitev naše obrambne moči. Se bolj, seveda, prihaja to delstvo do izraza, če pomislimo, kaj bi se zgodilo z nami v teku sovjetske agresivne kampanje po letu 1948, če ne bi v naši armadi imeli sil, ki mora vzbuhati in ki tudi vzbuja respekt pri drugih. Mi nikomur ne pretimo, toda svet naj ve, da je Jugoslavija za vsakega agresorja trd oreh. Tudi v bodoče potemtakem ne smemo nasedati tistim egoističnim tendencam posameznih ljudi, ki v svoji kratkovidnosti mislijo, da je vredno žrtvovati celo bodočnost našega ljudstva za to, da bi danes dvignili življenjski nivo za kak mali procent. Ne, mi ne smemo živeti samo iz rok v usta, ampak moramo gledati tudi na prihodnje dni. Naš gospodarski napredek mora biti stalen in soliden. Zagotoviti mora tudi v bodoče stalno rast proizvodnih sil, stalni napredek naše industrije in poljedelstva, stalno razvijanje materialnih pogojev za krepitev naše obrambne moči. Samo v skladu s temi potrebami bomo lahko vztrajno in solidno dvigali tudi življenjski standard v naši državi.

Marsikaj smo že dosegli v tej smeri. Če ne bi bilo novih zaostritev v mednarodnem položaju ali pa kakih težkih elementarnih nesreč, potem se ni treba bati nekega občutljivega kolebanja v življenjskem standardu. Nasprotno, danes že lahko rečemo, da smo ga sposobni postopoma dvigati. To pa seveda ni odvisno

(Nadaljevanje na 3 strani)

Govor tovariša Edvarda Kardelja

Tovariši in tovarišice!

V življenju nekega naroda ali države 10 let ni mnogo. Vendar, če premerimo vsebino teh desetih let, ki so minula od Kočevskega zbora odposlancev slovenskega naroda do danes, lahko s popolnim prepričanjem rečemo, da so bila ta leta izredno bogata in ustvarjalna za Slovenijo in za vso Jugoslavijo. To še zlasti lahko ugotovimo danes, ko so bržčas že za nami najtežji napori, ki jih je bilo potrebno prevzeti nase, da bi si ustvarili dobro odskočno desko za prihodnji napredek.

Ce bi hotel danes napraviti pred vami izčrpnijo bilanco borb in dela teh desetih let, bi moral veliko govoriti. Toda na temle zboru za to nimamo niti časa niti potrebe. Eno pa lahko danes mi vsi, ki smo na temle zboru, in vsi, ki pošteno mislijo na Slovenskem, vsekakor približemo: kar smo 1943. leta, tukaj na Kočevskem zboru, sklenili in zapisali v zakone, tega smo se tudi vsa ta leta dosledno držali in se vztrajno trudili čim več od tega uresničiti in sicer čim hitreje uresničiti. Seveda, nismo mogli doseči še vsega, kar smo si takrat postavili za cilj. Za to bo potrebno še več časa in še več dela. Toda navzlic temu lahko rečemo, da je dober začetek narejen na celi fronti, na vseh področjih.

Takrat smo zapisali v zakone, da si bo, kakor je dejal Cankar, slovenski narod pisal sodbo sam, in da mu je ne bo pisal ne frak ne talar. Resnični slovenski narod — to je slovensko delovno ljudstvo si je — skupaj z vsemi ostalimi jugoslovanskimi delovnimi ljudmi — dejansko prav v letih vojne samo pričelo graditi svojo usodo. Na Kočevskem zboru niso sedeli in sklepali predstavniki onega »slovenskega naroda«, ki so ga sestavljali kapitalistični mogotci, bankirji, odedruhi, vaški magnati, veleposestniki, škofje in dekani, njihovi učeni hlapi, okrajni glavarji in žandarji. Ti so takrat vdano služili okupatorju, a na Kočevskem zboru so sedeli in sklepali delavci, kmetje in drugi delovni ljudje s puškami in brzostrelkami v rokah, se pravi resnični predstavniki oboroženega in boročega se pravega slovenskega naroda. Zato je Kočevski zbor sklenil edino to, kar mu je diktiral elementarni interes delovnih ljudi. Kakor povsod v Jugoslaviji, so tudi oni za vselej pokopali oblast izkoriščevalcev in postavili svoj del temelja tiste nove oblasti jugoslovanskega delovnega človeka, ki je odprla novo, socialistično,

ero v družbenem razvoju Slovenije in vse Jugoslavije.

Ceprav tedaj še nismo bistveno posegli v ekonomske in družbene odnose, smo vendarle napravili odločilen korak k tem spremembam, kajti zgradili smo novo oblast, oblast delovnega ljudstva z delavskim razredom na čelu, ki ni mogla delovati drugače, kakor socialistično. Zato lahko s pravico rečemo, da Kočevski zbor — enako kakor druge slične revolucionarne manifestacije tistega časa na jugoslovanskih tleh — ni samo akt narodnoosvobodilne borbe proti okupatorju, marveč tudi eden od najvažnejših aktov socialistične revolucije.

Kar smo tedaj začeli, to smo kasneje nadaljevali. Ni dovolj, če predstavniki delovnih ljudi sede samo kot poslanci v centralnih parlamentih. Na primeru razvoja revolucije v Sovjetski zvezi smo videli, da ima revolucija tudi druge sovražnike, a ne samo ostanke starega sistema in starih političnih režimov. Da bi oblast resnično ostala v rokah delovnega ljudstva in da si jo ne bi prigrabila birokracija, je potrebno, da bi delovno ljudstvo imelo resnična jamstva v samoupravnih demokratičnih institucijah. Potrebno je predvsem, da so tovarne in zemlja resnično v rokah delavcev oziroma delovnih kmetov, a ne v rokah državnega aparata. Zato smo v povojnem razvoju stremeli in korak za korakom napredovali k vse večji uresničitvi načela samouprave delovnih ljudi na vseh področjih

družbenega življenja. V tovarnah so prevzeli upravo v roke delavski sveti. Ti sveti so s svojo prakso že prepričljivo dokazali, da za dobro upravljanje tovarne niso samo potrebni privatni kapitalisti, ampak tudi ne vsemogočen in centraliziran državni aparat sovjetskega tipa. Seveda, tovarne niso last delovnih kolektivov, marveč so skupna družbena lastnina. Prav tako je jasno, da ne more delovni kolektiv postopati s tovarno in njenimi dohodki, kakor se mu zljubi. Ponekod sicer danes neki birokratizirani elementi po tovarnah ali pa najbolj zaostali in nezavedni ljudje tako mislijo in zato s svojimi postopki prihajajo v konflikt z interesi socialistične skupnosti. Toda vse to so otroške bolezni našega novega sistema, ki se jih bomo postopno otresli. Vsak razumen in pošten človek se gotovo zaveda, da bi bilo nemogoče, načrtno in pametno gospodariti v vsaki tovarni posebej, če ne bi obenem tudi načrtno in pametno urejali gospodarske odnose v celoti. Zato je jasno, da se vsak delovni kolektiv mora držati obvez, ki jih za vse enako postavlja ljudska skupnost. Toda samo dejstvo, da v okviru teh svojih obvez delovni kolektiv samostojno gospodari in da se mu v te njegove pravice ne more vmešavati noben upravni organ — ne gospodarski, ne politični — je krepka garancija, da bo delovni človek ostal sam gospodar svoje usode. A to je cilj, za katerega smo se borili, kajti delovnemu ljudstvu ni potreben noben gospodar nad njim: ne kapitalist, ne birokrat.

Nihče nima pravice zahtevati, da bi drugi delali zanj

Sovražniki socializma so govorili in včasih še sedaj prorokujejo, da bo ljudska oblast vzela kmetu zemljo. V resnici pa mu jo je ona šele dala, prvič s tem, ker ga je osvobodila dolgov in bank, drugič pa za to, ker je direktno povečala fond zemlje delovnih kmetov. Prvi akt v tej smeri je bila agrarna reforma, ki je do kraja likvidirala veleposest. Drugi akt je bil prisilni odkup zemlje nad 10 ha, ki je eno od najvažnejših sredstev v omejevanju kapitalistične rasti vaških magnatov na vasi. Tudi ta krepki, ki občutno zmanjšuje možnost izkoriščanja tuje delovne sile in bogatenja na tuj račun, je bil potreben prav zato, da bi resnični delovni kmet lahko samostojno gospodaril na svojih tleh, ne v odvisnosti od vaških magnatov in ne pod komando birokratskih

uprav, marveč v tesnem sodelovanju s socialističnim gospodarstvom.

Likvidirali smo tudi poskuse nasilnega vključevanja delovnih kmetov v obdelovalne zadruge. To smo storili predvsem seveda v zaščito delovnega kmeta, pa vendar ne samo zato. Pokazalo se je tudi, da takšni prisilni ukrepi na področju gospodarstva nujno krepke birokratski aparat, krepke njegovo vlogo in moč, s čimer se pojavlja nevarnost tudi za dosleden socialistični napredek sam, se pravi predvsem za kontrolo delovnih ljudi nad razvojem ekonomskih in družbenih odnosov. Zato z likvidacijo takih in sličnih prisilnih ukrepov ni pridobil samo delovni kmet, ampak cel naš socialistični sistem, zlasti seveda v kmetijstvu, ki se danes razvija mnogo svobodneje, osvo-

Naša zunanja politika je politika neodvisne miroljubne države

(Nadaljevanje z 2. strani)

samo od naše državne politike in tudi ne od zveznega ali republiškega Izvršnega sveta. V največji meri bo tempo tega razvoja odvisen od produktivnosti dela po naših tovarnah in poljih, od dobrega gospodarjenja delavskih svetov, zadrževanja posameznih kmetov, od dobrega trgovanja, solidnega transporta itd. Konkretni ukrepi v nadaljnjem razvijanju našega gospodarskega sistema, o katerih prav v teh mesecih razpravljamo, bodo dali našim delovnim ljudem v tovarnah, na poljih in v delavnicah še več možnosti za razvijanje iniciative, ki bo prinašala gospodarsko korist tako njim, kakor tudi celoti. Od nas vseh je potemtakem odvisno, kako in s kakšnim tempom bomo napredovali v prihodnosti.

Skratka, tovariši in tovarišice, sedaj, ob deseti obletnici Kočevskega zbora in II. zasedanja AVNOJ, čigar deseto obletnico bomo prav tako v kratkem praznovali, lahko vsak naš pošten državljan vidi, da so cilji, ki smo jih postavili takrat in pa v prvih letih po vojni, že pričeli postajati resničnost. A v bodoče bodo uspehi toliko večji in napredek toliko hitrejši, kolikor več bo tistih delovnih ljudi, ki bodo aktivno, iniciativno in s polno zavestjo sodelovali v razvijanju proizvodnih sil naše dežele in pri graditvi velike stvari socializma sploh.

Ze prej sem dejal, da naš bodoči napredek ni odvisen samo od nas samih, marveč tudi od tega, kako se bodo razvijale mednarodne razmere. V zadnjem času je sicer mednarodna napetost nekoliko popustila, toda v dajali bi se zelo nevarnim iluzijam, če bi mislili, da so za nas minile že kar vse zunanje-politične težave in da je mir v svetu že zagotovljen. Ne, mi se sedaj v mednarodni situaciji nahajamo na razpotju, od koder vodi pot tako k miru, kakor tudi k možni ponovni zaostritvi. Bodočnost bo pokazala, katero pot bo človeštvo izbralo, a vse dotlej moramo biti zelo budni na straži naše neodvisnosti in miru.

Po drugi svetovni vojni so miru željni ljudje po vsem svetu pričakovali, da bo nastopila doba trajnejšega miru. Toda to se ni zgodilo. Stalin in njegov režim, od katerega je del miroljubnih ljudi v svetu, kar se zaščitne miru tiče, največ pričakoval, je svojo moč, pridobljeno v drugi svetovni vojni, izkoristil — ne za mir in ne za miroljubno sodelovanje med narodi in nevmesavanja v notranje zadeve posameznih držav, marveč za to, da bi zadovoljil hegemonistična in osvajačna stremjenja vladajoče državno-kapitalistične birokracije, ki je hotela reševati notranja protislovja z agresivno zunanjo politiko in vsiljevanjem svoje volje drugim narodom. In tako je bil prav Stalin tisti, ki je po drugi svetovni vojni ponovno in v najostrejši obliki postavil na dnevni red vprašanje nove imperialistične delitve sveta med velike sile, seveda predvsem na račun malih narodov in slabih držav. Čeprav se je druga svetovna vojna vodila z gesli o demokraciji, svobodi, neodvisnosti in enakopravnosti narodov ter obsojanju vsakršne agresije, je takoj zavladala tendenca, naj bi se po vojni mir ne gradil na demokratičnih odnosih med narodi, marveč na razdelitvi kontrole nad svetom med velikimi silami. To je seveda moralo izzvati novo napetost v svetu, novo vojno nevarnost, ki se je izrazila v tako zvanih hladni vojni, novo tekmo v oboroževanju, nova nasilja nad malimi in nezaščitenimi narodi, vesplošno atmosfero strahu in medsebojnega nezaupanja.

Toda kaj je dosegel Stalin s tako politiko in v taki situaciji, za katero največjo odgovornost nosi prav on in njegov režim? Doživel je neuspeh. Precenil je svoje sile, zlasti pa je precenil vpliv svoje psevdosocialistične in psevdodemokratske demagogije na delovne množice v svetu. Mislil je, da ljudje ne bodo znali razlikovati resničnih interesov socializma od hegemonističnih apetitov sovjetske birokracije. Toda on in njegovi ljudje so se zmotili. Kakor smo jih znali razlikovati mi, tako so jih postopoma začele razlikovati vse širše ljudske množice po svetu. In tako Stalin ne samo da ni uspel preprečiti formiranja fronte odpora sovjetskim agresivnim tendencam — frontne, ki po svojih pobudah in ciljih ni vedno popolnoma istovetna, toda ki je pred licem nevarnosti agresije morala biti vedno enotnejša — ampak tudi ni mogel preprečiti, da široke ljudske množice ne bi dale podpore obrambnim naporom proti sovjetskim agresivnim tendencam. Še več, ogrožen zaradi sovjetske

agresivne politike in dezorientiran zaradi hlapčevanja kominformističnih strank sovjetskim hegemonističnim aspiracijam, se je znaten del ljudskih množic nagnil k skrajnim desničarskim strankam. Tako Stalin in sovjetska birokracija nista mogla rešiti niti eno bitno vprašanje v svojo korist — razen da sta položila roko na celo vrsto vzhodnoevropskih držav — pač pa sta do skrajnosti zaostri v vse mednarodne odnose in vrgla na narode težka bremena oboroževanja in obrambnih naporov sploh. Sta-

srečiti, da bi narodu, ki se bori proti zunanemu agresivnemu pritisku, nekdo mogel dokazati, da je boljše, odreči se svoje neodvisnosti in poklekniti pred zunanjim osvajačem, kakor pa dati žrtve za zaščito svoje neodvisnosti. Narodi so se spričo sovjetske politike pričeli organizirati in pripravljati na obrambo. In tako se je tudi odnos sil v oborožitvi precej bitno spremenil. Spremenil se je do te mere, da je cela Stalinova politika prišla v zagato, ki se je morala zrcaliti tudi v notranjepolitičnih od-

tatov, ki bi zagotovili trajnejši mir.

Seveda, naenkrat se taki rezultati ne dajo doseči. Za resničen uspeh bo potrebno pač več kot ena mednarodna konferenca. Treba je iti korak za korakom, ne da bi pri tem pozabili, da je bil doslej mir ohranjen predvsem zato, ker miroljubni narodi v borbi za uvrstitev miru niso pozabili krepiti svoje lastne obrambne sile, da bi se mogli upreti eventualni agresiji, ako mirovni napori ne bi prinesli uspeha.

Marsikdo se pri tem sprašuje, ali je oboroževalna tekma pravi način zoperstavljanja nevarnosti agresije, ki izziva oboroževanje, ali je z oboroževanjem sploh mogoče preprečiti vojno in ali oboroževanje za obrambo ne bo po-

stalo jutri oboroževanje za napad. Prav gotovo, da samo oboroževanje ne more zaustaviti agresorja. In prav tako je res, da spremenjen odnos moči lahko zaradi ali okrepi tudi branilce agresivnih akcij v zahodnem svetu. Vsi veste, kaj je počel in kaj počena južnokorejski predsednik Sing Man Ri, da bi preprečil sporazum o premirju. Ta gospod, ki nosi svoj dober delež odgovornosti za sedanje stanje stvari v Koreji, pač najbolj goreče želi da bi videl svet v ognju nove svetovne vojne, kajti razum mu ne sega tako daleč, da bi ga mogoče poučiti, kako ničevje je njegovo prepričanje, da bi v taki vojni njegove in njemu slične želje mogle priti na svoj račun. A Sing Man Ri ni edina figura te vrste na svetu.

Zato se lahko zares z vsemi silami posvetimo velikim nalogam naše notranje izgradnje, ki bo omogočila daljnji napredek na vseh področjih našega družbenega življenja.

Ne moremo, kajpak, prerokovati, kako konkretno se bodo razvijale stvari v sovjetskem delu sveta. Toda nobenega razloga nimamo misliti, da je tam utrip družbenega razvoja zaustavljen in da niso mogoči nikakršni procesi v množicah, ki bi se obrnili proti sistemu birokratičnega despotizma. A prav ta je izvor tako notranje reakcije, kakor tudi agresivne zunanje politike. Nasprotno, prav tu moramo iskati ključ bodočega razvoja v teh deželah. Drugih poti ni. Jugoslavija je praktičen in z vsakim dnem vse bolj prepričljiv dokaz za delovne množice v sovjetski sferi, ki nočejo vračanja h kapitalizmu, čeprav mrze birokratski despotizem Stalinovega tipa, da je mogoče graditi socializem brez strašnih metod uničevanja ljudi, brez poniževanja duha in dostojanstva človeka, ne da bi teptali ljudske pravice in osnovne svobode. Birokratska despotija Stalinovega tipa namreč prodaja take metode kot sestavni del socializma. Jugoslavija je dokazala, da se z ukinitvijo teh metod socializem pravzaprav šele začne. Naša demokratična socialistična praksa in naša konstruktivna in miroljubna zunanja politika, to je bilo — poleg naše ljudske armade — glavno orožje, s katerim smo zmagali nad Stalinovimi antijugoslovanskimi atakami. Ti dve orožji bosta tudi v bodoče ostali najvažnejša prepreka za vsakogar, ki bi skušal posegati po neodvisnosti jugoslovanskih narodov.

Mir je treba braniti konstruktivno, s sredstvi miru, a ne s sredstvi vojne

Res je, treba je biti močan, če hočeš braniti mir. Golorokim prerokom in prosilec miru se agresor smeje. Toda mir je treba braniti konstruktivno, s sredstvi miru, a ne s sredstvi vojne. Samo v tem primeru bodo ljudstva vsega sveta podprla obrambne napore. Zato mi, Jugoslavlani, pozdravljamo tiste iniciative na zapadu, ki gredo za tem, da se ponudijo sovjetski vladi praktične garancije varnosti, seveda pod pogojem, da tudi sovjetska vlada da take resnične garancije velikim in malim narodom. Tako politika ne samo, da bi imela polno podporo delovnih ljudi vsega sveta, marveč bi krepila tudi miroljubne težnje in kroge v samem sovjetskem taboru.

V tem smislu, kakor veste, tudi naša vlada dela vse, kar bi moglo prispevati k zmanjšanju mednarodne napetosti. Ko je sovjetska vlada predlagala normalizacijo državnih odnosov z Jugoslavijo, smo na to takoj pristali. V naši politiki to ni bilo nič novega. Vi veste, da smo to isto pred dvema leti predlagali tudi v Organizaciji Združenih narodov. Na izmenjavo rednih diplomatskih predstavnikov smo pristali tudi, ko so to predlagale Madžarska in Bolgarija, seveda, v kolikor pod besedo normalizacija na drugi strani ne razumejo samo izmenjavo poslanikov, marveč tudi ukinitve takšnih postopkov, kakor je pošiljanje diverzantskih tolp čez naše meje. Za sedaj se tu, zlasti kar se Bolgarije tiče, še nič ni spremenilo, a to se vsekakor ne da tolmačiti kot znak volje za »normalizacijo«. Naj bo tako ali drugače, vsekakor so normalni odnosi samo zunanja oblika. Da bi oni imeli nek pomen, potem jih je treba napolniti z vsebino, a ta vsebina je lahko samo politika miru sploh, politika miroljubnega mednarodnega sodelovanja sploh.

Jugoslovansko-sovjetski odnosi, kajpak, niso stvar za sebe. Odvisni so od splošnega mednarodnega političnega razvoja. Mi ne moremo sami zagotoviti varnosti, če ta ne bo zagotovljena vsej Evropi in vsemu svetu. Zato mora naša zunanja politika biti usmerjena v dve smeri: prvič, moramo vplivati, kolikor mi to sploh moremo, da se stori vse, kar je mogoče, za dalje popuščanje mednarodne napetosti, da bi se ustvarilo vzdušje, v katerem bi zares mogli pričeti s konkretnim reševanjem spornih mednarodnih vprašanj. Drugič pa, dosledno moramo še naprej graditi tak mednarodni položaj Jugoslavije, v katerem bo njena neodvisnost in varnost zagotovljena in v katerem bo naša država lahko največ prispevala k zagotovitvi miru sploh.

V tem oziru sta za nas danes najvažnejša elementa Balkanski pakt in prijateljsko sodelovanje z drugimi deželami, ki so priprav-

ljene z Jugoslavijo sodelovati pri ugotovitvi miru v smislu načel kolektivne varnosti, ki leže v osnovi Ustave Združenih narodov. Naša zunanja politika je politika neodvisne miroljubne države. Ona nikoli ne bo na strani agresorja, a vendar bo sodelovala z narodi, ki se postavljajo agresiji porobu.

Ce se bomo držali takih principov, in če bomo obenem dalje krepili našo obrambno moč — a da bo tako, o tem ni nobenega dvoma — potem se nam ni treba bati, da bi nas kakršnakoli mednarodna situacija mogla presenetiti. Tako politiko smo vodili doslej in ona je dala dobre rezultate. Mednarodni položaj Jugoslavije je danes že krepko utrjen.

Dovolj je bilo v zgodovini „londonskih paktov“ in podobnih operacij

Drugi naš zunanjepolitični problem, o katerem bi prav tako hotel danes spregovoriti nekaj besed, so naši odnosi z Italijo, ki so se zlasti zaostri v zvezi s tržaškimi vprašanjem. Vsi veste, da tako imenovano »tržaško vprašanje« ni samo vprašanje Trsta. Bilo je v zgodovini mnogo uglednih in velikih Italijanov, mnogo pametnejših in uglednejših od tistih, ki danes maňajo z iredentističnimi zastavami, pa vendar so smatrali in javno izjavljali, da Trst ne pripada Italiji, marveč sosednemu jugoslovanskemu ljudstvu. Takega mnenja sta bila na primer Mazzini in Cavour, ki spadata, tako rekoč, med ustanovitelje moderne Italije. Strastna šovinistična gonja za Trstom se je v Italiji dejansko rodila šele z modernim italijanskim imperikalizmom, se pravi istočasno, ko so se pojavile tudi zahteve po osvajanju Dalmacije, Jadranskega morja, in končno tudi celega Sredozemskega morja, po ustvarjanju kolonialnega imperija. V teku druge svetovne vojne je v glavnem propadel italijanski kolonialni imperij, propadle so sanje o severni Afriki in Sredozemskem morju, izgubljena je bila Albanija, izgubljena oporišča v Grškem morju, propadli so načrti o protektoratu nad Jugoslavijo, toda ostal je še en ostanek vse te imperialistične preteklosti, namreč del jugoslovanskega etničnega področja, ki je pripadel Italiji skupaj z neresnim vprašanjem Trsta, ki bi ga vodili krogi današnje Italije zopet želeli rešiti v smislu zloglasne tradicije italijanske balkanske politike. Po vseh izkušnjah, ki so jih doživeli v zadnji vojni, se namreč vplivni krogi italijanskega političnega življenja vendarle še niso navadili gledati na stvari drugače, kakor so jih gledali med obema svetovnjima vojnama. Oni še vedno ne razumejo, ali pa si nečajo

priznati, da razumejo, spremembe, da razumejo spremembe, ki so nastale na Balkanskem polotoku, a zlasti v Jugoslaviji. Za te italijanske kroge smo mi še vedno balkanski barbari, ki jim je potreben tuj protektorat. Izgleda, kakor da oni še vedno gledajo na Balkan in na Jugoslavijo kot na nekaj odprt polkolonialni problem. Ugledni italijanski politični ljudje se še vedno mučijo z razmišljanjem o starih kategorijah, neuspešno poskušajo sejati zelo prozorne intrige na Balkanu, strašno si belijo glavo s tem, kdo bo imel svoje prste v Albaniji itd. Vse to delajo samo v svojo lastno škodo, kajti dokler bodo svojo politiko vodili na napačnih predpostavkah, tako dolgo bodo doživljali v svoji politiki samo neuspehe. Prej ali slej se bodo vsekar morali tudi oni prepričati, da je polkolonialna preteklost Balkana, a jugoslovanskih narodov še zlasti, zelo zelo daleč za nami in da se z današnjo Jugoslavijo ne da nikakor pogovarjati drugače kot z enakopravnim partnerjem. In še z eno stvarjo se bodo morali nekoč sprijazniti. Namreč: ne glede na to, kako se bo reševalo in kako se bo rešilo tržaško vprašanje sedaj, ono bo prej ali slej vsekakor rešeno po logiki naravnega zakona: mesto, ki leži na jugoslovanskem etničnem tleh in ki je bilo zgrajeno in je živelo samo za svoje neitalijansko ozadje, mora pripasti temu ozadju. Kakorkoli so se imperialistični krogi Italije v preteklosti upirali združenju jugoslovanskih narodov, oni tega preprečiti niso mogli. Kakorkoli je Mussolini v Hitlerjevi družbi razkosaval Jugoslavijo in jo dušil v ognju in krvi, uničiti je ni mogel. In kakorkoli poskušajo vodeti krogi današnje Italije preprečiti prirodno rešitev tržaškega

(Nadaljevanje na 5. strani)

Tovariš Edvard Kardelj govori na proslavi

lin in sovjetska birokracija sta upala, da bodo ta bremena spodbudila odpor sovjetskemu pritisku, toda tudi to hipotezo sta drago plačala. V današnjem svetu je lahko razlikovati, kaj je agresija a kaj je obramba, ne glede na to, kaj govore vlade. Danes se pač nikomur ne more po-

nosih Sovjetske zveze in sovjetske vplivne sfere sploh. Zgodilo se je točno po ljudskem reku: Kdor veter seje, burjo žanje. Se dve hudi posledici, ki se bosta odrazili v celem zgodovinskem obdobju, katero je pred nami, je imela taka sovjetska politika.

Zakaj so Stalinovi nasledniki spremenili njegovo politiko

Ta politika je predvsem strahovito razcepila in razbila mednarodno delavsko in socialistično gibanje in silno oslabilo njegovo vlogo kot odločujočega političnega faktorja v sedanji dobi. V momentu, ko bi to gibanje v mednarodnih odnosih lahko imelo odločilno vlogo v zagotovitvi trajnega miru in ko bi lahko dalo pečat in naprednejšo demokratično vsebino vsem odnosom med narodi, prav v tem momentu je sovjetska politika poglabila notranja nasprotja v mednarodnem delavskem in socialističnem gibanju in ga oropala njegove politične in razredne neodvisnosti. Tisti del mednarodnega socialističnega gibanja, ki je bil pod sovjetskim vplivom, kajti njegove množice so še verjele, da je gibalna sila sovjetske zunanje politike socializem in tradicija oktobrske revolucije, to se pravi tisti del, ki sledi kominformističnim strankam, je bil pretvorjen v instrument sovjetske zunanje politike in sovjetskih hegemonističnih aspiracij. Na tak način ne samo da ni bil več in da ni mogel biti več faktor miru in socialističnega napredka v svetu, marveč se je objektivno znašel v vlogi oporišča imperialističnega državnokapitalističnega hegemonizma in njegovih agresivnih tendenc. To dejstvo je, seveda, še bolj pojačalo v drugih socialističnih strujah tiste elemente, ki so — spet v škodo socializma — smatrali, da je edini način odpora proti aktualni nevarnosti sovjetskega hegemonizma v neomejenem podpiranju politike nacionalne buržoazije. Stalin in njegova birokracija potemtakem nista samo za precejšno dobo zavrla socialističnega napredka in utrdila državno-kapitalističnih odnosov znotraj Sovjetske zveze, temveč sta zadala tudi težak udarec mednarodnemu delavskemu gibanju in utrdila politične režime kapitalizma.

Druga težka posledica Stalinove politike je zadušitev samostoj-

nega socialističnega razvoja v vzhodnoevropskih deželah, ki so prišle pod sovjetsko kontrolo. Režimi v teh deželah so se pokazali kot objektivna oporišča tuje anti-socialistične politike. To je, seveda, moralo tudi znotraj teh dežel izzvati nezadovoljstvo delovnih množic. Notranja protislovja so se zaostri tako močno, da je na Češkem prišlo do javnih delavskih nemirov, a v Vzhodni Nemčiji celo do takih demonstracij, ki so prehajale že v pravo vstajo.

Taki so torej rezultati sovjetske povojne zunanje politike in zato niti ni čudno, če imajo danes Stalinovi nasledniki celo v svoji lastni deželi velike težave v svojih naporih, da bi se utrdili na oblasti.

Vse te težave in neuspehi, o katerih sem govoril, so prisilile Stalinove naslednike, da do neke mere spremenijo svojo politiko. Nekaj popustljivejših gest, ki jih je napravila nova sovjetska vlada, je imelo takoj za posledico zmanjšanje mednarodne napetosti. Kljub temu, da je zmanjšanje napetosti privedlo do takega resnega uspeha mirovnih prizadevanj, kakor je premirje v Koreji, pa so vendarle spremembe v sovjetski politiki za sedaj še take geste, ki odločilno ne menjajo položaj. One so bolj simptom tistega, kar se dogaja znotraj ZSSR, kot pa dokaz zavestnega menjanja sovjetske zunanje politike. Kako se bodo stvari dalje razvijale, to se bo pokazalo šele potem, ko bo prišlo na dnevni red razčiščevanje glavnih vprašanj mednarodnega sodelovanja. Mi ne izgubljam upanja v pozitivni razvoj mednarodnih odnosov v smislu okrepitev miru, dasi se obenem dobro zavedamo, da agresivne tendence nikakor niso definitivno zlomljene samo s tem, ker je prišlo do popuščanja mednarodne napetosti. Ne, prav sedaj morajo miroljubni narodi in ljudje biti zelo budni in aktivni, da bi prišlo do resničnih rezul-

Tovariši Edvard Kardelj, Franc Leskošek in Vicko Krstulović med slavnostno sejo Izvršnega sveta

Govor tovariša Tita na proslavi v Bjelovaru

(Nadaljevanje s 1. strani)

varšice, to so bili veličastni napori naših ljudi, veličastna je bila njihova težnja, da se bore proti okupatorju in da napravijo konec večnemu prepiru, ki so ga podžigali domači izdajalci, režimski in drugi nepošteni ljudje. Temu smo napravili konec, ker je navzlic temu ljudstvo šlo v borbo, da ustvari pogoje, da bi si samo lahko krojilo svojo usodo, ker ni dovolilo, da mu jo kroje drugi.

Največja pridobitev, ki so jo izvojevali prav borci na tem terenu, je bila borba za bratstvo in enotnost. V teh krajih je bila mučnja, ki so je sejali nekdanji profilski voditelji iz Hrvatske in Srbije, oprana s krvjo najboljših sinov naših narodov. Našim borcem na tem terenu je uspelo, da so tako hrvatski sinovi, kakor srbski sinovi in sinovi drugih narodov korakali ramo ob ramo. To je tisto, kar je bilo napisano na naših zastavah od prvega dne naše borbe, od tistega dne, ko smo v Srbiji začeli borbo in ustvarili prve brigade; boriti se proti vsem poizkusom okupatorja in njegovih kvizlingov in mu onemogočiti, da bi sejal razdor med narode. Naša parola je bila bratstvo in enotnost med našimi narodi. Za to parolo so umirali vaši borci, kakor tudi drugi širini naše države (močno in dolgočasno vzklikanje bratstvu in enotnosti). Prav ta parola, ta naša velika težnja, nam je omogočila tako uspešen razvoj osvobodilne borbe in zmago nad okupatorji in vsemi domačimi izdajalci. Brez uresničenja te parole ne bi zmagali. Brez uresničenja te parole bi bila naša država razrušena, zastrupljena, razcepjena. Kdo ve, na koliko strani in kdo ve, kdo bi vse dobil svoj delež.

Tovariši in tovarišice, ko govorimo o tem, kakšno veliko pridobitev smo si izvojevali, ne smemo nikoli pozabiti, da je treba to pridobitev čuvati in budno paziti, da nam je nihče ne uniči (vzklik: »ne bo!«), kajti tudi danes imamo še ljudi, imamo še ostanke starega, ki hočejo znova ribariti v kalnem, ki vidi samo interese tistega razreda, ki je pri nas premagan, ki je kot razred uničen, čigar sledovi pa so še vidni. Ostanke tega razreda, ki še obstoje in znova dvigajo glavo, ne smemo dovoliti, da bi znova začeli sejati mučnjo med Hrvat in Srbe v tem kraju, kakor ne smemo kaj takega dovoliti v drugih naših krajih. (Dolgotrajno ploskanje.)

Sele 1. 1941 se je začela borba za ustvaritev enotne Jugoslavije, kajti take borbe prej ni bilo. Versailleska Jugoslavija je bila ustvarjena na papirju. Ta Jugoslavija ni bila vsajena v srcah naših ljudi. Bila nam je vsiljena od zgoraj. Vodili pa so jo tako, da so narodi v njej videli prej ječo, in to v nacionalnem, kakor tudi v socialnem oziru. Zato smo si, ko smo šli v borbo, zapisali na svojo zastavo tudi drugo parolo: »ne samo nacionalno osvoboditev, marveč tudi socialno, ustvaritev nečesa boljšega, kakor je bilo, uresničenje boljšega in srečnejšega življenja za naše ljudi. Da bi to uresničili, smo morali napraviti konec s starim. Dobro je bilo, da se je ta roparski razred tu v Jugoslaviji pridružil vrstam okupatorja, saj smo tako imeli vse na eni strani in smo se lahko borili proti enim in drugim. (Odobranje in ploskanje.) Dobro je, da so se znašli tam, kjer je bilo njihovo mesto, saj so že davno prej izdajalsko paktirali s fašisti, izdajalsko z njimi sodelovali, obrnili hrbet svojim zaveznikom na Zahodu in šli s Hitlerjem in Mussolinijem. Dobro je bilo in sreča je bila za nas, da smo jih tako lahko naenkrat tolkli in potolkli.

S svojim izdajalstvom proti lastnemu narodu so dobili neizbrisni pečat izdajalca svojega naroda v vsakem oziru in nikoli se ta pečat ne bo več dal izbrisati z njihovih lic. Naj le poskusiti nekdo izmed njih s kakšnimi starimi pretenzijami: ta pečat bo videl vsak naš pošten državljani na njihovem licu, spoznal bo izdajalca, ki ne želi dobro ljudstvu, marveč želi ponovno osvojiti svoje stare pozicije.

Tega se je treba zavedati tudi zdaj, ko so pred nami najbolj demokratične volitve, zdaj, ko ima ljudstvo v nadaljnjem razvoju demokracije in izpolnjevanju našega družbenega sistema možnost voliti svoje predstavnike na najbolj demokratičen način. Tega se je treba zavedati zlasti zdaj. Kajti zakaj smo ustvarili to enotno državo? Ustvarili smo jo zato, ker — kot lahko vidite že zdaj, le nekaj let po vojni — ne bi mogel noben narod, ki je

sestavni del te naše bratske skupnosti, obstajati sam, ne da bi ga kdorkoli poizkušal napraviti za svojega vazala ali podjarmiti svoji volji. Le tako enotni imamo zagotovljen obstoj, ker smo na tem ozemlju vsi eno, združeni, ne glede na to, kakšna je bila preteklost in ne glede na dolgoletna sovraštva in razne poizkuse, da bi nas razcepili; ne glede na našo zelo težko zgodovino, ki priča, da so bili naši ljudje vedno žrtve prav takega notranjega razdora in niso mogli ustvariti enotne trdne skupnosti. Prizadevali smo si, ustvariti novo Jugoslavijo, Nove Jugoslavije, tako trdne, kot smo jo mi ustvarili, pa v starem sistemu ni bilo možno ustvariti. Možno je bilo le v socialističnem sistemu. Zakaj? Ker smo pravilno rešili narodnostno vprašanje, in ker smo pravilno rešili socialno vprašanje. Na hrvatskem zdaj upravlja hrvatsko ljudstvo, v Srbiji srbsko, v Sloveniji slovensko, v Makedoniji makedonsko, v Črni gori črnogorsko ljudstvo, v Bosni in Hercegovini pa družno Srbi, Hrvatje in muslimani. Zdaj ni več tistega, kar je bilo v stari Jugoslaviji, in naj se nihče ne drzne govoriti, da v Hrvatski vladajo Srbi, kot pravijo četniški elementi, da so Hrvatje danes na ramenih srbskega ljudstva.

Zdaj so popolnoma drugačni pogoji, kot so bili prej. Najbolj bistveno pa je to, da je danes socialno vprašanje rešeno, kot je bilo z ozirom na naše gmotne pogoje najboljše možno. Cement, ki utvršuje našo skupnost in ki je ustvaril monolitno enotnost, je socializem v naši domovini, je delavski razred, proizvajalci, ljudje, ki delajo s svojimi rokami

in ustvarjajo dobrine. Cement so ki cementira vse narodnosti v celoto na zunaj, na znotraj pa ima vsak narod vse možnosti razvoja in spoštovanja svojih pozitivnih pridobitev v zgodovini, (kajti tisto, kar je bilo negativno je treba odvrediti). Lahko se dalje razvija v novem duhu in novem smislu ter daje hkrati z drugimi

našimi narodi skupen pečat naši kulturi, ki se razvija in ustvarja, v kateri pa vsak narod naše družbene skupnosti daje svoj prispevek.

Tovariši in tovarišice, dobro veste, kaj je dosegla naša domovina prav s tem bratstvom in enotnostjo in tako enotna, kot je danes. Nikoli niso ime Jugoslavije izgovarjali po vsej zemeljski

obli, kot danes, Narodov Jugoslavije niso nikoli tako spoštovali kot ponosen, borben, pošten in delaven narod, kot lahko slišimo danes. Naše ljudstvo si v moralnem smislu ni nikoli pridobilo takšnega kapitala, kot si ga je zdaj pred vsem svetom. Čigava zasluga je to? To je zasluga enotnosti, bratstva, delavnosti in sposobnosti naših ljudi, ki znajo voditi sami sebe in pri izgradnji socializma ustvarjati čudeže. Zaradi tega nas spoštuje ves pošten svet, prav tako pa nas spoštuje tudi tisti, ki imajo slabe pretenzije ter pazijo, da držijo svoje prste čim dalj od nas. Tovariši in tovarišice, ko govorim o tej enotnosti naših narodov, govorim predvsem vam, preživeli borci, kajti vaša dolžnost je, da hkrati z vsem našim ljudstvom čuvate tisto, za kar ste se borili in da ne dovolite, da bi vam kdorkoli odvzel pridobitve vaše osvobodilne borbe. (Vzklik: tov. Tito, odobravanje in aplavz). Tovariši in tovarišice, borci minule osvobodilne vojne, tovarišem in tovarišicam, ki so padali za vse to in žrtvovali življenja po gozdovih, poljih in hribih Bosne, Srbije, Črne gore in drugih naših krajev, dolgujete čuvanje tistega, za kar so se borili in padli. Ta zaveza je na vas. (Hočemo, hočemo!) Naj nihče ne misli, da je tako lahko izbrisati tisto, kar je minilo in da je tako lahko pozabiti kri, ki ste jo žrtvovali ter da je tako lahko pozabiti žrtve. Dokler bomo mislili na to, se bo naša socialistična skupnost neovirano dalje razvijala, tako kot želi naše ljudstvo, in kot želimo mi vsi skupaj z vami. (Aplavz.)

nje: Tito-partija! Mi smo izvršili reorganizacijo in spremenili ime partije in jo tako prilagodili novim pogojem. Tudi bismo smo spremenili, kajti ni toliko komunistov, da bi morali biti vsi voditelji, da bi morali vsi poveljevati, da bi sploh poveljevali. Komunist ne sme komandirati. Nam se je posrečilo in se nam bo še bolj posrečilo, da bomo iz komunistov napravili najboljše graditelje našega družbenega sistema, najboljše učitelje širokih ljudskih množic. To je njihova vloga. Mi smo iz njih ustvarili (to so že zdaj!), pa tudi v bodoče bomo iz komunistov ustvarjali

najbudnejše čuvanje tega, kar imamo, vsega tistega, kar bomo še ustvarili, ne glede na vse poskuse, da bi nas ovirali, naj bi prišli s katerekoli strani, od znotraj ali od zunaj. (Tako je!) Evo, v tem je vloga komunistov! (Burno ploskanje in skandiranje: »Heraj Tito!«)

Dovolite mi, da govorim zdaj še o nekem problemu — o vprašanju volitev in naših žensk. Tovariši in tovarišice, tudi enakopravnost žensk v naši socialistični družbi je pridobitev naše revolucije. Glede tega so res po malem grešili vsi zapovrstjo, pa celo tudi mnogi komunisti.

Več žena v organe ljudske oblasti!

Enakopravnost žensk ne spoštujejo popolnoma, čeprav so v določenem smislu tega krive tudi ženske same, tako da jih je že manj čutiti v našem družbenem življenju, bolj pa so nagajene k pričetavanju in šepetanju tistih, ki trdijo, da naj je ženske bolj ukvarjajo s kuhinjo in svojimi otroki. Sodim, da je to napačno. Povedati hočem, da se pripeti, da ljudje pravijo: »Pa saj to je ženska glava, kaj bi se ona ukvarjala s politikom?« Toda če je ženska glava lahko nosila puško in strojnico in se borila, zakaj se ne bi mogla ukvarjati tudi s politikom? (Tako je.) Pri tem ne mislim, da bi moralo to veljati za vse, da bi bilo zdaj treba upostaviti neke vrste matriarhat, treba pa je nekaj omogočiti ženskam, ki imajo možnost, da bi se dvignile in sodelovale v vseh panogah dejavnosti našega družbenega življenja.

To velja tudi za sedanje volitve. Vem, da ponekod ljudje ironično govorijo: »Pa zakaj bi bila ona poslanec, saj je ženska.« Toda tudi pri drugih narodih, ki celo nimajo socialističnega sistema (vzemimo Indijo), imajo mnogo žensk na najodgovornejših mestih, ne samo v državi, marveč celo v mednarodni areni. Mar so naše ženske, ki so se znale boriti ramo ob ramo s svojimi tovariši, manj vredne in manj sposobne, da bi se ukvarjale s temi posli? Rečem vam, da je za nas potrebno in da nam bo zelo potrebno, da bodo naše ženske sposobne, ukvarjati se z vsemi posli, s proizvodnjo, politikom, vodenjem komunalne politike itd. Moški pa so vendarle bolj poklicani nositi puške, če bo to potrebno. Stvar je v tem: Naše ženske moramo vzgojiti, jih sprejemati v Ljudsko skupščino in v republiške ljudske skupščine, v razne odbore itd. Seveda nisem za to, da ženska, ki nima nobenih pogojev, samo zato, ker je ženska, pride v skupščino ali v odbor. Ni treba da je tam, prav tako kot ni treba, da je tam vsak moški. Mi moramo jemati čedalje več sposobnih ljudi, omogočiti pa je treba vzgojo tudi ženski. Niti moški, niti ženske se ne moreta v enem ali dveh letih usposobiti za opravljanje vsake funkcije. Toda za življenja je to možno. Naša praksa je pokazala, pokazati pa mora tudi v bodoče, da so naše ženske izredno lepo in koristno opravljale svoje funkcije, na katere so bile postavljene. Poznam le malo primerov, kjer ženske niso bile kot svoji dolžnosti. Potemtakem je treba tudi na teh volitvah ženske kandidirati, kjerkoli je možno.

Povedal vam bom, kakšno je bilo razmerje med moškimi in ženskami v ljudskih skupščinah in odborih doslej. 1945. leta je bilo med 530 poslancev 21 žena; torej malo. 1950. leta je bilo izmed 620 poslancev 30 žena; torej skoraj nikakršen napredek. Leta 1950/51 je bilo v skupščinah ljudskih republik 1446 poslancev, med njimi le 100 žena; torej zelo malo. Na volitvah 1952. leta so v ljudske odbore izvolili 78.269 odbornikov, med njimi 1868 žena, ali vsega 3,32%; to je bilo torej zelo malo in je že skoraj anolonjanja. Stevilke ne upoštevajo Hrvatske. Pa tudi če bi Hrvatsko prišteli, nisem prepričan, da bi bilo to razmerje bistveno drugačno, ker je na Hrvatskem glede odstotka položaj enak.

Tovarišice, zdaj govorim vam: same morate biti vztrajnejše, in ne dovolite, da bi vam vaši tovariši očete, možje ali bratje rekli: »Kaj boš tam, saj si ženska!« Odgovorite jim isto, kar sem vam prej rekel jaz. Morate si za to prizadevati. Ne smemo dovoliti razlik med moškimi in ženskami, ko gre za našo usodo, in za odločanje o raznih velikih političnih

in drugih problemih. Pri tem morajo imeti tudi ženske oblast. Res je, da je ženska predvsem mati, toda prav zato, ker največ žrtvuje, ko vzgaja nov naraščaj, ima tem več pravice, da kot mati pove svoje besede v skupnosti, kakršna je naša — v socialistični skupnosti. To sem hotel povedati. (Odobranje.)

Tovariši in tovarišice, še ena stvar je, ki bi jo rad omenil, čeprav bo o tem še govora. Na današnji stopnji, na kateri smo zdaj, smo lahko pretežno zadovoljni. Dosegli smo velike uspehe. Naša domovina je tako rekoč že prerojena. Tisti, ki je še od predvojni časov niso videli, je ne bi tako lahko spoznali. Prerोजना je ne le s tovarnimi in mnogimi objekti naše socialistične izgradnje, temveč tudi po duhu, po miselnosti, po morali in po vsem sistemu, kar stari naše ljudstvo takšno, kakršno je. Tudi sam, tovariši in tovarišice, sem prepričan, da bodo bližnje volitve omogočile, da bomo laže in hitreje krenili po poti, ki nas vodi do našega smotra, t. j. k ustvaritvi srečnejše in boljše bodočnosti za vse nas in naše potomce. Že zdaj smo dosegli velike rezultate. Toda vse to je še malo. Danes še ni čutili vseh ugodnih posledic tistega, v kar so bili vloženi napori naših delovnih ljudi, delavcev in kmetov. Tega še ni videti. Toda utemeljili smo začetek. Najhujše smo preživeli in zdaj že imamo pogoje za ustvaritev tistega, kar bo dvignilo življenjsko raven našega ljudstva. Kmalu bomo spet govorili o proračunu in iz njega boste spoznali, katere zadeve naša oblast zdaj najbolj upošteva. Končujemo ključne objekte, ki so zelo izčrpavali naše moči in imamo že možnost za lažji razvoj v bodočnosti. V bodočnosti bo razvoj naše industrializacije, komunikacij in vsega tistega, kar je potrebno taki skupnosti, kot je naša, lažji in hitrejši. Zato je treba, tovariši in tovarišice, vse tisto, kar smo imeli doslej — enotnost volje in akcije ter razumevanje koristi naše skupnosti — še bolj utrditi in poglobiti, da bi lahko bolj in krepkeje napredovali. Prav na tem področju nadaljnje graditve, pri čuvanju naše družbene skupnosti in pri vsem tistem, kar prinaša nam in našim potomcem boljše življenje, želim vam vsem mnogo uspehov.

Naj živi naša socialistična domovina!

Naj živi ljudstvo Hrvatske in tega kraja!

Zaključek govora predsednika republike so navzoči pozdravili z glasnim in dolgotrajnim vzklikanjem in petjem pesmi »Tovariši Tito, prisegamo ti!«

V prostorih doma JLA v Bjelovaru je bilo svečano kosilo, katerega so se udeležili tov. Tito in mnogo preživelih borcev iz tega kraja, znani politični vojaški voditelji ter drugi. Kosilo je minilo v zelo intimnem vzdušju. Tov. Tito je pozdravil tajnik Mestnega komiteja Zveze komunistov tov. Franjo Belak. »Ljudstvo tega kraja,« je rekel Franjo Belak, »je hrepence pričakovalo trenutek, ko nas boste obiskali, tovariši Tito! Mnogo vam dolguje za bratstvo in enotnost hrvatskega in srbskega ljudstva.«

Navzoči so tov. Tito burno pozdravili, nakar je izrekel zdravico.

Tov. Tito je s svojimi toplimi besedami globoko ganil vse navzoče. Vsi so vstali in zapeli: »Tovariši Tito, prisegamo ti.« Med kosilom je govoril tudi glavni poveljnik 52. divizije Rade Bulat. Tudi njegovi zdravici je tov. Tito odgovoril.

Nato so tov. Tito izročili darove, nakar se je s skupino borcev slikal. Tov. Tito se je napotil nato po ulicah mesta Bjelovara, pri čemer ga je spremljala dolga kolona mešanov in borcev.

Osnovna naloga ljudskega poslanca je delo med ljudstvom

Zdaj se bom, tovariši in tovarišice, dotaknil drugega predmeta, vprašanja volitev. Dovolite, naj bo ta naš zbor v nekem pomenu tudi zbor volivcev. Kot sem že rekel, so volitve pred duri. Od minulih volitev do danes, smo storili ogromen skok naprej v vseh ozirih, na političnem, gospodarskem in drugih področjih. Ze zdavnaj smo prešli na decentralizacijo in zadali udarec centralističnemu birokratizmu. Seveda pa je treba prav tako paziti od zgoraj navzdol, da se ne bi nikjer pojavile birokratske težnje, to se pravi, da ne bi ponovno nastala možnost za birokratizem prav zdaj, ko smo izvedli decentralizacijo političnega in gospodarskega upravljanja. Taka nevarnost še vedno obstoji, a se ne bo uresničila, če bomo pri tem budni. Izvedli smo decentralizacijo, da bi oblast čim bolj približali ljudstvu in da bi pri tej oblasti sodelovale čim širše množice. Krona naše decentralizacije in demokratizacije — čeprav bomo v tem oziru še nadalje razvijali nove in nove forme — pa je prav novi volilni zakon, novi način volitev in novi sistem, ki bo dobil dokončno podobo v Ljudski skupščini z dvema domovna, Zveznim svetom in Svetom proizvajalcev.

Sveti proizvajalcev, ki so že izvoljeni po okrajih, imajo ogromen pomen in so med največjimi pridobitvami našega revolucionarnega razvoja. Imajo ne le gospodarski, temveč tudi političen pomen, ker naše delovno ljudstvo, proizvajalci, ki ustvarjajo, zdaj prvič, prav v taki socialistični skupnosti, najpopolnejše sodelujejo pri določanju usode svoje države ter hkrati z ostalimi predstavniki pri odločanju o usodi naše domovine v političnem in vsakem drugem oziru. Glavno besedo imajo v gospodarskem oziru, gospodarstvo pa je zelo zamotana zadeva. O tem bom ob drugi priložnosti več govoril, danes pa poudarjam, da je vprašanje koordinacije, vprašanje celovitosti družbene skupnosti v sistemu decentralizacije in najširše demokratizacije v gospodarskem oziru, zelo zamotano, pa tudi zelo pomembno. Sveti proizvajalcev, Ljudske skupščine in vsi sveti proizvajalci imajo ogromen pomen in nalogo, ne le da napredujejo pri izpolnjevanju proizvodnje s tem, da iščejo nove in nove načine proizvodnje in razdelitve dobrin, temveč tudi da pazijo, da ne nastajajo anomalije ter da se ne razvija partikularizem, ki je zelo nevaren itd. Skratka, ta svet v Ljudski skupščini je nekaj novega, in prepričan sem, tovariši in tovarišice, da bo to zelo koristilo nadaljnjemu družbenemu razvoju in razvoju naše skupnosti.

Tovariši in tovarišice, ne bom vam govoril, kako bomo volili

nove poslance, ker ste vi o tem brali. Hotel bi reči samo nekaj besed o tem, kdo bi moral biti izvoljen, kdo bi moral zastopati ljudstvo v novi Ljudski skupščini, v forumu, ki je najvišja oblast v naši državi, v forumu, ki predstavlja resnično monolitno socialistično državo. To morajo biti ljudje, katerim ljudstvo popolnoma zaupa, to morajo biti ljudje, ki so sposobni, ker se morajo sedaj posvetiti samo temu poklicu — poklicu ljudskega poslanca. Seveda bodo tudi izjeme glede tega in bodo lahko opravljali tudi druge funkcije, kolikor so imeli veliko vlogo v naši osvobodilni borbi, v organizaciji osvobodilne borbe itd. Toda osnovno je, da ljudski poslanec glavno pozornost posveti prav tej nalogi, da je vedno čim več med ljudstvom, da prenaša v Ljudsko skupščino težnje in potrebe svojega okraja oziroma kraja, kjer je bil izvoljen, da bi lahko Ljudska skupščina izdajala realne sklepe na temelju poročil ljudskih poslancev. Seveda morajo biti poslanci tudi politično zgrajeni. Gledati morajo ne samo na korist krajne skupnosti svojega kraja, marveč morajo imeti vedno pred očmi socialistično skupnost v celoti; prežeti morajo biti s socialističnim duhom, kajti mi ustvarjamo nov sistem, in vsak tisti, ki bi se vanj vthotopil, bi pomenil tvor na zdravem telesu. Odgovornost za to pa nosite vi, volivci, ki boste izvolili te poslance. Seveda mi ne bomo nikdar dovolili, da bi kdo rovaril, da bi kdo odkrito delal proti sistemu, kar smo ustvarili, proti sistemu, za kar je ogromna večina našega ljudstva. To hočem povedati zato, ker je naš razvoj revolucionaren, v revolucionarnem razvoju pa sta možni dve stvari: ali nagel razvoj v smeri popolne demokracije, najpopolnejše demokracije, ali pa počasen razvoj in ponekod zastoj prav zaradi delovanja takšnih elementov, ki se morebiti lahko pojavijo.

Omeniti bi hotel tudi nekatere poskuse reakcionarnih činiteljev. Izdali smo celo vrsto demokratskih zakonov, s hitrim tempom smo krenili v najširšo demokracijo. Kaj se je pri tem izkazalo? Izkazalo se je, da so tisti ostanke starega, ki so bili doslej manjši od makovega zrna, začeli dvigati glave in misliti, da je zdaj napočil njihov čas. Zakaj? Zato, ker si oni nepravilno razlagajo našo demokracijo in našo željo, da bi naše ljudstvo čimprej dobilo tisto, kar je lastno socialistični državi, socialistični skupnosti. In zdaj so se pojavili z vsemi svojimi stariimi nazori in težnjami in začeli zastrupljati okolico, v kateri bivajo. Opozoril bi, da se ljudje od njih ne dajo prevariti. Naša skupnost je zdrav monolitni organizem. Naša revolucija

Projekt trojne deklaracije ne more biti baza za kompromis

(Nadaljevanje s 3. strani)

vprašanja, preprečiti je ne bodo mogli. Prej ali slej bo tudi ta ostanek italijanskega kolonialnega imperija izgubljen za tiste, ki se niso odrekli imperialističnih sanj.

Mi želimo biti prijatelji z Italijo; in sicer ne samo zaradi tega, ker je to potrebno zaradi miru v tem delu sveta, marveč tudi zato, ker bi prijateljsko jugoslovansko-italijansko sodelovanje prineslo obema narodoma v vsakem oziru zelo velike koristi. Mislim, da je sodelovanje naših narodov interes vseh ljudi v Evropi, ki si žele miru. Toda na poti rapanja koncesij italijanskemu ekspanzionizmu na naš račun, seveda, prijateljskega sodelovanja med novo Jugoslavijo in Italijo ne more biti. Bili so časi, ko so močni nagrajevali svoje vazale tako, da so jim dajali tuja ozemlja. Danes so ti časi že za nami, zlasti kar se jugoslovanskega ozemlja tiče, ono ne more biti več objekt za podobne operacije. Dovolj je bilo v zgodovini »Londonskih paktov« in podobnih operacij. Potrebno je, da v Italiji pogledajo na novo Jugoslavijo z drugačnimi očmi kakor so gledali doslej, pa bodo spoznali, da na dolgi poti rešitve tržaškega vprašanja ne bo mogoče najti.

Za mnoge zelo vplivne italijanske politične kroge, kakor sem že prej dejal, Trst ni samo Trst, marveč se postavlja kot vprašanje, ali bo svet priznal Italiji »živiljski prostor« na Balkanu, zlasti na našem ozemlju, ali ga bo priznal. Dobiti Trst in cono B je za te kroge samo prvi korak v obnovi stare tradicije, ki naj bi mu potem sledili drugi, usmerjeni na cilje, o katerih v današnji Italiji prav nič ne skrivajo svojega mnenja. Ti cilji so: Istra in Dalmacija, skratka, odstranitev Jugoslavije z Jadranskega morja. Govore nam sicer, da teh glasov ni treba jemati resno, češ da jih širijo neodgovorni ljudje, a da to v resnici ni stališče uradne Italije! Mi pa, na njihovo nesrečo, nimamo mnogo poslušala za taka pojasnja, kajti mi cenimo stvari po tem, kar so. V rimskem parlamentu veliko vplivnih poslancev in senatorjev tekmuje, kdo bo glasneje zahteval ne samo Trst in mejo na Snežniku, ampak tudi Istro in Dalmacijo. Ni pa se našel v istem parlamentu doslej še nihče, ki bi zavnil tako provokatorske izlive bujnega imperialističnega rodoljublja. In čemu se ni našel? Zaradi tega ne, ker je to dejansko stališče odločujočih političnih sil današnje Italije. Ker pa mi gledamo tudi na jutrišnji dan, a ne samo na današnji, zato se ne bomo pomirili z njihovim prvim korakom, kajti prav nič jih ne želimo spravljati v skušnjava, da bi se jutri lotili drugega in naslednjih korakov.

Čprav svojega stališča o tem, kam spada Trst, nismo spreminili in ga tudi ne bomo, smo vendarle od vsega začela bili pripravljene in smo pripravljene tudi danes na kakršnokoli razumne kompromis. Mi smo za kompromis zato, ker na situacijo gledamo realistično, ker smo mnenja, da je sporna mednarodna vprašanja treba reševati z mirojnimi sredstvi in ker nam ni vseeno, kakšni bodo jugoslovansko-italijanski odnosi. Res je, da smo spremenili svoje mnenje glede vzpostavljanja svobodnega tržaškega ozemlja v smislu mirovne pogodbe. Prepričani smo namreč, da bi izvedba mirovne pogodbe v današnjih pogojih obstoječi konflikt okrog tržaškega vprašanja samo zavlekla v nedogled in ga še bolj komplicirala. Položaj takšnega svobodnega tržaškega ozemlja bi bil popolnoma nesiguren, kajti italijanske aspiracije ne bi popuščale, a mi nikakor ne bi mogli brez reakcije gledati na te aspiracije. Vmes pa bi se mešale še druge sile, ki bi sodelovale v upravljanju Trsta direktno, na osnovi mirovne pogodbe, ali preko Organizacije združenih narodov. Z drugimi besedami, izvršiti mirovno pogodbo na Svobodnem tržaškem ozemlju bi vzbudilo pomnilo, ustvariti v srcu Evrope stalno žarišče mednarodnih nasprotij.

Zaradi tega smo dali celo vrsto drugih predlogov. Predvsem smo predlagali kondominium, ali bolje: stalno skupno jugoslovansko-italijansko skrbstvo nad celotnim tržaškim ozemljem, na katerem bi si sicer tržaško ljudstvo samostojno upravljalo. Smatrali smo, da je to koristno zato, ker bi Trst v tem slučaju ostal samo stvar jugoslovansko-italijanskih odnosov, ne pa vir splošnih mednarodnih konfliktov, in kar je najvažnejše, tak kondominium bi dal garancije eni in drugi strani, da se v Trstu ne bo vodila politika bodisi na škodo interesov Jugoslavije oziroma Italije, bodisi na škodo katerekoli od treh narodnosti, ki žive na tržaškem ozemlju. Z drugimi besedami, v obliki kondominija smo zahtevali garancije, da bo Trst res samo tržaški, ne pa italijanski. Oni pa so ta predlog odbili. Čemu so ga odbili? Očitno zato, ker takih garancij ne morejo dati, se pravi zato, ker hočejo, da bi bil Trst italijanski, ne pa tržaški.

Šli smo še dalje in smo pristali tudi na neko teritorialno razdelitev na etnični osnovi. O etničnem principu namreč italijanski uradni krogi sedaj, ko gre samo za ozko področje Trsta, zelo mnogo govore, medtem ko na pariški konferenci o tem principu niso hoteli prav nič vedeti. To je nekaj podobnega, kakor s plebiscitom. V Trstu hočejo imeti plebiscit, a na Južnem Tirolskem hočejo nič slišati o plebiscitu. Principialnost v politiki — da, toda samo tam, kjer prinaša koristi, taka je deviza sodobne italijanske »demokracije« v teh vprašanjih.

Logika italijanskega stališča: etnični princip velja samo za Italijo

stališča je potemtakem ta: etnični princip velja za Italijo, ne pa za Jugoslavijo; in tudi ekonomski princip velja samo za Italijo, ne pa za Jugoslavijo. Avtorjem takih projektov ni dovolj, da je celo področje Slovenskega Primorja z odvzemom takih prirodnih mestnih centrov, kot sta bila Trst in Gorica, v pogledu ekonomskega prometa popolnoma izmisljeno. Oni hočejo še več. Odvzeti hočejo celemu neposrednemu tržaškemu ozadju vsako možnost normalnega ekonomskega življenja za celo vrsto let. Ne samo Trst, celo Koper hočejo. Ali si je mogoče zamisliti večji prezir elementarnih ekonomskih potreb celega področja Slovenskega Primorja, kakor je ta italijanska politika? Očitno je, da je cilj te politike ekonomsko uničenje neposrednega tržaškega zaledja. A v isti sapi branili italijanskih tih zahtevajo v imenu svojih ekonomskih interesov pripajanje novih delov etnično popolnoma slovenskega oziroma hrvaškega ozemlja Italiji, samo zato, da bi se lahko nekaj mestec z italijansko večino priključilo Italiji, dasi znaten del teh Italijanov sploh noče pod Italijo. Neiskrenost vse te italijanske argumentacije je vsakomur očitna. Toda, konec koncev, osvajalci niso nikoli mogli gledati na prepričljivost svojih argumentov. Zanašali so se na svoj govt. Na srečo je prav to tista točka, glede katere se odločujoči krogi današnje Italije najbolj motijo. Pretiti z orožjem se danes ne izplača. O tem so se prepričali celo tisti, ki imajo precej močnejše orožje od italijanskega.

Kaj naj bi mi storili po vsem tem? Prišli smo do prepričanja, da Italija noče kompromisa, noče

sporazuma, kajti za nas projekt Trojne deklaracije, s korekturami ali brez korektur, v nobeni obliki ni in ne more biti baza za kompromis. Kakšen kompromis je pravzaprav v tem, če nekdo reče: Jaz bom vzel vse, tebi pa pripada ostanek? Zelo slabo so informirani v Rimu o odločnosti in sposobnosti jugoslovanskih narodov, da branijo svoje elementarne nacionalne interese, če mislijo, da bi se nova Jugoslavija zadovoljila s take vrste »kompromisom«.

Ko smo prišli do takšnega zaključka, smo rekli: Če nečete kompromisa, potem nam in svetu, ki želi nekako prispevati k rešitvi tržaškega vprašanja, ne ostane prav nič drugega, kakor iskati novo rešitev.

Tedaj je tovariš Tito v Okroglici, kakor veste, predlagal, naj bi Trst postal internacionalno mesto, čigar prebivalstvo bi se samo upravljalo, a neki inter-

nacionalni organ naj bi skrbel za to, da bi tržaška luka lahko uspešno zadovoljevala ekonomske potrebe zainteresiranih držav. Ostalo področje tržaškega ozemlja, kjer žive v ogromni večini Slovenci in Hrvatje, pa naj bi se priključilo Jugoslaviji. Mi nismo za internacionalizacijo celega področja Svobodnega tržaškega ozemlja, in sicer iz istih razlogov, o katerih sem prej govoril v zvezi z vprašanjem mirovne pogodbe. Če bi šli na tako internacionalizacijo v celoti, tržaško vprašanje dejansko ne bi bilo rešeno, temveč bi tudi v bodoče ostalo stalen vir konfliktov. Naš predlog seveda ni ekskluziven, o njem se da diskutirati, tako glede oblike in sestava mednarodnega skrbstva, kakor tudi glede teritorialnega obsega internacionaliziranega mesta Trsta. Prav nič pa se, seveda, ni samo začudil, ko so v Italiji ta predlog še isti dan odbili.

Predlog o plebiscitu je skrajno nedemokratičen

In kaj je prišlo potem? Sledil je italijanski predlog o plebiscitu. Ali je to kompromis? Ne, to zopet ni prav nič drugega kot oblika, da bi Italija prišla do STO, in sicer ne samo do mesta Trsta, marveč do vsega tržaškega ozemlja.

Predlog o plebiscitu je predvsem skrajno nedemokratičen. Ta predlog zahteva, ne več ne manj, kot to, da naj mi kratko in malo priznamo, kar je bilo z nasiljem in z ekonomsko dominancijo Italije in italijanskega kapitala doseženo v italijansko korist na tem področju v teku zadnje dobe sistematičnega italijaniziranja tega področja. Ob enem pa je ta predlog tudi brez vsake praktične vrednosti, ker je slika odnosov na tem ozemlju itak popolnoma jasna. Plebiscit bi pokazal italijansko večino v samem mestu Trstu, Kopru in še v tem ali onem mestecu, slovensko večino pa bi pokazal v slovenskih občinah okrog Trsta, v coni A, med Trstom in Tržičem, med Trstom in Koperom itd. To je danes vsem jasno, in tudi nihče med nami ni nikoli tajil, da Trst in Koper imata italijansko večino. Postavlja se vprašanje, kako naj bi se izvršil ta plebiscit. Če bi ga izvajali za celo STO, potem bi o rezultatu plebiscita odločilo samo mesto Trst s svojimi skoraj 300.000 prebivalci, kajti vse ostalo področje STO, to se pravi obve coni skupaj vzeti brez mesta Trsta nimata niti 90.000 prebivalcev. Čemu bi torej izvajali plebiscit, ko so pa stvari vnaprej popolnoma jasne? Če pa bi šli na plebiscit po občinah, potem bi dobili zelo pisano sliko ter bi bilo nemogoče potegniti kakršnokoli mejo, ne da bi monstrozno izmislili vse ekonomske zveze. Razen tega nam je že vnaprej jasno, kakšne bi bile italijanske zahteve v taki situaciji: da bi Trst z italijansko večino bil povezan z Italijo, bi bilo potrebno priključiti k Italiji obrežne občine cone A, kljub temu da so slovenske, o čemer govori že samo dejstvo, da imajo sedaj popolnoma slovensko upravo. Italijanske zahteve bi šle verjetno še dalje. Če bi na primer Koper pokazal italijansko večino, potem bi bilo potrebno pripojiti Italiji še slovensko področje med Koperom in Trstom. Take zahteve pa oni že danes postavljajo, in plebiscit v ta problem ne more vnesti nič večje jasnosti. Ostane še tretja varianta plebiscita, namreč plebiscit po conah. Toda, kakorkoli obrnemo stvar, mesto Trst bi daleč nadglasovalo vse slovenske občine o coni A, razen, seveda, če bi se v plebiscitu postavilo tudi tretje vprašanje, se pravi, ako bi se glasovalo tudi o internacionalizaciji mesta Trsta. V tem primeru bi slaba predla rimskim načrtom, in pod takimi pogoji bi se rimska vlada prav gotovo odrekla plebiscitu. O tem tretjem vprašanju vsi italijanski predlogi molče ko grob. To je, seveda, razumljivo, kajti kakršnokoli naj bi bil plebiscit — cona A naj bi pripadala Italiji — to je cilj najnovejših italijanskih manevrov. A prav s tem se mi ne strinjamo. Z isto pravico, ne, z mnogo večjo pravico od tiste, s katero se Italija sklicuje na italijansko večino v Trstu, se mi sklicujemo na slovensko večino v vseh občinah cone A izven Trsta. Čemu potemtakem hoče plebiscit, ko so stvari itak jasne? Po vsej priliki v Rimu zares zelo močno podcenjujejo našo razsodnost, če resno mislijo, da nas bodo zvalili žejne preko vode.

Čprav so vse te stvari vsakomur pametnemu človeku sončno jasne, rimski politiki vendarle poskušajo, da bi s parolo o plebiscitu natresli svetu pesek v oči.

Govorniki v rimskem parlamentu, ki sebe proglašajo za demokratične, dajejo izjave o tem, da mora svet izbirati med demokracijo in diktaturo. Plebiscit je, pravijo, demokracija, a jugoslovanski predlogi so diktatura. Razen tega je, seveda po njihovem mnenju, tudi Italija demokracija, a mi smo diktatura. Svet mora potemtakem izbrati med demokracijo in diktaturo.

Če človek ne bi poznal teh rimskih demokratov vse od Londonskega pakta iz leta 1915, pa preko njihovih imperialističnih osvajanj našega ozemlja l. 1918, pa preko italijanske aneksije Ljubljane in tegale Kočevja, v katerem danes zasedamo, ter

odločujoči politični ljudje v Italiji pogledali realnim dejstvom odkrito v oči in da bi zbral dovolj hrabrosti, storiti potem tudi ustrezne posledice v italijanski zunanji politiki. Če bi v Rimu hoteli to razumeti, potem bi tudi Trst lahko postal nasprotje tega, kar je danes. Ni fraza, če rečem, da bi v takšnih pogojih Trst lahko bil most med jugoslovanskimi in italijanskimi narodom. Toda zlasti zadnji postopki italijanske vlade so zreducirali naše upe na minimum in ustvarili tako situacijo, v kateri so neposredna pogajanja težja kakor so bila kdajkoli doslej. Vendar pa: še ni prepozno.

V Italiji, kjer so zelo občutljivi za ton naših izjav, a zelo, zelo neobčutljivi za provokatorske izlive raznih vodilnih političnih v Italiji, bodo nemara spet rekli, da sem grob, ko razlagam naše poglede. Toda mi se držimo znanega gesla: čisti računi, dobri prijatelji. Kar je težko, se ne da lahko dvigniti. In če so nesporedno razumeli, potem jih ni treba skrivati za prazno diplomatsko etiketo. V tržaškem vprašanju je danes bolj kot kdajkoli potrebno govoriti jasno in odkrito. Bilo bi seveda mnogo bolj, če se ti razgovor ne bi vodil v javnih polemikah, ampak za zeleno mizo odgovornih ljudi. Mi smo to tudi želeli in nismo veliko javno govorili, celo takrat ne, ko so v Italiji cveteli antijugoslovanski govori na vseh vogalih. Toda, v zadnjem času jim govori in demonstracije niso bili zadosti. Prišli so na našo mejo še s topovi in mitraljezi. Ni, potem takem, na naši strani odgovornost, marveč na drugi, če se je sedaj razplamtela javna polemika. Mi bi samo pozdravili, če bi se ta polemika prenesla tja, kamor spada, v delovne kabinete diplomatskih predstavnikov, in sicer ne za razpohovanje mržnje in strasti in ne v cilju mednarodnega intrigiranja, temveč zato, da bi se našla pot k rešitvi vprašanja, ki bi ustrezala vsaj sedanjemu času, če že ne more ustrezati za vse čase.

Močna Jugoslavija - močan branik miru

Tovariši in tovarišice! Zadržal sem se obširneje na tem vprašanju zato, ker je to trenutno najbolj pereč problem naše zunanje politike, katerega rešitev bo zahtevala najbrž od nas še mnogo naporov in mnogo potrpežljivosti. Če izvzamemo ta problem, je bilanca naše zunanje politike vseskozi pozitivna. Prvi korak v normalizaciji odnosov s Sovjetsko zvezo govori o tem, da so skrahirali poskusi, vreči Jugoslavijo na kolena z agresivnim pritiskom. Trojni balkanski spo-

razum se vedno bolj razvija v tesno obrambno skupnost treh ljudstev, ki vedo, da so v obrambi svoje neodvisnosti vedno bolj navezani drug na drugega, in ki postavljajo vedno bolj važen faktor mednarodne varnosti v tem delu sveta. Pogodba, katero smo sklenili, dobiva vedno bolj konkretno vsebino, ki se bo dalje razvijala v odvisnosti od razvoja mednarodne situacije in od vedno boljšega medsebojnega razumevanja. V Washingtonu se je delegacija naše armade poga-

važnega dela Hrvatskega Primorja in Dalmacije leta 1941, ko jih ne bi poznali po vsem tem, marveč bi jih sodili samo po današnjih gostobesednih deklaracijah, potem bi jih pač morali drago plačati. Toda mi jih poznamo, tako dobro jih poznamo, da ne damo počenega gozna na njihove demokratske deklaracije. Nikar ne operirajte samo z golo besedo plebiscit! Odkrito povejte svetu, da hočete z italijansko večino v samem mestu Trstu zadošiti pretežno jugoslovansko večino na vsem ostalem področju izven Trsta. Povejte, da v samem mestu Trstu danes živi — po statistikah anglo-ameriške vojaške uprave — poleg 50.000 Slovencev — 230.000 Italijanov, da pa ima vse ostalo ozemlje STO — brez mesta Trsta samo 88.000 prebivalcev, a od tega ogromno večino Slovencev in Hrvatov. Če boste to povedali svetu, bo tudi politično najbolj neorientiran človek vedel, da je prav ta plebiscit, ki ga vi predlagate, diktatura, in da so prav predlogi Jugoslavije demokracija. S pomočjo italijanske večine v mestu Trstu hočete dobiti slovensko in hrvaško ozemlje. Razen tega povejte svetu tudi, da se ne upate niti v samem Trstu postaviti na plebiscit tudi vprašanje o internacionalizaciji Trsta, kajti pod takimi pogoji nimate zaupanja niti v italijansko večino. Prav manever s plebiscitom potemtakem najbolj prepričljivo potrjuje, kako pravičen in pošten je predlog tovariša Tita v Okroglici: naj bo mesto Trst, ki je samo nacionalno mešano, ki leži sredi kompaktnega slovenskega ozemlja in je ekonomski povezano s srednjeevropskim zaledjem, internacionalno, slovensko in hrvaško ozemlje pa naj pripada Jugoslaviji!

Tako stojte stvari s Trstom.

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Plebiscit torej tudi ni nič drugega kot projekt Trojne deklaracije: Če že ne za celo področje STO, potem pa vsekakor za cono A. Toda, mi nismo pripravljene odstopiti Italiji na milost in nemilost ne cone A ne celega tržaškega ozemlja. Mi smo seveda tudi nadalje za sporazumno reševanje tega vprašanja, pri čemer direktni jugoslovansko-italijanski sporazum predpostavljamo vsem drugim oblikam sporazumevanja. Toda, mi smo dajali dovolj predlogov. Zdej je vrsta na drugi strani. Istočasno pa morajo v Rimu vedeti, da ni rešenja razen enakopravnega sporazuma, kajti nihče nima in ne more imeti v rokah takega sredstva — čeprav morda v Rimu nekateri ljudje imajo lužije, da so taka sredstva — s katerimi bi se Jugoslavija prisilila, da sprejme diktat. Ni mi treba še posebej poudarjati, da so v tem oziru zlasti italijanske vojne demonstracije na naših mejah popolnoma neučinkovita stvar. Te demonstracije so samo potrdile pravilnost naše ocene o pravih ciljih in namerah italijanske antijugoslovanske politike.

Celo vprašanje se, konec koncev, da zreducirati na tisto, kar je ob neki priliki dejal tovariš Tito: Ali hočete sprejeti roko prijateljstva jugoslovanskih narodov, ali nečete? Ali hočete govoriti z nami za zeleno mizo z jekikom enakopravnega prijatelja, ali pa mislite še naprej nadaljevati s politiko, ki je v zadnjih 50 letih posejala v jugoslovansko-italijanske odnose toliko konfliktov in medsebojnega nezaupanja? Ta politika se Italiji doslej ni izplačala. V bodoče se bo izplačala še manj, kajti nova Jugoslavija ni ne Pašičeva ne Stojadinovičeva ne Cvetkovičeva. Taka italijanska politika pa bo prinesla veliko škodo tudi mirolnim tendencam evropskih narodov, kajti morali se bodo začeti miriti z dejstvom, da se motno vzdruže na Jadranu ne bo tako kmalu razbistrilo. Mi v Jugoslaviji iskreno želimo, da bi

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Italijanske vojne demonstracije na naši meji so popolnoma neučinkovita stvar

Sestanek predsedstva LM Srbije

Beograd, 4. oktobra. Na sestanku predsedstva Centralnega komiteja Ljudske mladine Srbije, ki sta mu prisostvovala člana izvršnega komiteja CK Zveze komunistov Srbije Dušan Petrović-Sane in Jovan Veselinov, so poudarili, da mora ljudska mladina v predvolilni kampanji biti aktivnejša pri pojasnjevanju važnih političnih in gospodarskih vprašanj.

Predsedstvo je sklenilo, da bo četrti kongres Ljudske mladine Srbije 3. decembra letos v Beogradu.

Na sestanku predsedstva so razpravljali tudi o delu vaške mladine. Poudarili so njene uspehe pri razvijanju kulture, prosvetne in fizikalne dejavnosti. Sodijo, da vaška mladina še zmerom ni posvetila dovolj pozornosti svojemu političnemu izobraževanju in reševanju konkretnih problemov v svojih vaseh. Zaradi tega je predsedstvo CK Ljudske mladine Srbije sklenilo, da mora biti delo pri političnem izobraževanju mladine prožnejše, metode in oblike pa mladini dostopne.

OB PREKINITVI JUGOSLOVANSKO-ALBANSKIH POGAJANJ

DANES PO SVETU

Tirana ni prenehala z obmejnimi izzivanjem

Za univerzalnost OZN

Uradna albanska telegrafska agencija je objavila šele zdaj sporočilo o prekinitvi razgovorov o sestavi mešanih obmejnih komisij, čeprav so bili prekinjeni že 27. septembra. V tem sporočilu skušajo odgovorni albanski činitelji zvaliti s sebe odgovornost za prekinitve razgovorov, kajti očitno ni niti najmanj prijeten položaj, v katerem so se znašli, ko so zavrnili razumne in miroljubne predloge jugoslovanske delegacije za ureditev tako velikega vprašanja, kakršno je vprašanje številnih obmejnih incidentov.

Jugoslovani so predlagali ugotovitev medsebojnih obveznosti za hitre in učinkovite ukrepe, ki bi pripomogli k takojšnji pre-

Obisk grške letalske delegacije

Skoplje, 4. okt. Danes je prišla v Skoplje delegacija grškega kraljevskega letalskega kluba, ki bo vrnila obisk jugoslovanske letalske zvezi in ostala v naši deželi teden dni. V tem času si bo ogledala več letalskih središč in aeroklubov. Delegacijo vodi g. Hondros Dimitrios, predsednik grškega kraljevskega aerokluba in univerzitetni profesor v Atenah. Delegacija šteje še pet članov, med njimi je tudi g. Dimitrios Geranopoulos, podpredsednik aerokluba, in njegov glavni tajnik g. Teofilis Konstantinos.

G. Hondros Dimitrios je izjavil novinarjem, da je prišla grška delegacija zato, da poglobi prijateljske vezi med letalskimi organizacijami Jugoslavije, Grčije in Turčije. Gostje bodo ostali dva dni v Makedoniji, kjer bodo obiskali aeroklube v Skoplju in Kumanovem ter si ogledali hidrocentralo v Mavrovu.

iskavi vsakega incidenta na meji in onemogočili njegovo izvrševanje. Sicer pa so predlogi jugoslovanske delegacije temeljili na doslej ustaljeni mednarodni praksi in se niso oddaljevali od načela (ter konkretnih terminov), na podlagi katerih smo že sklenili sporazume z Madžarsko in Romunijo. S tem, da je albanska vlada odbila jugoslovanske predloge in postavila svoje, katerih osnovna značilnost je neučinkovitost in torej ohranitev dosedanjega stanja, se je znašla v nezavidljivem položaju. To tembolj, ker je ta njena poteza po svetu slabo odjeknila in povzročila kdomer o resničnih namenih, s katerimi se je albanska vlada lotila razgovorov. To dejstvo je albanske voditelje prisililo, da so poskušali v sporočilu — ker pač nimajo prepričljivih dokazov in ker ne morejo primerjati in razpravljati konkretno o prednostih predlogov te ali one strani — s splošnimi frazami med razgovori in z izmišljenimi trditvami o dozdavnem »pritisku« jugoslovanske delegacije na albansko, ublažiti vtis, ki so ga napravili, ter odvrniti krivdo od sebe.

Zadostuje pa le površen pregled predlogov obeh strani in razgovorov za ugotovitev, da je prišla albanska delegacija na pogajanja brez pripravljenosti, skleniti normalen in učinkovit sporazum, da je zavlačevala pogajanja v nedogled in do konca kazala premalo razumevanja za nujnost tega pomembnega vprašanja.

Prvič — albanska delegacija je nastopila ob začetku pogajanj s popolnoma obrnjenim dnevnim redom. Zahtevala je namreč, naj bi najprej razpravljali o zgraditvi porušeni obmejni piramid, nato pa o skupni uporabi izvirkov na meji.

Taka izvira sta pa le dva! Na tretjem mestu albanskega dnevnega reda je bilo vračanje živine, ki bi prišla čez mejo, in šele na zadnjem mestu osnovno, poglavito vprašanje, kako preprečiti in raziskovati incidente. Temu najpomembnejšemu vprašanju, ki je preraslo v vprašanje velikega političnega pomena v odnosih med obema deželama, je določila albanska delegacija zadnje mesto. Albanski vladi se ne zdi važno opustiti dejavnosti, katere posledica je že več človeških žrtev. Važnejše kot to vprašanje se jim je zdel n. pr. prehod živine čez mejo (lani je prišlo na obmejnem sektorju 165 km iz Albanije na naše ozemlje komaj 14 koz in ena krava, ki smo jih takoj vrnil).

Naša delegacija je morala albanskim zastopnikom 13 dni brezuspšno dokazovati, da so obrnili dnevni red, preden jih je pripravila do tega, da so sprejeli jugoslovanski kompromisni predlog, naj bi dve mešani podkomisiji razpravljali o vseh štirih točkah.

Drugič — albanska stran si je prizadevala čimbolj zavleči pogajanja. To se vidi iz njenega predloga o delovnem času konference: tri dni na albanskem in tri dni na jugoslovanskem ozemlju in sicer komaj po dve in pol ure dnevno, tako da bi bila med premetitvijo kraja sestanka iz enega na drugo ozemlje dva prosta dneva. Razen tega pa naj bi tudi v nedeljo ne delali. Albanski delegaciji se ni mudilo, zato je imela svoje vzroke.

Tretjič — albanski predlog v mešani podkomisiji o načinu preiskave incidentov je preračunan na onemogočanje učinkovitega delovanja mešane komisije. Ta predlog je bil tak: vso mejo, ki je dolga 465 km, je treba razde-

liti na tri odseke ter na vsakem določiti samo po en prehod. Namesto krajevnih mešanih komisij, ki bi imele ustrezne pristojnosti, je predlagala albanska delegacija, naj bi na vsakem odseku določili po enega obmejnega pooblaščenca. Incidente pa bi raziskali na kraju samem šele tri ali pet dni potem, ko so se zgodili.

Jugoslovanska delegacija je predlagala, naj bi razdelili mejo na več manjših odsekov. Kot kompromisno rešitev je jugoslovanska delegacija v načelu sprejela razdelitev meje na 11 odsekov s 15 stalnimi obveščevalnimi središči namesto treh, ki jih je predlagala albanska stran.

Incident bi po jugoslovanskem predlogu raziskale krajevne mešane komisije. Te pa bi morale biti take, da bi bile sposobne preiskati tudi najhujši incident. Komisije bi morale priti na kraj incidenta šest ur po prejemu poziva, da bi se ohranili vsi materialni dokazi o incidentu, mejo pa bi prešle komisije čim bliže kraja, kjer je prišlo do incidenta.

Obeh predlogov — albanskega in jugoslovanskega — pač ni treba komentirati.

Jugoslovanska delegacija se je želela na vsak način sporazumeti, zato je predlagala kompromisno rešitev. Pripravljena je bila sprejeti albansko zamisel o obmejnih pooblaščencah, ki bi pripravljali sestanke mešanih komisij, ne bi pa mogli sami raziskovati incidentov.

Jugoslovanska delegacija se ni mogla odpovedati zahtevi, naj mešane komisije čim prej mogoče preiščejo obmejne incidente. Odpovedati se temu bi pomenilo doseči sporazum, ki bi ne zagotavljal spremembe dosedanjega položaja ter omogočil še nadaljnje incidente, pogoji za skupno ugotavljanje krivde pa bi ne bili zagotovljeni. Devetnajstega septembra je zahtevala od albanskih zastopnikov, naj končno odgovore na to temeljno vprašanje. Albanska delegacija pa razen tega, da je odlagala plenarni sestanek teden dni z izgovorom, da nima potrebnih napotkov, 27. septembra sploh ni želela razpravljati o tem osnovnem vprašanju. Tako je jugoslovanska delegacija morala prekiniti pogajanja.

Albanska delegacija je čutila, da je konkretna analiza enih in drugih predlogov zelo spolzek in negotov teren, zato se je sploh ni upala načeti.

Z dosedanjim ravnanjem vsiljuje albanska vlada mnenje, da iz kakršnihkoli razlogov, po tuji ali lastni volji, gotovo pa v škodo albanskega ljudstva ter normalnega in mirnega stanja na albansko-jugoslovanski meji, ni pripravljena urediti vprašanja obmejnih incidentov, to pa pomeni, da se tudi ne namerava odrediti dosedanje politike povzročanja incidentov na meji.

K. Millčević

Lanielova izjava v Ankari

Carigrad, 4. okt. (AFP). Danes dopoldne sta prišla iz Ankare v Carigrad predsednik francoske vlade Joseph Laniel in zunanji minister Georges Bidault.

Pred odhodom v Carigrad je predsednik francoske vlade na ankerskem letališču izjavil: »Prepričan sem, da so razgovori, ki smo jih imeli in z njimi nadaljevali pariški sestanki, velikega pomena in da bodo še bolj okreplili francosko-turško solidarnost ter prispevali skupnim idealom svobode in miru.«

UGIBANJA OKROG SESTANKA STIRIH

Britansko pobudo bodo baie podprle ZDA

Ta teden bodo začeli v Londonu pripravljati odgovor na sovjetsko noto

London, 4. okt. (Tanjug). — Britanski list »Observer« izraža mnenje, da bodo zahodne sile Sovjetski zvezi ponovno poslale poziv za sodelovanje na konferenci štirih. List piše, da se ZDA in Francija načelno strinjajo z britanskim predlogom, naj bo odgovor zahodnih sil na zadnjo sovjetsko noto kratka ponovitev poziva na razgovor štirih. Ta teden se bo v Londonu začela razprava o osnutku odgovora na sovjetsko noto.

»Observer« pristavlja, da po mnenju zahodnih sil Moskva za zdaj sploh ne želi proučevanja nemškega problema in da je bil zato odklonjen preliminarni sestanek namestnikov zunanjih ministrov, ki naj bi se sporazumeli o datumu in dnevnem redu konference.

Diplomatski krogi v Londonu izjavljajo, da je izmenjava not s Sovjetsko zvezo pripeljala možnost razgovorov med Vzhodom in Zahodom na mrtvo točko in da zahodne sile zdaj proučujejo možnost sklenitve pakta o nenapadnosti s sovjetsko vlado. Čeprav pripominjajo uradni krogi, da podobni pakti že obstajajo, in sicer med Sovjetsko zvezo z ene strani ter Francijo in Veliko Britanijo z druge strani, poleg tega pa tudi sistem kolektivne

varnosti v okviru Združenih narodov, vlada prepričanje, da bi stvarna ponudba Moskvi ob zagotovitvi varnosti s strani zahodnih sil lahko pripravila pot za razgovore o Nemčiji, zlasti v sedanji fazi, ko se čedalje jasneje začrtujejo obrisi evropske armade z oboroženo Zahodno Nemčijo. Takšen korak Velike Britanije

proti napadnosti »kot metodo popuščenja mednarodne napetosti«. List piše, da v Washingtonu proučujejo to možnost, ki bi jo v obliki alternativnih predlogov predložili na konferenci štirih, in sicer pogodbo o nenapadnosti, ki bi jo podpisale štiri sile in Nemčija, oziroma ustanovitev nevtralne tampon države, verjetno Vzhodne Nemčije. O takem ameriškem predlogu bi morali razpravljati na konferenci zahodnih sil pred sestankom s Sovjetsko zvezo, če bi Sovjetska zveza privolila v razgovore štirih.

V Londonu zanikajo da bi Churchill pisal Malenkovo

London, 4. okt. (AFP). Predstavnik Foreign Office je danes izjavil, da mu ni nič znanega o pismu Winstona Churchilla Georgiju Malenkovu, ki naj bi ga odnesel v Moskvo novi britanski veleposlanik William Hayter. To vest je objavil neki britanski list, ki trdi, da je Churchill predlagal predsedniku SZ, naj se udeleži sestanka najvišjih predstavnikov štirih velesil.

V uradnih krogih poudarjajo, da je Hayter takoj po svojem prihodu v Moskvo, prejšnji četrtek, obiskal Molotova, da bi mu brez odlašanja predal prepis akreditivnih pisem, ki jih mora predložiti vodji sovjetske države pred uradnim nastopom službe.

Veleposlanik Pavičević odpotoval v Turčijo

Beograd, 4. okt. (Tanjug). — Novoimenovani izredni in polnomočni veleposlanik FLRJ v Turčiji Mišo Pavičević je davi z letalom odpotoval v Turčijo. Na zememskem letališču so se od veleposlanika Pavičevića poslovili državni svetnik za zunanje zadeve Obrad Cicmil, načelnik oddelka protokola državnega tajništva za zunanje zadeve, pooblaščen minister dr. Sloven Smodiaka, načelnik oddelka državnega tajništva za zunanje zadeve, pooblaščen minister Salko Pejić, in drugi. Med spremstvom je bil tudi turški veleposlanik v Beogradu g. Aga Aksel.

Pred odhodom je veleposlanik Pavičević izrazil zadovoljstvo, da odhaja na novo službeno mesto v prijateljsko Turčijo. »Z velikim zanimanjem pričakujem nove dolžnosti«, je pristavil veleposlanik Pavičević.

Popravek Tanjuga

V Tanjugovi novici, ki jo je objavila »Borba« dne 4. oktobra, je rečeno, da bo prvi sestanek jugoslovansko-grško-turške mešane komisije najbrž še ta mesec v Beogradu. Ta sestanek pa se naša samo na mešano jugoslovansko-turško komisijo.

Winston Churchill

bi vsekakor prispeval, da bi postal Churchill nosilec politike novega Locarna.

Iz Združenih držav Amerike je slišati glasove, da bi bila ameriška vlada pripravljena podpreti britansko pobudo. V poročilu iz Washingtona poudarja »Sunday Times«, da ZDA proučujejo ponudbo zagotoviti Sovjetski zvezi

KOREJA Demanti indijskega poveljstva

Pan Mun Jom, 4. oktobra (AFP). — Indijsko poveljstvo, kateremu so zaupali nadzorovati nad nerepatriranimi severnokorejskimi ujetniki, je danes demantiralo poročila, da je demonstracija kitajskih ujetnikov 25. septembra povzročila nezadostna preskrba s hrano in obleko.

Indijsko poveljstvo je izjavilo, da je do demonstracije prišlo, ko so enega izmed ujetnikov izročili kitajsko-severnokorejskemu poveljstvu. Ta ujetnik je namreč zahteval repatriacijo in je njegovo zahtevo odobrilo pet članov nevtralne komisije za repatriacijo.

Razen tega je indijsko poveljstvo sporočilo, da bodo danes popoldne izročili kitajsko severnokorejskim oblastem tri Kitajce in dva Severnokorejca, ki se hočejo repatriirati.

EGIPT Obtožnice proti 4 bivšim državnim funkcionarjem

Kairo, 4. oktobra (AFP). — V Kairu so objavili obtožnice proti štirim državnim funkcionarjem, med njimi tudi proti bivšemu valdiščnemu ministru Ibrahimu Faragu. Za dva obtožbenca so zahtevali smrtno kazen zaradi izdajalstva. Revolucionarno sodišče bo 2. oktobra začelo sodno razpravo proti Ibrahimu Faragu, ki ga dolže povezave s tujimi agenti. Obtožujejo ga tudi, da je bil član tajne skupine, ki je delovala proti obstojnemu redu. Pred isto sodišče bodo 6. oktobra prišli bivši usluž-

ZAHODNA NEMCIJA Bivši nacistični generali so se vrnil iz SZ

Hannover, 4. oktobra (AFP). — V Zahodno Nemčijo je prislo prvih 7 bivših nacističnih generalov, ki so jih izpustili iz sovjetskih ujetniških taborišč. Zaprti so bili v taborišču Vojkova blizu Moskve, kjer je, kot cenijo, ostalo še 71 bivših nemških generalov. V minulem tednu je bilo iz Rusije repatriiranih 3000 vojnih ujetnikov, pretežno oseb, ki so bile kaznovane za vojne zločine. Med povratniki so stari vojaki, podoficirji in oficirji do polkovniškega čina.

INDIJA Študentske demonstracije v Rangunu

Rangun, 4. oktobra (UP) — Na rangunski univerzi so bile večerj demonstracije študentov. Policija je napadla študente s solzilnim plinom, na kar so demonstranti odgovorili s kamenjem. Sprito teh nerodov je bilo ranjenih 5 oseb, študenti pa so zažgali policijski kamion in demotrali gasilski avto.

INDIJA Razprava o sporih z Izraelom

Kairo, 4. oktobra (Reuter). Poveštvalni odbor arabske lige se bo sestel 10. oktobra v Kairu, kjer bo pregledal obtožbe proti izraelski agresiji na mejah Sirije, Jordana in Egipta. Pet dni pozneje se bo sestel v Kairu stalni vojni svet arabske lige, ki bo razpravljal o istem vprašanju.

INDIJA Obmejni razgovori s Pakistanom

New Delhi, 4. oktobra (IIS). Večera je v Kalkuti končal sestanek indijskih in pakistanskih funkcionarjev, ki so uredili dva obmejna spora med vzhodno in zahodno Bengalijo. Indijski in pakistanski zastopniki so razpravljali o vprašanjih, ki se nanašajo na vzhodno in zahodno Bengalijo. Obnega konkretnega sklepa pa niso sprejeli o Enklavih, marveč so obravnavali to vprašanje samo načelno.

ARABSKA LIGA Razprava o sporih z Izraelom

Kairo, 4. oktobra (Reuter). Poveštvalni odbor arabske lige se bo sestel 10. oktobra v Kairu, kjer bo pregledal obtožbe proti izraelski agresiji na mejah Sirije, Jordana in Egipta. Pet dni pozneje se bo sestel v Kairu stalni vojni svet arabske lige, ki bo razpravljal o istem vprašanju.

EGIPT Hadijev brat oproščen

Kairo, 4. oktobra (UP). — Egiptsko revolucionarno sodišče je danes oprostil obtožbe policijskega polkovnika Ismaila El Meligija, brata nekdanjega predsednika egiptске vlade Abdela Hadija. Z prejšnjim je bilo sporočeno, da je Abdul Hadi bil 1. oktobra obsojen na smrt zaradi izdajstva. Ismail El Meligi je bil obtožen za delo protidržavne de-

Posebni politični odbor je začel v soboto razpravljati o sprejemanju notih članov v OZN. Posebni politični odbor je že lani o tem razpravjal in v decembru pripravil Generalni skupščini, da sestavi posebno komisijo 22 članov, ki bi proučevala to vprašanje. Takrat je bila sprejeta tudi resolucija, po kateri so nekatere države »miroljubne in kot take sposobne in pripravljene izorščati obveznosti, ki izvirajo iz listine OZN in bi jih bilo treba sprejeti v OZN«. Kot take države so bile navedene Japonska, Vietnam, Kambodža, Laos, Jordan in Libija. Odbor je hkrati zavrnil poljski predlog, po katerem naj bi se hkrati sprejelo vseh 14 držav, ki so predložile prošnje (Albanija, Mongolska republika, Bolgarija, Madžarska, Romunija, Italija, Finska, Irska, Avstrija, Transjordanija, Portugalska, Ceylon, Nepal in Libija). Poljski predlog, ki je bil v bistvu sovjetski načrt, je bil zavrnjen z 28 nasproti 20 glasovom in 11 vzdržanim glasovom.

Posebna komisija ni imela sreče. Ta komisija je 16. junija letos prekinila svoje delo, potem ko ni mogla sprejeti priporočila za Generalno skupščino. V komisiji so zastopali dve osnovni gledišči. Po prvem, ki so ga zastopale države Latinske Amerike, ne bi smele stalne članice Varnostnega sveta olagati veta proti sprejemu novih članov. Po drugem gledišču, ki ga je v glavnem zastopal predstavnik Egipta, naj bi politični kriteriji in načela univerzalnosti ZN služili kot osnovna merila ob sprejemu članov. Niti eno izmed obeh gledišč ni dobilo potrebne večine.

Letošnja razprava se je začela v starem ozdušju, ki ne daje upanja, da bi se našel izhod iz te sedemletne slepe ulice.

Očitno je ena izmed resnih pomanjklivosti o delu ZN v tem, da načelo univerzalnosti še ni v celoti sprejeto. Praksa pa je že pokazala, da odsotnost velikega števila držav povzroča številne težave. V.T.

Več pravic azijskim narodom

Od posebnega dopisnika »Borbe«

New Delhi, septembra (z letalom). Iz obširnega zunanje-političnega ekspozija indijskega predsednika vlade so tuji dopisniki v Delhiju izbrali — vsak po svojem okusu — kako misel in jo poudarili v svojih poročilih kot vodino. Američani so hitro poročali: »Nehru obsoil demonstracije proti tako imeno-

vanemu amerišnemu imperializmu, Francozi: Indijci ne bodo dolgo prenašali tuje posesti na svojem ozemlju, kitajski dopisniki pa so menili, da je izmed vsega najvažnejše, da Indija nima nikakih teritorialnih sporov s Kitajsko in ne bo v Tibetu zahtevala pravic, ki nasprotujejo kitajski suverenosti. Britanci so pisali o »obnovljeni in odločni zahtevi, da je treba Indiji dodeliti mesto na politični konferenci o Korčiji, vsi predstavniki tiska sosednjih azijskih držav pa o potrebi medsebojnega sodelovanja in o pripravljenosti Indije, da je treba vsa sprava vprašanja urediti v duhu bratskih odnosov.

Vse te misli so poglavje splošne zunanje politike, ki jo označuje boj proti tujemu vplivu in, zlasti tokrat, zahteva, da je treba azijskim narodom zagotoviti več pravic pri odločanju o azijskih vprašanjih.

V Indiji so splošno prepričani, da so problemi, ki bi utegnili shladno vojno pretvoriti v »vročo«, prešli na azijsko celino. Na tem prepričanju temelji strah pred posledicami, ki bi lahko povzročile odstranjenje azijskih držav s forumov, na katerih se urejajo azijski problemi.

Pretrana bi bila ugotovitev, da smatrajo v New Delhiju sodelovanje Indije na politični konferenci za resilno, čarobno geslo, ki zagotavlja uspeh. Indijska zunanja politika je mnogo realnejša. Indijske politične kroge skrbi le načelo, da kljub razumnemu stališču večine držav — članice OZN — vztrajajo pri tem, da azijskih držav ni treba upoštevati pri urejanju azijskih problemov.

V svojem zadnjem ekspoziju je Nehru pokazal, da pojem indijske nevtralnosti ni istovestn s pojmom izolacionizma. Indijska zunanja politika je dejavna in borbena. Zato si je pridobila podporo vseh političnih strank v parlamentu in sodeč po prvih odzivih — tudi simpatije vseh svojih sosedov.

L. Bruner

Pandit Nehru

KRITIČNI POLOŽAJ TRŽAŠKEGA GOSPODARSTVA POSLEDICA ANEKSIONISTIČNE POLITIKE je izjavil tržaški sindikalni funkcionar Petronio

Trst, 4. oktobra (Tanjug). Za tržaške delovne ljudi je osnovno vprašanje rešitev tržaškega gospodarstva, obnova trgovske mornarice ter pristaniščnega in pomorskega prometa, zaposlitev ladjedelniške industrije in predvsem delo za tržaške delavce, — to je dejal v poročilu na sestanku aktivistov tržaških razrednih sindikatov znani funkcionar Bartolo Petronio.

Po mnenju Petronija je sedanji kritični položaj v tržaškem gospodarstvu predvsem posledica aneksionistične politike finančno oligarhičnih in klerofašističnih krogov, ki so si prilastili ključne položaje v tržaškem gospodarstvu in v upravi. Njihov namen je, spraviti tržaško življenje na stopnjo drugorzadnje italijanske pokrajine.

Petronio je dejal, da pred-

stavlja znaten del gospodarskega in trgovskega življenja v Trstu srednji ni manjši proizvajalci ter trgovci, ki se ukvarjajo s tranzitno trgovino, s pristaniščno dejavnostjo vseh vrst, z lesno trgovino in s prekupčevanjem blaga, katerega promet je povezan z zaledjem. Tej skupini so blizu ladjedelniški in pristaniški delavci, mornarji, svobodni poklici, slovenske srednje in manjše gospodarske enote.

Petronio je poudaril, da je prav to gospodarski in politični temelj zahtev po neodvisnosti Trsta in osnovna potencialna sila vsake antianeksionistične akcije.

Rimska izsiljevanja

Rim, 4. okt. (Tanjug). Vladni list »Mesaggero« piše danes, da pričakujejo, da bodo tri zahodne sile izročile Italiji administracijo v coni »A« STO.

Ta vest vladnega lista je sledila skupščinski razpravi, v kateri je večina poslancev italijanskih strank soglašala z zahtevom, da je treba administracijo v anglo-ameriški coni STO izročiti rimski vladi. Zato smatrajo to vest v Rimu kot preizkusni balon vladnega lista, ki naj bi bil sestavljen del splošnih naporov italijanske vlade za doseg koncesij zahodnih sil pred Pellinim govorom v parlamentu, ki ga bo imel v torek.

Krišna Menon se zavzema za azijske dežele v OZN

New York, 4. okt. (UP). Indijski predstavnik v Združenih narodih Krišna Menon je po radiu izjavil, naj bi v članstvo Združenih narodov sprejeli več azijskih dežel. Ponovil je predlog Nehruja in dejal, da Azija ni dovolj zastopana v Združenih narodih. Po njegovih besedah bi morala biti Kitajska zastopana v OZN, razen nje pa so še dežele, kakor na primer Mongolija, Nepal in Ceylon, katerih vprašanje predstavnictva v Združenih narodih je prav tako treba rešiti.

Indijski delegat je tudi izrazil mišljenje, naj bi bil tudi Jordan sprejet v članstvo Združenih narodov.

KOČA POPOVIČ O VLOGI IN NALOGAH OZN

OZN edini organ enakopravnih narodov

KI IMA KOT CELOTA PRAVICO OBRAVNAVATI IN REŠEVATI VSA MEDNARODNA VPRAŠANJA NA OSNOVI MEDSEBOJNEGA SODELOVANJA

New York, 3. okt. (Tanjug). — Dopolnili »Borbe«, Tanjuga in beogradskega radia pri OZNU so naprosili državnega tajnika za zunanje zadeve in vodjo delegacije na VIII. zasedanju Generalne skupščine OZN Kočo Popoviča, da bi jim odgovoril na nekaj vprašanj o dosedanem delu Generalne skupščine OZN ter izrazil svoje mnenje o perspektivah nadaljnjega mednarodnega razvoja.

Na vprašanje, kaj misli o sklepih in dosedanem delu VIII. zasedanja ter o diskusijah v Generalni skupščini, je Koča Popović izjavil:

Labilno ravnovesje med velikimi silami

»Po mojem mnenju je ravnovesje med velikimi silami glede na njihova dosedanja stališča dokaj labilno. Sicer pa je to nujna posledica samega političnega stanja, kakor se pojavlja posebno v razdobjih, kakršno je današnje. Vtis imam, da ne znanjo najti poti iz sedanjih hladne vojne. Ravnovesje je po mojem mnenju zelo občutljivo, čeprav se po drugi strani kaže ogromna želja držav in narodov, da bi se ohranil mir. Gotovo je negativno za mednarodno sodelovanje, če ena stran sleherni popuščanje druge tolmači za svojo formalno zmago in poraz nasprotnika. Jasno je, da samo otežuje sporazumevanje med velikimi silami.«

ODNOŠAJI MED VELESILAMI

Na vprašanje, kaj lahko pove o stališčih mnogih govornikov v Generalni skupščini, po katerih OZN ni sposobna rešiti mednarodne probleme, je Koča Popović odgovoril:

»Ni povsem slučajno, da se je v zadnjem času, konkretno tudi sedaj o priliki našega zasedanja, pričelo precej govoriti o raznih nedostatkih OZN. Pričeli so hvalliti in priporočati prednosti stare diplomacije, tajne ali vsaj ne javne. Poleg tega tudi govore, da osnovna načela OZN ne glede na to, ali se revidirajo ali ne, niso resna in ne zaležejo pri reševanju mednarodnih vprašanj. Zaradi tega potem opozarjajo, kako bi bili nujni in neobhodno potrebni sestanki velikih itd. Mislim, da je taka tendenca nevarna pri urejanju mednarodnih problemov izven organizacije OZN.«

Vodja jugoslovanske delegacije je zatem izrazil svoje globoko prepričanje, da je urejanje mednarodnih vprašanj izven OZN toliko bolj neupravičeno, kolikor se je stvarna vloga in nujnost OZN okrepla tudi spričo tega, da je OZN postala edino sredstvo za sporazumevanje in sodelovanje med narodi.

Glede na mnenje, da je OZN kriva sedanjega stanja mednarodnih odnošajev, je Koča Popović dejal:

»Če je kaj mogoče očitati nekaterim članicam OZN, tedaj velja to predvsem za velike sile, razen zanje pa tudi za nekatere druge države, katerih zastopniki se ne čutijo prizadete ali pa niso pokazali zadostnega razumevanja za širša in pomembnejša mednarodna vprašanja. Toda kje bi se

drugače posamezne dežele usposobile in si pridobile polno pravico za reševanje mednarodnih problemov, če ne ravno v OZNU?«

Na vprašanje, kaj misli o zadržanju ostalih dežel na VIII. zasedanju OZN kot zastopnik dežele, ki ima poseben položaj in katere ravnanje ni odvisno od nikogar, je Koča Popović odgovoril:

VELESILE NIMAJO PRAVICE

ODLOČATI O USODI DRUGIH NARODOV

Nato je govoril o sestanku zastopnikov velesil in dejal:

»Nismo mnenja, da ni mogoče ničesar doseči na takih posebnih sestankih najpristojejših in najbolj avtoritativnih velikih sil. Zato nismo načelno proti takim sestankom, toda

1. ne pričakujemo, da je mogoče na takih sestankih rešiti vse mednarodne probleme,

2. smo odločno proti temu, da se na njih ločeno rešuje usoda drugih narodov in

3. smo odločno proti temu, da

»Odnosaji med velikimi silami so poseben faktor, ki onemogoča popuščanje stvarne napetosti. Tu mislim predvsem na dve največji sili: na ZDA in SZ. Imeli smo že mnogo priložnosti, tudi tu v OZNU, da to jasno naglasimo. Kakor pa veste, smo tudi izkusili, kolikšna posebna odgovornost za sedanjo situacijo gre sovjetski politiki.«

Na vprašanje o perspektivah OZN glede teh vprašanj, je Koča Popović izjavil:

»Opozoril sem vas na nekatere slabe strani OZN, toda reči moram, da nisem pesimist. Nasprotno je bilo z OZNU dosežena velika zavest odgovornosti, ki jo sedaj kažejo vse članice OZN. To je bilo opaziti v izjavah, ki so jih njihovi zastopniki dajali o raznih vprašanjih. Imel sem priliko slišati nekatere delegate, kako so ugotavljali, da so posamezne delegacije pričele zavzemati blažja stališča, kakor bi bilo soditi po tisku ali po drugih izjavah o politiki njihovih držav.«

Ob zaključku je Koča Popović ugotovil, da se odgovornost članic OZN glede na mednarodna vprašanja veča. O tem pričajo stališča, ki so jih posamezne delegacije zavzele tudi na VIII. zasedanju Generalne skupščine OZN. Na ta način se vsa OZN uveljavlja kot forum, ki ima kot celota pravico obravnavati in reševati vsa mednarodna vprašanja na osnovi medsebojnega sodelovanja in enakopravnosti narodov.

Angleška diplomatska ofenziva

za zблиžanje med zahodnimi silami in Sovjetsko zvezo

London, 3. okt. (R). Krog zahodnih politikov, ki se vedno bolj razvema za načrt o nenapadalnemu pogodu med zahodnimi silami oziroma ZDA in SZ, se vedno bolj širi. Vedno bolj postaja očitno, da je iniciativa za tako osnovo reševanja prečnih mednarodnih vprašanj najugodnejša in najrealnejša. Čeprav je v razširili v javnosti vodja ameriške demokratske stranke Adlay Stevenson, kaže, da so njuni pravi pobudniki Winston Churchill in odgovorni funkcionarji angleškega Foreign Offices. Vrsta današnjih jutranjkih poroč, da pripravila Winston Churchill skupaj z Edenom novo diplomatsko ofenzivo za sklicanje konference najvišjih državnikov zahodnih sil in SZ.

Romuni še vedno zadržujejo

devet jugoslovanskih otrok

Bačka Topola, 3. okt. (Tanjug). Starši 9 otrok, ki so jih ugrabili romunski obmejni organi pred tremi leti blizu Bele crkve, so se danes sestali v Bački Topoli in protestirali proti temu, da jim romunske oblasti še zmeraj nočejo vrniti njihovih otrok. Na njihovo željo se je sestanka udeležil tudi zastopnik državnega sekretariata za zunanje zadeve, ki so mu starši razložili svoje zahteve in hkrati izrazili svojo zahvalo za sedanje napore sekretariata, da bi pripravil romunsko vlado do poprave te krivice. Starši so protestirali tudi proti potujčevanju svojih otrok. Romuni otroke stalno odvrtaajo od tega, da bi se vrnili domov.

NEMSKI GENERALI SE VRAČAJO IZ SOVJETKEGA UJETNIŠTVA

Berlin, 3. okt. (R). V Vzhodnem Berlinu je bilo objavljeno, da se je iz sovjetskih taborišč vrnilo 11 nemških generalov. Dva ostaneta v Vzhodni Nemčiji, ostali so že danes odpotovali v Zahodno Nemčijo.

Predvsem naj bi se v ta namen izkoristila posvetovanja zunanje-političnih strokovnjakov Velike Britanije, ZDA in Francije, ki bodo prihodnji teden pripravili odgovor teh držav na zadnje sovjetsko noto, kakor se je to zgodilo že z odgovorom na prejšnji dve, le da bodo tokrat skušali angleški zastopniki postaviti razgovore na mnogo širšo osnovo.

V Londonu ugotavljajo, da je treba na vsak način najti izhod iz zagate, v kateri so se znašli odnošaji med Zahodom in Vzhodom ne le glede na nemško vprašanje, marveč tudi v zvezi z Daljnimi vzhodom in z razorožitvijo. Razgovore strokovnjakov, ki bodo v Londonu, namerava Winston Churchill izkoristiti, da bi vzpostavil diplomatski kontakt med zahodnim taborom in SZ. Zato je novi angleški veleposlanik v Moskvi pospešil svoje diplomatsko delovanje in že sedaj prosi za avdienco pri Molotovu, čeprav je šele prispel na svoje novo službeno mesto. Uradno sicer naglašajo, da bo razgovor z Molotovom protokolarnega značaja, konservativni »Daily Telegraph« pa opozarja, da se veleposlaniku hudo muči in da že zaradi tega razgovor z Molotovom ne bo ostal omejen le na reprezentativni značaj. V tej zvezi poročajo tudi drugi listi, da namerava Churchill na kongresu konservativne stranke, ki se bo začel dne 10. oktobra znova razviti svoj načrt za zблиžanje med obema taboroma. Zunanji minister Eden je davil pozval vodjo angleške delegacije v Generalni skupščini OZN Selwynu Lloydu iz New Yorka v London na posvet. Tudi ta posvet naj bi spadal v okvir sedanjih angleške diplomatske akcije.

Finska posreduje

za trgovinska pogajanja med Anglijo in SZ

London, 3. okt. (R). Zastopnik angleškega zunanjega ministrstva je izjavil novinarjem, da je Finska dala pobudo za trgovinska pogajanja med Poliko Britanijo, SZ in Finsko. Velika Britanija pozdravlja sleherni korak za poglabitev odnošajev z obema državama.

ZASEDANJE FRANCOŠKE ZBORNICE

Pariz, 3. okt. (R). V torek se je odločno zasedanje francoske zbornice, na katerem bodo razpravljali o zadnjem stavkovnem gibanju v Franciji in o ukrepih vlade proti sedanjim gospodarskim in finančnim krizam. Za 12. oktobra pa je napovedano redno zasedanje zbornice, ki bo morala načeti tudi vprašanje o ratifikaciji pogodb o evropski obrambi in politični skupnosti.

Curih, 3. okt. Rezultati XVIII. kola: Gligorić: Najdorić remi (sličiljska obramba, 23 p.), Bronstein: Petrošjan remi (kraljeva indijska obramba, 32 p.), Geller: Stahlberg prek. (francoska obramba), Smislov: Euwe prek. (Bettljeva otvoritev), Keres: Szabo prek. (sličiljska obramba), Kotov: Boleslavski prek. (kraljeva indijska obramba), Reshevsky: Averbah prek. (Niemcovičeva indijska obramba), Tajmanov je bil prost.

NA CURISKEM VELETURNIRJU

Gligorić zapravlil pol točke

Gligorić je igral isto variacijo kakor v X. kolu proti Kotovu. Tedaj sta se z njim po zaključeni igri nameravala razgovarjati vele mojster Šimšich in nizozemski mojster Kramer. Gligorić je bil že v postelji in ju ni sprejel. Očitno ni niti stulca, da ga je to danes veljalo pol točke. Po njegovih današnjih prvih potezih je Kramer razburjen pripomnil: »Evo, ko bi naju Gligorić pred dvema tednoma poslušal, bi danes brez težave pridobil pol točke. Izkazalo se je, da je Nizozemec v svoji analizi našel odlično potezo v tej varianti. Niti Najdorić niti Gligorić nista stulila, kako je bil slednji bilu zmagi.

Cudno je, da nekateri mojstri nasproti določenim igralcem ne znajo normalno igrati, da nekaterim celo podidejo. Kar je za Gligorića Szabo, za Fura Andrić, to je Smislov za Euweja. Srečala sta se že desetkrat in le enkrat je zmagal Euwe. V današnji partiji je že pri otvoritvi dobil kmeta. Na prvi pogled je kazalo, da bo zmagal. Toda partijo je slabo nadaljeval. Smislov je razbil njegov napad na poljih pred kraljem, postavil situacijo na glavo in prekinil partijo z dvema kmetoma v svoji korist.

Razen Najdorića in Gligorića sta se Bronstein in Petrošjan zaključila današnji igri.

Na tem turnirju je doslej imel

Reshevsky rekord v časovnih stiskah. Danes ga je Keres prekosil. Za vseh zadnjih 12 potez mu je preostalo le še tri minute časa, pozicija pa je bila zelo komplicirana.

Reshevsky in Averbah sta prišla s precejšnjo zamudo. Tudi pri njih je bila značilna časovna stiska.

D. Ljadjić

Turnirja v Opatiji

Opatija, 3. okt. (Tanjug). V XVI. kolu mojštrskega turnirja so bili doseženi naslednji rezultati: Porecca: Pirc 0:1, Vidmar ml.: Wade 1:0, Udovič: Beni 1:0, Golombek: Kasakova, Ivkov: Matanović, Bertok: Fuderer, dr. Vidmar: Milčić, Donner: Rabar, vsi remi; rezultat prekinjenih partij: Nikolac: Udovič, Rabar: dr. Vidmar 1:0, Waage: Pirc 1:0, Milčić: Ivkov remi.

V ženskem turnirju so bili rezultati naslednji: Lazarević: Kasakova, Delak: Velimirović, Nedeljković: Bačić po 1:0, Vuković: Heemskerck in Fuderer, Roodzant po 0:1, Timofejeva: Benini in Hausner: Timet remi. Buissers: Nagy in Kuderna: Karf prek.; rezultat prekinjenih partij: Roodzant: Kuderna in Lazarević: Nagy po 1:0.

Mesto »LJUDSKE PRAVICE« v predvojnem progresivnem tisku

(OB DEVETNAJSTILETNICI)

»Ljudska pravica« ima od vseh slovenskih progresivnih časopisov najdaljšo tradicijo. Čeprav je o njenem nastanku in razvoju že veliko napisanega, je treba vendar nekatere vprašanja še osvetliti. Tako tudi vprašanje: kdaj je dala Partija pobudo za njeno ustanovitev in vprašanje, kako vlogo ji je namenila. Prvo vprašanje bomo osvetlili zaradi tega, ker vlada prepričanje, da je bila postavljena ustanovitev ljudskega glasila prvič na dnevni red šele septembra 1943 leta na pokrajinski partijski konferenci v Goricanah pri Medvođah, drugo vprašanje pa nas zanima zaradi tega, ker so mnogi še danes prepričani, da je bila »Ljudska pravica« v začetku le lokalni obmejni ali celo samo prekmurški časopis, ki se je le sčasoma razširil po vsi Sloveniji.

Nobenega dvoma ni, da je bila odločilnega pomena za ustanovitev »Ljudske pravice« pokrajinska partijska konferenca, katere so se med drugimi udeležili tovariši Tito, Kardelj in Kidrič. Brez te konference bi »Ljudska pravica« verjetno še ne začela izhajati, čeprav je Partija imela v načrtu izdajanje ljudskega glasila za podočelje že decembra 1933. Povsem konkretno pa poleti 1934. Ko je konferenca tovariša Kidriča zadolžila za ustanovitev »Ljudske pravice«, mu je uspelo že v nekaj tednih uresničiti zamisel, s katero se je ukvarjala Partija, kakor omenjeno, že decembra 1933. Takrat je pokrajinsko vodstvo vodilo pogajanja za prevzem tednika »Slovenec«, pri katerem so imeli glavno besedo nekateri disidenti iz SLS, sodelovali pa so v njej tudi dr. Dragotin Lončar, Janez Kocmur in drugi. Ker so ostala ta pogajanja za prevzem »Slovenca« brezuspešna, je Partija nekatere svoje člane poleti 1934 zadolžila za zbiranjem

naročnikov za nov časopis. Casovno je akcija sovpadla z velikimi počitnicami in je bila tako prav komunistom visokošolcem dana možnost, da pri njej sodelujejo. Posebno živo je potekala ta akcija v Obmurju. V Prekmurju sta jo vodila Miško Kranjec in Rudi Čačinovič, v Ljutomerko-radgonskem okraju pa Ivan Kredt ob začetni podpori Rudija Čačinoviča.

Miško Kranjec je bil zaradi te akcije v stalnih posrednih pismenih stikih s pokrajinskim komitejem v Ljubljani. Zanimivo je, da so tako v Ljubljani kot v Prekmurju zelo mnogo razmišljali tudi o imenu novega časopisa. Po dolgi diskusiji o tem in drugem imenu, je končno bilo sprejeto ime »Ljudska pravica«, ki sta ga predlagala Miško Kranjec in Rudi Čačinovič.

Da bi se »Ljudska pravica« ne kompromitirala, še preden je iz-

šla, je bilo treba akcijo za njo voditi zelo previdno. Rudi Čačinovič je zaradi tega nastopal v ljutomerskem okraju kot delegat Prekmurskega okrožja Kmečkih fantov in deklet. Le kdor je pozorno sledil njegovim izjavam pred funkcionarji društev Kmečkih fantov in deklet, je moral spoznati, da mu gre v glavnem za to, da pridobi društvo za zbiranje naročnikov za novi časopis. Tudi dopisovali naj bi »Ljudski pravici«, kjer ni kakih drugih neprednih organizacij, predvsem člani Društva kmečkih fantov in deklet. Na podoben način se je akcija za zbiranje naročnikov že avgusta 1934 začela po vsej Sloveniji. Po pokrajinski partijski konferenci pa je akcija izredno zaživela, v njo je bilo na novo vključeno veliko število članov Partije. Prav zaradi tega, ker se je za ustanovitev »Ljudske pravice« zavel tak forum, kakor je bila pokrajinska partijska konferenca, je izšla že nekaj tednov po konferenci in trditve, da je »Ljudska pravica« plod te konference, ni daleč od resnice. Pri vsaki akciji, ki predolgo ne pokaže uspeha, nastane namreč sčasoma stagnacija. Taka stagnacija bi prej ko slej nastala tudi v aktivnosti zbiranja naročnikov za »Ljudsko

pravico«, ki je, kakor vemo, trajala že dokaj dolgo, če ne bi partijska konferenca dala močnega impulza. Izid prve številke »Ljudske pravice« 5. oktobra 1934 pod uredništvom Miška Kranjca v Lendavi je bil velik godeček, ki je ohrabil tudi vse tiste, ki so že začeli dvomiti v možnost uresničitve zamisli ljudskega protirežijskega časopisa.

Nevarnost, da režim »Ljudsko pravico« zatre, je bila stalna, posebno zaradi tega, ker je število naročnikov in prav posebno še bralcev naraščalo od številke do številke, tako da je režim na vsak korak čutil, da ne gre podcenjevanju gibanja, katerega glasnik je »Ljudska pravica«.

»Ljudska pravica« je bila namenjena v prvi vrsti delovnemu ljudstvu slovenske podočelja to in onstran jugoslovanske meje kot glasnik delavsko-kmečke skupnosti in sodelovanja. Čeprav sta Franc Leskošek in Tone Cufar po sklepu Partije pripravljala za delavski razred poseben časopis, ki je pozneje res tudi izšel z imenom »Delavski obzornik«, so v »Ljudski pravici« kaj čisto priložnostno izražali stremjenja in zahteve delavskega razreda. Mar ni tudi ta okoliščina dokaz za

to, da se pri vsaki napredni aktivnosti takoj začuti vodilna vloga delavskega razreda? Če bi »Ljudska pravica« bila samo lokalni časopis Prekmurja, ki pred vojno kljub začetkom industrije v Lendavi je bil velik godeček, ni imelo večjega delavskega centra, se ne bi v njej odražalo v toliki meri težko življenje vsega slovenskega delovnega ljudstva. Tudi vesti o boju delavcev s pozivi k enotnosti delavskih množic po obratih in v strokovnem gibanju, s pozivi k ustanovitvi močne delavsko-kmečke fronte proti reakciji, bi ne zasledili v takem lokalnem časopisu. Če bi bila »Ljudska pravica« samo lokalni prekmurški časopis, se tudi ne bi tako odločno borila za slovenske narodne zahteve niti podpirala pravičnega boja ostalih zatiranih narodov Jugoslavije proti velikorabskemu hegemonizmu, niti mednarodnih ljudskih množic proti imperializmu pod okriljem široke ljudske fronte svobode.

Glede na veliko vlogo, ki jo je »Ljudska pravica« odigrala med slovenskim ljudstvom, mislim, da je prav, da bi prihodnje leto slovesno praznovali dvajsetletnico njenega obstoja.

Ioan Kreft

Kulturni obzornik

Aktualnost stare indijske poezije?

(PREMIERA TAGOREJEVE ČITRE V LJUBLJANSKEM MESTNEM GLEDALIŠČU)

Mestno gledališče nas je s to Tagorejevo lirčno dramo pravzaprav krepko presenetilo. Zgodba o Čitri je starodavna in nam odkriva dokaj tuj svet indijske miselnosti, kaže intenzivno duševno življenje indijskega človeka in ne vem, če smo mi — hrupni in bolj k zunanemu doživljanju nagnjeni Evropejci — sposobni, da to umetnost do kraja razumemo. Naša umetnost je bolj hrupna, naše drame zato bolj, recimo dramatične, kajti v Evropi mora umetnost močnejše udariti po čutilih, ki so otopena, in po živcih, ki so prenutreni od divjega življenjskega tempa, če hoče učinkovati. Čisto drugače pa je v Indiji, kjer zlasti s tistim starodavnim človekom iz sveta in dobe, iz katere je zrasla zgodba o Čitri.

Ta zgodba je iz Mahabharate, največjega indijskega epa (ki je tudi največji ep na svetu sploh) in ki je nastal približno 800 let, nekako štiri stoletja pred in štiri stoletja po naši eri. Pisala in ustvarjala ga je torej generacija za generacijo in nastala je ogromna enciklopedija vsega indijskega znanja in skozi tisočletja vir in navdih dolge vrste indijskih pesnikov od Kalidase do Tagoreja. V indijskih dramah ne gre toliko za zunanje dogajanje kot za duševno doživljanje, v bistvu skromni dramatični dogodki so podrejeni notranji, duševni napetosti oseb, v središču je izpoved najintimnejših čustev, ki sprva kontrastirajo, a se na koncu zlijejo v enovit, harmoničen akord. »Srečen konec«, pravimo po evropsko — in se čudimo, da indijska dramatika sploh ne pozna tragedije. A tudi ta »srečen konec« je čisto nekaj drugega kot v naših dramah ali komedijah, kjer presenetljive dejanje, dogodek, nepričakovana situacija in kjer, recimo, dobro zmaga nad zlim. V Čitri zunanji svet taknega boja in tekmene zmage. Vse osebe so plemenite in sploh ne deluje nobena zla sila. Osnova dramskega poteka je samo dejstvo, da je bila Čitra vzgojena kot deček, da ni lepa, da ne zna po žensko ljubiti in dejstvo, da živi Arđuna kot kšatrija (spokornec) v gozdu in da se je zaobljubil živeti čisto. A gloj — po milosti logov Vasante in Madane — postane Čitra dekle očarljive lepote in Arđuna zaživi z njo v samotni gozdov. To pa ni konec, temveč šele začetek.

Dramatična — v indijskem pomenu dramatična — zgodba se razvija samo v ljubezenskem odnosu med Čitro in Arđuno. To pa so samo duševna doživljanja in krize izredne finese in globine. Notranja dilema Čitre je v tem, da nastopa pred Arđuno spreminjena, odeta v žensko lepoto, ki so ji jo podelili bogovi, in vse do konca ne ve, ali bo znal Arđuna ljubiti tudi njeno notranje-duhovno bogastvo. In na koncu — v zadnjem dnevu, ko že mineva čar bogov, se izkaže tudi velika plemenitost Arđuna. Vse čas na namreč ne ve, s kom ima opravka in ko jo hoče zapustiti, ker ga je prevzelo pripovedovanje o močnatosti kraljeve hčerke Čitre, mu Čitra razodene, da je njena ženska lepota pravzaprav prevara in da je ona kraljeva hči Čitra. In ko pade koprena božanskega

POJASNILO

V sobotni drugi izdaji našega lista je v kritiki prvega abonmškega koncerta izpadel podpis: Rafael Ajlec.

čara, ko postane Čitra spet takšna, kot je bila, doživi Arđuna najvišjo ljubezensko srečo.

Ni lahka stvar dojeti in doživeti takšno tenkočutno umetnino. A ni samo indijska estetika tista, kar utegne tega ali onega privlačevati, temveč tudi tista popolnoma v duhovni svet povzdignjena poezija (nekdo je kar po starem zapisal: čista lepota in čista umetnost) tista aristokratska, bramanska izolacija od vsega materialnega, mistika, ki je v Evropi skoraj ne poznamo, a je v Indiji podlaga vseh starih kulturnih vrednot. Vse te vrednote je Evropa željno srkala in se z njimi bogatila zlasti v letih po prvi svetovni vojni in Tagore je bil najvažnejša duhovna zveza z Azijo. A danes je njegova revolucionarna, tolstojanstvu podobna filozofija (ki iz Čitre pravzaprav ni jasno in neposredno razvidna) že precej stara in neaktualna. V svojem času je bila na svoj način pač tudi napredna, predvsem pa je pomenila neprecenljivo razširitev evropskega kulturnega obzorja. A danes — celo za današnje Indijo, ki nam je zdaj noprimeroma bližja — dvomim v njeno aktualnost.

V repertoarju ljubljanskega Mestnega gledališča je Čitra pravzaprav nenavaden, predvsem pa tvegan poskus, a po premieri sodeč se zdi, da je vendarle uspel. Morda je tudi ta uprizoritev znamenje krepitve tistih pojavov v svetovni kulturi (ki nujno odmevajo tudi pri nas) in ki na nov način povzemajo nekatere ekspresionistične prijeme: 8 mrt trgoškega potnika, Steklena menozarija, Tramvaj — Poželenje, Mahničeva lanska uprizoritev Cankarjeve Lope Vida, ki se bo ponavljala tudi letos, morda celo pojav strahov v Ocvirkovi drami »Ko bi padli oživelci« itd. In zdaj prihaja Tagore — evangelijski tistega časa po prvi svetovni vojni in tudi v prevodu iz tistih let (Miran Jarc) Kaj gremo že v kak nov izem, ali bomo ponavljali stare? Ne vem. Morda so takšne želje tu in tam res žive. Se realizem že nagiba k zatonu? Ne verjamem. Pri nas ga čakajo še velike naloge! Saj se po vojni še niti posteno začel ni! Mislim, da bo vse skupaj samo kratkotrajen pojav, ki ne bo mogel zarezati posebno globoke brazde.

UPRIZORITEV

Vendar pa se zdi, da je premierska publika pokazala razumevanje tako za Tagorejevo poetično vrednote kakor tudi za trud igralcev in režiserja Mirka Mahničja. In priznati moramo, da je bila predstava odlično pripravljena, da je bila ugašana in primerno privzignjena, včasih na pol petu in s primerno glasbo podložena beseda (Vilko Ukmar) zelo sugestivna. Lepa in preprosta je bila scenarija, nekatera čustva podprtana s plesom in igro svetlobe. Vsak igralec gib ima tu svoj glorijski pomen in priznati moramo oboje — Slavki Glavinovi kot Čitri in Janezu Presetniku kot Arđunu, da sta po svojih močeh igrala s presunljivo doživljajo, veliko fantazijo in invencijo. Slavka Glavinova je s Čitro oblikovala eterečno bitje, kakršnega po vojni še ni bilo na slovenskem odru. S telesom in besedo je bila kot napeta struna, ki zveni že v najbolj rahli sapi in ki reagira na čustva neslutene globine in moči. Sicer pa se mi zdi, da osnovni problem ni bil igralsko čovkol močno podprt: Čitra je v prvi

in zadnji sceni pravzaprav fant, odnosno nelepo dekle, prevzgojeno v hrabrega fanta, drugod pa — po milosti bogov — prelesto dekle, polno prekipevajoče ljubezni. Mislim, da bi morali biti ti dve kontrastni figuri — bolj kontrastni tako po vedenju, doživljanju, in dikciji, kakor tudi po obleki.

Janez Presetnik je ročeval morda še težje nalogo kot Slavka Glavinova. Kajti Čitra je v glorijski nekje vendarle človeško elementarna, Arđuna pa — ta največji junak indijskega epa, recimo indijski kraljevič Marko — je po svoji duhovni fiziognomiji vendarle povsem drugačen in nam tuj. Na njem ni nič hrupnega, nič evropske elementarnega; telesa moč in strast do žene ter plemenita želja po boju in obrambi šibkejših se kažejo povsem drugače. Vse je obrnjeno navznoter, vse zavito v tenko samotnega in poetičnega premišljevanja. Kot kšatrija živi čisto sam v gozdni samotni, živi in trpi sam v sebi, izolirano od ostalega sveta. Nastop vašanov, ki ga pridejo preostit pomoči, je bil pomaknjen v irrealen, skoraj mističen svet. Presetnik je uspel s poetično včasih na pol peto na pol govoreno besedo in držo, ki je skromna in obenem herojska.

Oba bogova, Madana, bog ljubezni (Meta Pugljeva) in Vasant, bog letnih časov (Jože Lovčič) pač ne nudita igralcem prilike, da bi se posebno izkazala. Bila sta za moj okus precej dolgočasna in stereotipna, morda preveč »božanska« — ne vem pa, če bi jih bilo mogoče kako drugače in bolje podati.

Glasba je besediču primerna, preprosta in jasna in je smiselno podprta vabino, Vilko Ukmar je z njo nedvomno uspel, morala bi pa biti pri ureditvi in premorih glasnejša, ker je sploh ni bilo slišati. Ta glasba je namreč v odnosu do besediča sekundarna, toda v premorih bi morala stopiti v ospredje, kajti takrat je edini in potemtakem tudi primarni dramski element.

Boris Grabnar

Mladi rod Kočevske proti okupatorju

Izdano za deseto obletnico Zbora odposlancev slovenskega naroda v Kočevju od 1. do 4. oktobra 1953. Izbral in uredil Bogomil Gerlan, Izdala Mladinska knjiga v Ljubljani 1953. Strani 78 (+II), 80.

Ze v samem uvodu knjige je govora, da je posvečena mladini kočevskega okraja. »Na straneh so prvič v celoti natisnjeni izbrani spisi otrok osnovnih šol osvobodjenega ozemlja ribniškega okrožja, ki so bili napisani v času dvomesečnega tekmovanja za proslavo triletnice Osvobodilne fronte leta 1944.« (B. G.)

Zgodovina dopisov otrok, ki so objavljeni v tej knjigi, je zelo pestra. Originali so se v velikih bojih izgubili, oziroma so bili uničeni, ohranili pa so se prepisali. Spisi so po svojih vsebini razdeljeni v dve skupini: 1. splošni opisi, zbrani pod naslovom »Otroci nam govorijo«, 2. opisi doživljenjskega izkustva »Naš otrok v internaciji«.

Človek, ki vzame to drobno knjigo otroških spisov v roke, jo ne bo več odložil. Pritegnejo nas s svojo iskrenostjo in prepričljivostjo. O najbolj težkih in hudih

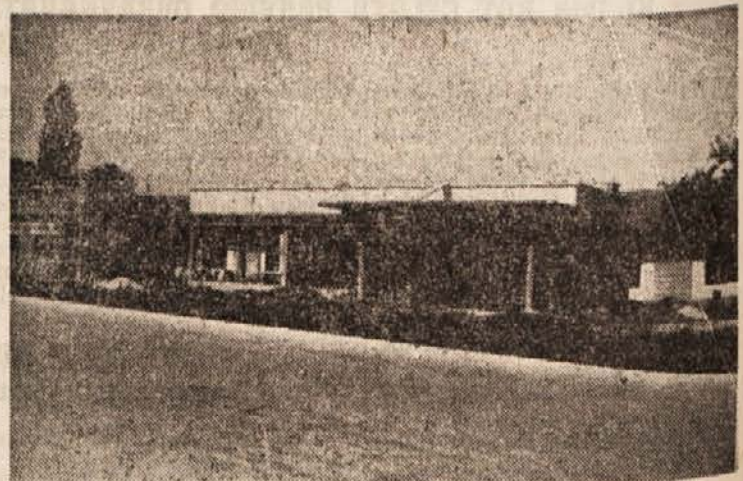
Ujeta sleparka

Dne 10. avgusta se je v trafiki pri mostu v Kandiji zgledila približno petdesetletna kmečka ženska in ponudila trafikantu, ki je tudi prodajalec srečk Jugoslovanske loterije, srečko z besedami: »Ta srečka je zadela 10.000 dinarjev, v banki pa je toliko ljudi in jaz ne utegnem čakati. Dajte, izplačajte mi pet tisoč dinarjev, ostalih pet tisoč je vaših, samo da mi ne bo treba čakati.« Trafikant, vesel lahkega zaslужka, je po hrebt listi ugotovil, da je srečka res zadela deset tisoč ter je ženi izplačal pet tisoč dinarjev, jo vprašal, kako se piše in od kje je doma. Navedla mu je neko ime in naslov, potem pa hitro pograbila denar ter izgnila iz trafike. Takoj po tem pa je trafikant ugotovil, da je srečka ponarejena. Zapri je trafiko in iskal žensko po vsem mestu, vendar brez uspeha. Iskali so jo tudi organi ljudske milice v kraju, ki ga je navedla, vendar osebe s tem imenom niso našli.

V soboto v dopoldanskih urah pa se je v trafiki na Glavnem trgu premetena sleparka ujela. S ponarejeno srečko je hotela zopet na lahek način priti do denarja. Vendar je bil trafikant tovariš Huč previdnejši kot njegov poklicni tovariš pri mostu in je takoj ugotovil, da je srečka 45. kola ponarejena. Zahteval je osebno legitimacijo, narkar je sleparka pograbila srečko in pobegnila iz trafike. Tovarš Huč jo je zasledoval v vežo Goleževe hiše na Ljubljanski cesti, jo tam prijel in izročil organom ljudske milice. Poklicani tov. Tramte, trafikant v Kandiji, je takoj ugotovil, da je to ista oseba, ki je njega avgusta osleparila za pet tisoč dinarjev.

Ker je to že tretji slučaj goljufije s srečkami Jugoslovanske loterije v Novem mestu, je potrebna pri izplačevanju dobitek največja previdnost. Prijeta sleparka je Zoran Jožefa iz Soteske. Z.

Največja agroservisna postaja v Savinjski dolini

V Sempetru v Savinjski dolini, ob široki asfaltni cesti, bo prihodnje leto začela obratovati agroservisna postaja. Slika kaže objekt servise službe nove postaje. V ozadju so še velike delavnice za popravilo vseh vrst traktorjev in poljedelskih strojev in obrat za izdelovanje namakalnih naprav; le-te zdaj proizvaja Agrotehnika v Ljubljani. Nove namakalne naprave so že v Savinjski dolini z uspehom preizkusili. Agroservisna postaja bo veljala nad 20 milijonov dinarjev. F. K.

Bralci nam pišejo:

Ali naj bo gasilski dom središče kulturno-prosvetnega življenja?

V več prekmurskih krajih so se že nekaj let pripravljali, da bi gradili zadrudni in kulturni dom. Pa niso mogli. Ko so pobudo prevzeli gasilci, je bil dom zgrajen v enem ali dveh letih. Zato pa so ga imenovali gasilski dom, čeprav so poleg prostorov, ki jih rabijo gasilci, zgradili tudi veliko dvorano za kulturno-prosvetne prireditve in še druge potrebne prostore za napredek kraja ter tako z gasilskim domom združili tudi kulturni ali zadrudni dom. Ponekod so za gasilski dom uporabili tudi gradbeni material, ki je bil pripravljen za zadrudni dom. Tako se je

zgodilo tudi v Lendavi, kjer so ga začeli graditi letos, a ga še niso dogradili.

Če bi ga gradili le gasilci in le za namene svojega društva, bi bilo prav. Toda dom bo služil tudi za kulturno-prosvetne namene. Pri gradnji so sodelovali tudi Socialistična zveza, mladinska organizacija itd., sodelovali so skoraj vsi prebivalci kraja, ki so člani raznih organizacij in društev, a niso gasilci. Zakaj torej ne bi tak dom imenovali zadrudni — v mnogih krajih ni družine, ki ne bi imela vsaj enega člana v kmetijski zadrugi — ali kulturni ali prosvetni ali ljudski. Tudi vaški in občinski bi bili boljši naziv od gasilskega.

S tem, da so se gasilci potegovali za zgraditev gasilskega doma, ki bo služil tudi za kulturno-prosvetne namene, in so ga zgradili — čeprav s pomočjo vsega prebivalstva — so dokazali, da so najpomembnejša organizacija v kraju. Tako potiskajo Socialistično zvezo in druge množične organizacije v ozadje. Nekateri poskušajo takšno stanje v nekaterih krajih utemeljevati s tem, da te organizacije nimajo sposobnih voditeljev. Toda ali sposobni gasilski voditelji niso tudi člani Socialistične zveze? Zakaj torej ne pokažejo svojih sposobnosti tudi v množičnih organizacijah? Ali jih podcenjujejo ali jih sploh ne marajo in zato želijo zmanjšati njihovo vlogo med prebivalstvom?

Gasilsko društvo bi lahko osmerjalo kulturno-prosvetno in politično dejavnost v kraju v napredno smer, če bo podcenjevalo Socialistično zvezo. To je ponekod že opaziti, ker te slabosti poskušajo izrabljati nasprotniki delovnega ljudstva. To delajo tem laže, ker v nekaterih vaseh večino kulturno-prosvetnih prireditev organizirajo gasilci, drugo pa celo vse — člani organizacij in ostalih društev pa jim to vodstvo priznavajo brez kritične ocene njihovega dela.

Gasilsko društvo s potrebnimi in tem ni dvoma. Toda ne bi bilo prav, če bi hotela prerasti ali celo nadomestiti množične organizacije in kulturno-prosvetna društva. Vsak dober gasilec bo skrbel, da bodo tudi množične organizacije in druga društva, katerih član je, dobro delala. Vsaka organizacija in vsako društvo naj opravlja svoje naloge, vse pa čim tesneje sodelujejo. In takrat se bodo tudi pri nazivu doma lahko sporazumeli za takšen naziv, ki bo izrazil to sodelovanje, delavnost in napredek kraja. Jože Petek

Kdaj bodo v Lenartu v Slovenskih goricah ustanovili okrajno sodišče?

Ze minulo leto naj bi ustanovili Okrajno sodišče v središču Slovenskih goric v Lenartu. Ker je tvorsten urad zelo potreben za od Maribora oddaljene kraje kot so občine Velka, Drvanja, Zg. Ščavnica, Cerkevjak, Gradišče, Lenart, Jurovski dol, Voličina itd. bi bilo treba to zadevo tudi urediti. Obstoječe Okrajno sodišče II. v Mariboru deluje do nedavnega za vse področje obsejnega okraja ter je namenjeno bivšemu sodnemu okolišu Slovenska Bistrica, a ustanoviti bivšega sodnega okoliša Lenart v Slov. goricah pa ni več govora. Ob uradnih dnevih je v Mariboru na pristojnem okrajnem sodišču velik nestransk in ljudje, ki prihajajo iz nedanega področja po svojih opravkih, imajo prečesto obutne prevozne stroške in zamudo časa. V Lenartu so za sodne zadeve uvedeni uradni dnevi sodišča in to mesečno enkrat in takrat sodišče ne mora opraviti vsega. S premostitvijo sodišča naj bi se preselili tudi zemljiško-knjižni oddelek in kataster, ker s temi uradi imajo ljudje največ posla. L. J.

Strela udarila v gospodarsko poslopje

Mizulo sredo v jutranjih urah je strela nenadoma udarila med nebom v gospodarsko poslopje lasti kmetja Ignacija Šostariča v Osekju, občina Gradišče v Slovenskih goricah. Skupna škoda znaša okrog 150.000 din ter je le delno krita z zavarovalnico.

ILUSTRIRALA CUCA SOKIC

Toda zdaj ne moreva več pred nobeno kontrolo ponoviti fantšega prizora. Znova je treba prepričati tovariše, da lahko ponoči prepilimo mreže, samo orodje naj nam pošljejo. Rajnovič bo stal to noč na straži pod oknom, z nama pojde, ali pa bo streljal v prazno, ko bova že daleč. Na počasnem vozu z volovsko vprego bo čakal Velja Kosanović le nekaj korakov od bolnišnice, ali pa bo morda tako divje dirjal za nama, da se za ta voz niti zmenil ne bo. Vse je tako naivno, hkrati pa je videti vse popolnoma dosegljivo.

Naposled so tovariši odobrili neko vrsto našega načrta za jutri večer. Jutri bodo poslali orodje in vse drugo pojasnili. Stanovanja? Nimava jih še. Nič ne de. Jutri večer. Nocoj se je treba dobro naspiti. Odenem se čez glavo in mislim samo na to.

Zjutraj: ponoči je iz sosednje sobe pobegnili neki kriminalc. Zvečer spet pride dvojna ljutičevska straža. Pokriti se čez glavo in — oh, ko bi le mogla, da ne bi na nič mislila.

Nasprotno, treba je misliti in misliti. »Vera, daj, da misliva skupaj.« Samo medve. Dobro je, da vse tovarišice ne vedo, da bi utegnile nocoj pobegniti. Dobra je ta najina konspiracija. Dobro je zdaj tudi zaradi njih. Tovarišice se še vesele, ne zavedajo se še, kaj se je zgodilo. Zarnovati je treba drug načrt, drznejši in zanesljivejši. »Čuj, Vera, kam pa kar naprej hodiš? Ostanj tu pri meni. Sami mi je tesno.«

Nje pa je laže, če hodi, in prav ima. Iznajdljiva je. Pravi mi: »Zakaj si nervozna, vpričo Rajnoviča in Dinčca moraš biti vesela, obupana sta.«

Snujeva nov načrt. Mnogo variant. Vsaka se suče okrog vprašanja: ali bi lahko vseh nas šest brez nevarnosti pobegnilo? Brez nevarnosti? Kaj je to od tod »brez nevarnosti«? Ali pa smemo poskusiti pobeg, če ni brez nevarnosti za vse? Tako lahko ... koliko ... katere? Ne, ne šteti. Morda pa ne more nobena? Vseeno, najprej je treba to vprašanje načelno rešiti. Vprašati tovariše. In kar naprej se vsiljuje vprašanje — nemogoče je, da bi vseh šest hkrati pri belem dnevu pobegnilo. In še druge iz drugih sob.

Samo pobegniti, pobegniti, skušati pobegniti. Storitj nekaj, karkoli, samo da bo drugačno od tega nemogočega ležanja, simuliranja in pričakovanja kdaj te ustrelje. Poskusiti, zbežati.

Rajnovič se je nekega večera vrnil z odgovorom, da dovolijo tovariši pobegniti vsaki posebej: »Kateri je pač to omogočeno.«

Nežno se je glasilo to partijsko pismo, nežno in otožno: ne slepite se, da bi lahko vse pobegnile, težko bo katerakoli pobegnila, vse ste obsojene na smrt in nikar ne zapletajte moralnih problemov takšne vrste. Delajte bolj revolucionarno.

Cutiti je bilo, da menda ne računajo z nikakršnim uspehom. Kljub utemeljenim dvomom glede stražarjev so zunaj pripravljeni sprejeti nas, če bi se nam posrečila ta neverjetna zamisel, da bi s pomočjo stražarjev, celo z njima, pri belem dnevu pobegnile iz zaporov.

Otožno se je glasilo: potrebna je moč, tovarišice, treba je žrtvovati tudi tovariša, ki ostane za teboj. To sva namreč z Vero prevedli v svoj jezik.

Potrebno je, da nekdo zunaj. Partija, nekdo, ki je še živ in prost, to presodi. Vse seveda ne moremo pobegniti. Morda nobena ne more. Toda zdaj, po pismu, bomo delale tako, da nas pobejne kar največ — šepetava z Vero vso noč in snujeva najdrznejše načrte.

Trije stražarji so pripravljani pobegniti z nama. Tretji se še ni za trdno odločil in zahteva denar. Objubile sva mu ga.

Stražarji ne poznajo vseh naših zvez in že so poskrbeli za stanovanja; kaj naj počno z nami zunaj. Smejeva se, da si nas tovariši zunaj zamišljajo tako nemočne kakor v zaporu. Skrbje tudi za to, kako bi dobile zvezo s partizani. Partizani so v očeh stražarjev nekakšna izmišljena bitja, ki ne žive sredi Beograda. Naslove stanovanj že imava. Vera jih hrani v vozlu na traku svojega krila in kdaj pa kdaj vpričo mene, ali pa za mojimi hrbtom, nežno ovija trak okoli prsta.

Rajnoviča smo komaj prepričale, da stanovanje že imamo. Nekoliko žal nam je bilo povedati mu to, ker je znova opazil, da mu še zmeraj dovolj ne zaupamo. Naslovi so torej prišli, po neki drugi poti. Ko smo dobile koloče, se je zdravnik prav tedaj znašel v sobi. Zelo drzno smo mu postregle s pecivom in buljile v kos, o katerem smo vedele, da je v njem pisemce, pripravljeno reči mu takoj: »Tega pa nikar ne vzemite, ta ni dobro pečen,« če bi hotel vzeti prav ta kos. Da bi ga le ne vzel! Se tega je treba, da bi nam pojedel stanovanje!

Ta zamotani načrt nam je nakopal mnogo prečutih noč. Koliko je bilo treba samo računati, katerega dne bo ta ali oni stražar stal na straži in kje!

Načrta o pobegu ne zapletava Vera in jaz. Kar naprej si prizadevava, da bi bil videti preprost.

Toda, da bi nas pobegnilo več, bi morale nekega jutra ob osmih priti tri — Vera Vrebalova, Vera Lazović in Boba Djordjevič — v državno bolnišnico na rentgenološki pregled pljuč. Prišle so že večkrat, in sicer peš, skozi ves Beograd. Hoditi morajo počasi, da bi prišle šele okrog devetih. Pa tudi potem ne bi smele takoj oditi na pregled, marveč bi se morale izprehajati po bolnišnici in se povezati s tovariši na dvorišču, ki so vsi iz medicinskih vrst. Vera Lazović je hči zdravnika, Vera Vrebalova medicinka, žena dr. Boška Vrebalova. »Stražarji bodo to razumeli — dekljiški posli,« pোনostavlja Vera. »Hočejo pač malo pokramljati, pustimo jih.«

CETRTFINALE TEKMOVANJA ZA POKAL MARSALA TITA

V POLFINALU BODO TEKMOVALI: DINAMO, CRVENA ZVEZDA, HAJDUK IN BSK

Dramatična borba v Beogradu

Dinamo premagal Partizana s 8:7 — V regularnem času se je tekma končala 5:5 — Majerovič ubranil štiri enajstmetrovke

Streliči: Za Dinamo: Čajkovski v 13. in 63., Lipušnovič v 26., Dvornič v 32. in Cimermančič v 46. min., iz enajstmetrov pa Benko, Dvornič in Cimermančič.

Za Partizan: Milutinovič v 1., 24. in 71., Zebec v 70. in Belin v 80. min., iz enajstmetrov pa Kolakovič in Stojanovič.

Dinamo: Majerovič, Cimermančič, Banožič, Režek, Crnkovič, Ciračić, Lipušnovič, Conč, Dvornič, Čajkovski, Benko.

Partizan: Stojanovič, Belin, Lazarevič, Čajkovski, Jovanovič, Kolakovič, Herceg, Milutinovič, Jelisavčić, Bobek, Zebec.

Ne, na travnat preprogi stadiona JLA ne igrajo več nogometa. To je drama, kakršne doslej v Beogradu še nismo videli. Drama, katere dejanje ne vodi k razpletu, marveč k nadaljnji napetosti. Akcije so se vrstile druga za drugo, moštva so se menjala v napadih, a izid se fantastično spreminja, da gledalci sploh ne morejo verjeti, da se lahko v nogometu kaj takega pripeti.

Sto dvajset minut borbe velikanov, prepletene z duhoviti in lepljivi pozemali, izrednimi goli in številnimi enajstmetrovkami. Toliko enajstmetrovk nismo videli v vseh šestih kolih zvezne lige skupaj.

Strelci: Taka v 4. in Pafl v 27. min. za Spartak. Dvornič v 46. in 50. ter Antič v 89. min. za BSK. BSK: Cvetkovič, Stankovič, Filipovič, Davidovič, Vidič, Radović, Panič, Kovačević, Marković, Antič, Kaloperović.

Spartak: Glončak, Tapiška, Bogičič, Jakovetič, Koplivič, Cikoš I., Ognjanov, Gemeš, Pafl, Takač, Branišavljevič.

Beograjski splovci so drugič zabeležili zmago v finalu. Z odličnim finišem so spomnili na stari BSK. To ni nič čudnega, saj imajo tri trenerje, ki so igrali v napadu tega moštva.

Spartak je bil v prvem polčasu v premoči. Gostje so igrali nizko, hitro in tehnično lepo. Duša moštva je bil Takač.

Splošno gledano je položaj na igrišču spremenil. BSK je začel bolj naporno, hitro in preprosto. Gostje so se samo branili. Finiš splošno je bil začetek v prvi minuti drugega polčasa. Najprej so dosegli gol, zatem izenačili, na koncu pa zabeležili lepo in zaslužno zmago. Sodnik Petrovski je bil zelo dober.

NOVI SAD
Vojvodina: Vasič, Selena, Vlaović, Zivković, Milovanov, Bošković, Krstić I., Rajković, Hadžić, Leskov, Krstić II., Brokeša, Luštica, Čikić I., Mladinič, Senčar, Vuksan, Matošič, Vidušević.

Ko je v drugem polčasu Vojvodina silovito napadla Hajdukov vrata, smo pričakovali drugi gol za Vojvodino. Pripetilo pa se je nasprotno. Po neki sgrešitvi je Senčar hitrovrno streljal z golovo črto mimo Vasiča v gol. V naslednji minuti je Hajduk izvedel lepo kombinacijo in Mladinič je neubranljivo streljal mimo Vasiča — 2:1 za Hajduk.

V prvem polčasu je bila tekma precej raztrgana. Bilo je precej napak. Večidel drugega polčasa je bila Vojvodina v premoči, vendar njeni igralci niso bili uspešni realizatorji. Sodil je Epert.

RABOTNIČKI: Lokomotiva 4:3 (0:2)
Skopje, 4. oktobra. Danes je v Skopju v okviru tekmovalni I. zvezne lige Rabotnički premagal Lokomotivo 4:3 (0:2). Gole so dosegli za Lokomotivo Bobek v 10., Oždiak v 32. in Koba v 49. min., za Rabotnički pa Petrovski v 37., Podgorovski v 59. in Šil, in Dimitrovski v 74. min. Slabo je sodil Markovič.

ZELEZNIČAR: Velež 3:5 (0:1)
DANSKA: FINSKA 6:1 (4:1)
Kodanj, 4. okt. V mednarodni nogometni tekmi je Danska premagala Finsko s 6:1 (4:1).

igral lepo, hitro in preprosto. Gostje so se samo branili. Finiš splošno je bil začetek v prvi minuti drugega polčasa. Najprej so dosegli gol, zatem izenačili, na koncu pa zabeležili lepo in zaslužno zmago. Sodnik Petrovski je bil zelo dober.

NOVI SAD
Vojvodina: Vasič, Selena, Vlaović, Zivković, Milovanov, Bošković, Krstić I., Rajković, Hadžić, Leskov, Krstić II., Brokeša, Luštica, Čikić I., Mladinič, Senčar, Vuksan, Matošič, Vidušević.

Ko je v drugem polčasu Vojvodina silovito napadla Hajdukov vrata, smo pričakovali drugi gol za Vojvodino. Pripetilo pa se je nasprotno. Po neki sgrešitvi je Senčar hitrovrno streljal z golovo črto mimo Vasiča v gol. V naslednji minuti je Hajduk izvedel lepo kombinacijo in Mladinič je neubranljivo streljal mimo Vasiča — 2:1 za Hajduk.

V prvem polčasu je bila tekma precej raztrgana. Bilo je precej napak. Večidel drugega polčasa je bila Vojvodina v premoči, vendar njeni igralci niso bili uspešni realizatorji. Sodil je Epert.

RABOTNIČKI: Lokomotiva 4:3 (0:2)
Skopje, 4. oktobra. Danes je v Skopju v okviru tekmovalni I. zvezne lige Rabotnički premagal Lokomotivo 4:3 (0:2). Gole so dosegli za Lokomotivo Bobek v 10., Oždiak v 32. in Koba v 49. min., za Rabotnički pa Petrovski v 37., Podgorovski v 59. in Šil, in Dimitrovski v 74. min. Slabo je sodil Markovič.

ZELEZNIČAR: Velež 3:5 (0:1)
DANSKA: FINSKA 6:1 (4:1)
Kodanj, 4. okt. V mednarodni nogometni tekmi je Danska premagala Finsko s 6:1 (4:1).

MEDNARODNI DVOBOJ V ROKOBORBI

Jugoslavija: Avstrija 4:4

Ljubljana, 4. oktobra — Danes je bil v veliki uniaonski dvorani meddržavni dvoboj v rokoborbi med reprezentancama Avstrije in Jugoslavije. Dvojbo je končala neodločeno 4:4. Vaska borba je trajala 15 minut, če prej tekmovalci ni zmagal s tušem.

Najboljši dvoboj je bil v mišji kategoriji med Vukovom in Schweigerjem. Čeprav je Vukov zmagal že v 1. minuti s tušem, je pokazal nekaj lepših in učinkovitih prijemov. V bantam kategoriji sta se pomerila Brunner in Sneeberger.

Zmagal je v 4. min. Brunner s tušem. V perenolahki kategoriji se je Mariborčan Močnik boril proti in je bil proti koncu celo boljše od Kremsarja, vendar mu to ni zadostovalo za zmago. Zmagal je Kremsar po točkah. V lahki kategoriji je bil Torma I. boljše od Petermanna in je tudi zmagal v 6. min. s tušem. Tudi v veltter kategoriji je bil naš tekmovalac Čuzdi v očitni premoči in je premagal Britznerja v 4. min. s tušem. V srednji kategoriji je kot rezerva nastopil Ljubljanečan Kolar, ki pa se ni mogel resno upirati zelo dobremu Kleinsingerju, ki je zmagal v 1. min. s tušem.

V polteški kategoriji sta avstrijska sodnika Herzer in Schön klub obetani predmoči Bugarića prisodila zmago Wierbergerju. Zmago našemu tekmovalcu je prisodil je zagrebški sodnik Oster. Na intervencijo je sodniški zbor določil Bugarića za zmagovalca po točkah. Borba v težki kategoriji je bila zelo zanimiva, saj sta se pomerila 133 kg težki Schuster in Grošelj (92 kg). Tu je bila premoč avstrijskega tekmovalca očitna, vendar je avstrijski sodnik dosodil tuč, ki se ni bil dosežen. Zmagal je Schuster v 4. minuti.

Tekmovanje sta vodila dva avstrijska sodnika Schön in Herzer ter Jugoslovana Grošelj in Oster.

Približno 500 gledalcev je toplo pozdravilo vsako lepo potezo tekmovalcev, ostro pa je tudi kritiziral nepravilne odločitve sodnikov.

Rezultati: mišja kategorija — Vukov: Schweiger 2:0 tuš, bantam — Brunner: Sneeberger 2:0 tuš, perenolahka — Kremsar: Močnik 2:1 po točkah, lahka — Torma I.: Petermann 2:0 tuš, veltter — Britzner 2:0 tuš, srednja — Kleinsinger: Kolar 2:0, polteška — Bugarić: Wierberger 2:1 po točkah, težka — Schuster: Grošelj 2:0 tuš.

WATERPOLO
Jugoslavija: Italija 5:3
Jugoslavija: Madžarska 6:5
Jugoslavija: Španija 7:1
Jugoslavija: Nizozemska 5:4
Jugoslavija: Belgija 5:1
Jugoslavija: Nemčija 12:2
Jugoslavija: Avstrija 12:5
Jugoslavija: Avstrija 12:7
Jugoslavija B: Nizozemska B 6:0
Jugoslavija B: Nemčija B 8:2

STRELCI MEDNARODNIH TEKEM
Kurtini 18, Radonič 14, Ježič, Ikočič 9, Vuksanovič 7, Stakula 6, Frankovič, Kačič 5, Gркиnič 2, Bakasun, Cipci, Siljak 1.

KRATKE VESTI
Maribor, 4. okt. V prijateljski nogometni tekmi je Branik premagal mariborsko garnizijo 6:1 (4:1). Pred kakimi 5000 gledalci je sodil ing. Božičev. Igrali niso najboljšje.

Trbovlje, 4. okt. — V prvenstveni rokometni tekmi je domači Rudar premagal Svobodo iz Ljubljane 13:6 (9:4).

Pariz. — Francoz Famechon, ki bi moral boksat z Belgijcem Sneyderom za evropsko prvenstvo v mušji kategoriji, je zaradi bolezni zaprosil za odložitve dvoboja.

S četrtfinalne tekme za pokal maršala Tita, Crvena zvezda: Odred: vratar Odreda Benčik brani

HRVATSKO-SLOVENSKA LIGA
Metalec: Kladivar 1:1 (1:0)
Slaven: Ljubljana 1:0 (1:0)
Izola: Sloboda (V) 2:5 (1:1)
Split: Korotan 3:0 (3:0)
Tekstilac (V): Kvarner 1:0 (1:0)

Table with 2 columns: Team and Score. Rows include Slaven (B), Split, Tekstilac (V), Sloboda (V), Kvarner (R), Kladivar, Metalec, Lokomotiva, Ljubljana, and Korotan.

Ker je bil Tekstilac (Z) izločen iz tekmovalja, namesto njega pa uvrščena Segesta (Slask), ni v lestvici vračunana tekma, ki jo je Korotan igral s Tekstilcem. Prvi tako ni vračunana prekinjena tekma Korotan: Izola.

MAR MORE NOGOMET NUDITI KAJ VEČ!
Ne verujemo, da je sploh kje slovak, ki pričakuje od nogometa kaj več, kot smo videli na tekmi Dinamo — Partizan.

Videli smo čudovito kombinacijo, moštva so se menjala v napadih, a izid se fantastično spreminja, da gledalci sploh ne morejo verjeti, da se lahko v nogometu kaj takega pripeti.

Sto dvajset minut borbe velikanov, prepletene z duhoviti in lepljivi pozemali, izrednimi goli in številnimi enajstmetrovkami. Toliko enajstmetrovk nismo videli v vseh šestih kolih zvezne lige skupaj.

Strelci: Taka v 4. in Pafl v 27. min. za Spartak. Dvornič v 46. in 50. ter Antič v 89. min. za BSK. BSK: Cvetkovič, Stankovič, Filipovič, Davidovič, Vidič, Radović, Panič, Kovačević, Marković, Antič, Kaloperović.

Spartak: Glončak, Tapiška, Bogičič, Jakovetič, Koplivič, Cikoš I., Ognjanov, Gemeš, Pafl, Takač, Branišavljevič.

Beograjski splovci so drugič zabeležili zmago v finalu. Z odličnim finišem so spomnili na stari BSK. To ni nič čudnega, saj imajo tri trenerje, ki so igrali v napadu tega moštva.

Spartak je bil v prvem polčasu v premoči. Gostje so igrali nizko, hitro in tehnično lepo. Duša moštva je bil Takač.

Splošno gledano je položaj na igrišču spremenil. BSK je začel bolj naporno, hitro in preprosto. Gostje so se samo branili. Finiš splošno je bil začetek v prvi minuti drugega polčasa. Najprej so dosegli gol, zatem izenačili, na koncu pa zabeležili lepo in zaslužno zmago. Sodnik Petrovski je bil zelo dober.

NOVI SAD
Vojvodina: Vasič, Selena, Vlaović, Zivković, Milovanov, Bošković, Krstić I., Rajković, Hadžić, Leskov, Krstić II., Brokeša, Luštica, Čikić I., Mladinič, Senčar, Vuksan, Matošič, Vidušević.

Ko je v drugem polčasu Vojvodina silovito napadla Hajdukov vrata, smo pričakovali drugi gol za Vojvodino. Pripetilo pa se je nasprotno. Po neki sgrešitvi je Senčar hitrovrno streljal z golovo črto mimo Vasiča v gol. V naslednji minuti je Hajduk izvedel lepo kombinacijo in Mladinič je neubranljivo streljal mimo Vasiča — 2:1 za Hajduk.

V prvem polčasu je bila tekma precej raztrgana. Bilo je precej napak. Večidel drugega polčasa je bila Vojvodina v premoči, vendar njeni igralci niso bili uspešni realizatorji. Sodil je Epert.

RABOTNIČKI: Lokomotiva 4:3 (0:2)
Skopje, 4. oktobra. Danes je v Skopju v okviru tekmovalni I. zvezne lige Rabotnički premagal Lokomotivo 4:3 (0:2). Gole so dosegli za Lokomotivo Bobek v 10., Oždiak v 32. in Koba v 49. min., za Rabotnički pa Petrovski v 37., Podgorovski v 59. in Šil, in Dimitrovski v 74. min. Slabo je sodil Markovič.

PRVA RUGBY TEKMA V LJUBLJANI

Francija: študentska reprezentanca 33:19

Ljubljana, 4. oktobra. Prijatelji športa so imeli danes popoldne redko športni užitek na stadionu Zelezničarja v Šiški. Sestali sta se dve izbrani moštvi francoskih igralcev rugbyja, ki so na gostovanju po Jugoslaviji odigrali tri tekme: v Beogradu, Novem Sadu in Subotici, s tekmo v Ljubljani pa so zaključili svoje gostovanje. Za je prireditelj molilo slabo vreme, ki je tudi onemogočilo igralcem, da bi pokazali običajna vse avtorizirane rugbyja. Vendar je kakih 2000 gledalcev z zanimanjem spremljalo to za nas novo športno igro in glasno vzbudljalo igralce pri njihovih naporih.

V modrih majicah so nastopili najboljši poklicni igralci Francije. Njihovi nasprotniki študentje pa so nosili sive majice. Študentsko moštvo so sestavljali igralci univerze iz Marsella. Igralci obeh moštvo so bili izredno mladi, saj je imel najstarejši komaj šestindvajset let.

Ker je napovedovalec pred tekmo na kratko razložil pravilo igre, so gledalci brez težav spremljali potek. Študentje niso bili doraseli nasprotnik bolj izkušenim reprezentantom, ki so se razigrali šele v drugem polčasu in si zagotovili zmago z visoko razliko. Študentje so le dvakrat uspeli ogroziti reprezentanco Francije, ko so znizali rezultat na 15:14, in 23:19.

Kljub neenakima nasprotnikoma pa so nas francoski gostje prepričali, da je rugby, ki ga v Franciji igra kakih 30 tisoč igralcev, moška in za gledalce zanimiva igra. Ob nekaj pogolnih prireditvah bi tudi pri nas dobili močnejše korenine.

Nekaj nam je zlasti ugajalo na današnji rugby tekmi. Dasi je igra ostro, polna hudih trčenj in nevarnih padcev, vendar nismo videli nikakršnega ispanja ali nešportnega si-muliranja poškodbe. Kar kaže, kako opazoma na današnjih nogometnih igriščih. Tu bi se naši športniki lahko marajak naučili.

ODBOJKA
Mladost (Zagreb): Zelezničar (Maribor) 3:1
Maribor, 4. oktobra. Na stadionu Zelezničarja je danes tenaska odbojkarška vrsta Mladosti v prvenstveni tekmi zvezne lige premagala Zelezničarja s 3:1 (15:5, 15:13, 6:15, 17:15).

Pariz: Zagreb 3:1
Zagreb, 4. oktobra. Odbojkarška reprezentanca Pariza je danes premagala reprezentanco Zagreba s 3:1. Za Parizo so nastopili igralci, ki so večkrat zastopali Francijo proti Jugoslaviji. Igra je bila slaba.

KOSARKARSKI TURNIR V BEOGRADU
V prvem kolu kosarkarskega turnirja beograjskih ligišev je Partizan premagal drugo moštvo Crvene zvezde s 59:50. Crvena zvezda in Radnički pa sta igrala neodločeno 53:53.

MEDNARODNI TENIŠKI TURNIR
HAMMERSLEY OSVOJIL PRVENSTVO MARIBORA
Maribor, 4. oktobra. Na mednarodnem teniškem prvenstvu Maribora so bile dopolne odigrane nekatere finalne igre. Prvak mladincev je postal naš državni prvak Bače iz Zagreba, ki je premagal slovenskega prvaka Lovreca 6:3, 3:6, 6:4. Pri mladinkah je Zagrebčanka Pfeiferjeva premagala prvakinjo Slovenije Javornikovo 4:2, 6:1.

Zelo razburljiva je bila borba pri članih. Državni prvak Petrovič je odigral eno svojih najlepših tekem. Toda izvrstni Hammersley je še boljše zaigral in zaslužno zmagal. V četrtini nizu je Hammersley vodil 5:2. Toda poiztvovani Petrovič je izenačil na 5:5, nato pa je po dveh borbi klonil. Po dve in pol uri borbi je bil končni rezultat 7:5, 5:7, 6:4, 15:13.

Tudi polfinalne igre moških parov so bile zelo zanimive. Par Hammersley-Lenzer sta premagala par Razborsek-Cebular 6:1, 6:1. Petrovič-Laszlo pa najboljši mariborski par Bergant ml.—Vlasak 6:3, 6:1.

Polfinalna igra starejših mladincev Keretič: Miškovski se je končala z zmago Keretiča 2:6, 5:2, 6:3.

Novi prvak Maribora Hammersley je prazen izjavil, da ga izredno vesel, da je na svetem prvem stopu v Mariboru premagal odličnega Petroviča. Svojo zmago pripisuje boljši igri in dobri kondiciji.

Veliko število gledalcev je pohvalno komentiralo letošnje prireditve, ki je bila po prikazanih igrah kakovostno nedvomno najboljša izmed vseh dosedanjih v Mariboru.

Ob zaključku teniškega turnirja je slabo vreme oviralo tekmovalce. Zato so lahko izvedli samo finalno igro moških dvojic. Petrovič-Laszlo sta premagala Hammersleya-Lenzerja 6:1, 6:2, in tako osvojila prvenstvo.

ZTK premagal Branik
Maribor, 4. okt. Polfinalno srečanje za mladinsko državno prvenstvo je pokazalo, da manjka mariborskim tekmovalcem je rutina in večje število tečajev priprave. Dvojbo so osvojili Branik in Slavija (LJ) 14:12 (7:5)

NOVI ATLETSKI REKORDI V MARIBORU
ZMAGA MLADINSKE REPREZENTANCE SLOVENIJA: HRVATSKA 126:98 — CELJE: MARIBOR 106,5:81,5

Maribor, 4. oktobra. Na stadionu Zelezničarja sta bili danes dopolne dve zanimivi atletski prireditvi. Izbrani tekmovalci Celja in Maribora so se pomerili med seboj in dosegli vrsto zelo dobrih rezultatov. Mariborčanka Maca Knezova je na 200 m dosegla nov slovenski rekord 26,3. Kralj pa je na teku 800 m dosegel odlične čas 1:57,5 (nov mariborski rekord).

Tudi mladinci Hrvaške in Slovenije so bili uspešni. Šteta mladinci Slovenije (Slavka Knez, Bajželj, Jager, Stamejšič) na 4 x 100 m dosegle nov državni rekord 51,8. Zagrebčan Miller je v skoku s palico prekosil 3,78 m in s tem dosegel nov državni mladinski rekord. Brodnik pa je s skokom 3,50 m dosegel nov slovenski mladinski rekord.

Nekateri boljši rezultati: 110 m ovire (moški): Loriger 15,4, mladinci: Miller (H) 16,5, 80 m ovire ženske: Bajželj 12,6; 100 m, moški: Loriger 11,2, mladinci: Oslakovič (H) 11,4, 100 m, ženske: Maca Knez 26,3; 800 m, mladinci: Vipotnik 1:57,5, 60 m mladinci: Bajželj 8,2, 400 m, moški: Vrančič (K) 51,8, Uržaj 51,7.

Filatelija

Delo filatelističnega kluba v Kopru

V filatelističnem klubu v Kopru je deloval lani in letos upravni odbor, ki naj bi stanje v klubu organizacijsko in finančno uredil. Posrežilo se mu je doseči zreden presežek dohodkov. Od teh dohodkov so za Partizanski spomenik v Kopru prilegali 100.000 din, za dom vojnih sirot v Kopru pa 200.000 dinarjev. Njihovo uspešno delo bi bilo lahko zgled mnogim našim organizacijam te vrste.

Nova turistična serija v Belgiji

Belgija je izdala novo turistično serijo znamk v šestih vrednostih. Prva znamka za 80 + 20 centimov prikazuje ribiško pristanišče Zebrage, znamka za 1,20 + 30 frankov ruševine in most v Bouillonu, za 2 + 0,50

frankov pristanišče v Anversu, za 2,50 + 0,50 frankov pa znano trdnjavo Namir, za katero so se med zadnjima vojnama bile krvave in ogorčene bitke. Znamka obala v Gensu je motiv na znamki za 4 + 2 franka. Zadnja znamka v seriji, za 8 + 4 franka, prikazuje hrib v Freyerju.

TEHNO METAL IZVOZ TRGOVINA S TEHNIČNO ŽELEZNIKO IN KOVINSKIM BLAGOM NA DEBELO IN DROBNO LJUBLJANA TITOVA CESTA 16

OBVEŠČA VSE SVOJE CENJENE ODJEMALCE, DA PRILAGAJA S 1. OKTOBROM 1953 SVOJE PRODAJNE CENE VSEM PROIZVODOM ŽELEZARNE JESENICE IN ŽELEZARNE RAVNE NOVIM ZNIZANIM CENAM OBEH ŽELEZARN. ZNIZANJE VELJA TUDI ZA OBSTOJEČE ZALOGE. — PRIPOROČAMO SE ZA NADALJNO NAKLONJENOST!

VAŽNI NASLOVI V LJUBLJANI

Uredništvo 'Ljudske pravice-Borbe', nočni urednik, ima telefonsko št. 23-261. Reševalna postaja, Zaloška 25, tel. 22-444. Porodnišnica, Slajmerjeva 3, tel. 20-215. Otokska klinika, Ulica Stare pravde 4, tel. 20-973. Zdravstvena dežurna služba, Miklošičeva 20, tel. 23-081. Dežurna lekarna, Prešernov trg št. 5, tel. 20-115. Zavod za socijalno varovanje, Miklošičeva 20, tel. 23-081-083. DOZ, Miklošičeva 19, tel. 21-776. Nožanja uprava, Prešernova, tel. 21-100 in 21-200. Gasilska milica, Krekov trg, tel. 23-555. Dežurni tajništva za notranje zadeve Ljubljana-mesto, tel. 21-100, 21-200, 21-600, 21-700. Dežurni za prometne nesreče, tel. 20-863. Putnik, Titova 2/L, tel. 20-472. Elektrarna, Magistrat, tel. 22-121. Plinarna, Resljeva 28, tel. 20-555. Vodovod, Krekov trg 10, tel. 20-554. Zeleniška postaja, Trg OF, tel. 20-787. Avtobusna postaja, Masarykova, tel. 23-085. Jug. aerotransport JAT, Miklošičeva 12, tel. 20-845. Hotel 'Union', Miklošičeva 1, tel. 20-570. Mestni avtotaksi, Slomškova 6, tel. 21-576. Kurivo, Masarykova cesta 15, tel. 20-570. Veleblagovnica NA-MA, Ljubljana: Uprava - sekretariat, 22-563. komercialni oddelek, 22-571. računovodstvo, 23-059. centralno skladišče, 22-550. poslovo, pri 'Pošti', 21-066. posl. pri 'Tromostovju', 22-551. poslovo, 'Pohištvu', 20-496. Trg. podj. 'Usnje', Ljubljana, Wolfova 1/II, direktor 20-042. komerc. 22-384. Grosistični odd. za usnje, Trubarjeva 41, 22-281. Detaljna poslovo za usnje 'Usnje', Trubarjeva 41, 22-281. Detaljna poslovo za usnje 'Koža', Trubarjeva 16, 23-058. Grosistični odd. za obutev, Gradišče 10, 20-517. Trg. podjetje 'Volna', Ljubljana, tel. 22-562. Prodajalna 'Volna', Ljubljana, Nazorjeva 3, tel. 20-683. Prodajalna 'Korotan', Ljubljana, Celovška 71, 22-683. Slovenija - Impex, trg. agencija za izvoz in uvoz, Beethovnova 14/I, tel. 20-915. Galanterija, trg. grosistično podjetje, Ljubljana: direktor, 23-273. komercialna, 23-271. skladišče, 23-275. računovodstvo, 23-276. Trg. podjetje 'Izbira', Ljubljana, Wolfova 1/II, uprava, direktor, 23-521. komercialni odd., 20-235. skladišče, Mestni trg 21, 21-195. poslovalnice: 'Perlo', Miklošičeva 12, 22-122. 'Manona', Prešernov trg 5, 21-572. 'Moda', Nazorjeva 5, 20-255. 'Okrasa', Copova 54, 21-149. 'Vrvarna', Trubarjeva 31, tel. 20-441. Agrotehnika - export-import, Ljubljana, tel. 20-143. direktor, 21-446. odd. za uvoz in prodajo, 21-778, 20-547. odd. za les, 21-053, 23-048, 20-377. odd. za živino, 20-365. odd. za teh. službo, 20-143. (int. 19) odd. za posredovanja in kmetijske pridelke, 21-820. odd. za servisno službo, 21-305. trgovina, Gosposvetska c. 3, 21-658. Mestno prevozno podjetje 'Meprom': uprava - mehanične delavnice, karoserijska delavnica, tapetniška delavnica, ličarska delavnica, vulkanizerska delavnica - tel. 21-392. Prometna pisarna - prevozi (garaže) - tel. 20-823. Spedicija - Ljubljana, podjetje za tuzemske in mednarodne transporte, uprava, Titova 23 - tel. 6-76. direktor, tel. 20-851. kosovna odprava, Metelkova št. 4, tel. 21-719. avtodisponenca, tel. 21-690. avtogaraža, Središka 1, 23-290.

DNEVNE NOVICE

NAGRADNI NATECAJ RADIA LJUBLJANA

Radio Ljubljana razpisuje nagradni natečaj za najboljša besedila za veseli večer. Teksti je lahko napisan v poljubni obliki: kot revija, veseloljna, opereta itd. Nagrade: 1. 30.000 din, 2. 20.000 din, 3. 10.000 din. Poleg tega bo Radio Ljubljana razdelil znesek do 30.000 din za najboljše šale, domisleke, kuplete in podobno. Prispevke je poslati, podpisane s šifro in z naslovom ter imenom avtorja v posebni kuverti, do 1. decembra t. l. na naslov: Radio Ljubljana, Tavčarjeva 17 (Nagradni natečaj Veseloga večera).

Tečaj mednarodnega jezika esperanta se prične v petek, 8. oktobra ob 19. uri na učiteljski, Resljeva c. Prijave dnevno od 17. do 18. ure na Miklošičevi c. 7/1. Poročili so se v Ljubljani: krojač Janez Matkovič in bolničarka Alojzija Šuštaršič, trgovski pomočnik Stanislav Miramor in delavka Ivana Trugar, viš. tehnik drž. žel. Avguštin Stalovsky in žel. uslužbenka Marija Zeljko, krovec Stanislav Ponder in kuharica Marija Saje, strojnik Jožef Kranjc in delavka Dorica Petrušič, strugar Miroslav Pirih in gospodinja Marija Svab, ključavničar Jernej Sever in šivilja Vida Tomšič, nameščenec Jožef Svigelj in nameščenka Franciška Kavčič, nameščenec Karel Strekelj in nameščenka Marija Pečnik, brivski pomočnik Franc Rant in snovalka Pavla Pečnik, dimnikar Anton Bojnec in delavka Franciška Sinkovec, tehnik Anton Čermič in nameščenka Mihaela Debeljak, sedar Franc Natlačen in delavka Veronika Miklič, orodni ključavničar Aleksander Geiger in krojaška po-

močnica Ana Ferlin, strojni ključavničar Franc Selškar in tovarniška delavka Ivana Marolt, pek Jožef Zavadnik in delavka Marija Springer, mizar Emil Doma in gospodinja pomočnica Jožefa Blatnik, dimnikar Anton Hrovatič in delavka Antonija Grden, zidar Klemenčič in šivilja Marija Vrečar, ključavničar Vincencij Omejec in delavka Leposava Kozamernik, upokojenec Ciril Zore in kuharica Dragica Lužar, kurjač Stanislav Zupančič in uslužbenka Marija Filipič, šofer Silvo Hribar in bolniška strežnica Franciška Strgar, nameščenec Vladimir Stofla in nameščenka Ljudmila Turnšek, uslužbenec Radoslav Urbančič in nameščenka Marija Rutar, zidar Franciška Amon in kuh. pomočnica Franciška Novak, slastičarski mojster Jožef Grabovlec in kuharica Emilija Kostič, organ LM Stanislav Penca in šivilja Jelka Stajduhar, elektromonter Stanislav Hočevar in šivilja Marija Soba, delavec Jože Kumšč in delavka Zora Skafar, organ LM Martin Resetič in delavka Antonija Kocjan, organ LM Anton Cebular in nameščenka Ana Škulj, čuvaj Jože Lavrič in hči posestnice Terezija Strgar, delavice Stefana Krenovec, delavka Marija Bueček, godbenik Vladimir Mandeljc in adm.in. referent Sabina Mandeljc, pleskar Karlo Vrabčič in delavka Sabina Perko, študent Franc Vičar in študent Ljudmila Zupančič.

Umrl so v Ljubljani Helena Vidmar, gospodinja. Pogreb bo danes ob 15 z. Ferdinand Bedina, komercialist. Pogreb bo danes ob 15.30 z. Zal.

DANES IN JUTRI

KONCERTI

Ponovitev 1. abonmajskega koncerta za B danes v filharmoniji. Dirigent Jakob Cipci, solist priznani zagrebški pianist Ivo Maček. Začetek koncerta bo zaradi radijskega prenosa točno ob 20.15 uri, zato prosimo cenl. obnove, da to upoštevate. Pierre Fournier, violončelist svetovnega slovesa, gostuje v ponedeljek dne 12. t. m. v filharmoniji. Dirigent Jakob Cipci. Prodaja vstopnic za oba koncerta v koncertni poslovalnici od 10.-12. in od 16.-18. ure.

GLEDALIŠČA

DRAMA Torek, 6. okt. ob 20.: Molière: Zlahtni mešan. Izven. Četrtek, 8. okt. ob 20.: Shaw: Pygmalion. Izven. OPERA Sreda, 7. okt. ob 19.30: Delibes: Coppelia. Balet. Abonma red A. Četrtek, 8. okt. ob 19.30: Delibes: Coppelia. Abonma red D. MESTNO GLEDALIŠČE Ljubljana, Gledališka pasaja Torek, 6. okt. ob 20.: V. Ocvirk: Ko bi padli ožvehi. Red Terek. Vstopnice so tudi v prodaji. Sreda, 7. okt. ob 20.: R. Tagore: Chitra. Izven. Četrtek, 8. okt. ob 20.: M. G. Sauvajon: Trinajst jih bo. Red Četrtek. Vstopnice so tudi v prodaji.

KINO

KINO 'UNION': jug. film 'Ciganka'. Brez tednika. Predstave ob 16, 18, in 20. uri. KINO 'SLOGA': angl. film 'Trenutek obupa'. Tednik. Predstave ob 16, 18, in 20. uri. KINO 'SOCA': franc. film 'Volpone'. Tednik. Predstave ob 16, 18, in 20. uri. Predprodaja vstopnic v vseh treh kinematografih od 10. do 11. ter od 15. ure dalje. KINO 'KOMUNA': am. barv. film 'Ostržek'. Tednik. Filmske nov. Predstave ob 16, 18, in 20. uri. Prodaja vstopnic od 10.-11. in od 15. ure dalje. L. KINO 'TIVOLI': franc. film 'Ljubimca iz Verone'. Tednik. Predstava ob 20. uri. L. KINO 'BEŽIGRAD': avstr. film 'Potepuh'. Tednik. Predstava ob 20. uri. Prodaja vstopnic v obeh kinematografih uro pred pričetkom predstave.

KINO

'Šiška': avstr. film 'Majlar in frikija'. Tednik. Predstave ob 16, 18, in 20. uri. Prodaja vstopnic od 15. ure dalje. 'TRIGLAV': avstr. film 'Eva podeduje raj'. Tednik. Predstave ob 18, in 20. uri. Prodaja vstopnic od 17. ure dalje. CELJE UNION: amer. film 'Tramvaj - Poželenec'. CELJE 'DOM': angl. film 'Cirkuski deček'. BLEED: jugosl. film 'Občinski detec'. KAMNIK: amer. film 'Podvodna četa'. JESENICE: 'RADIO': amer. film 'Aretacija'. PLAVZ: angl. film 'Dolgo je pomnil'. KRANJ: 'STORZIO': amer. film: 'Carries'.

RADIO

DNEVNI SPORED ZA PONEDELJEK DNE 5. OKTOBRA 1953 5.30-7.30: Dobro jutro, dragi poslušalci - vmes ob 5.45-5.55: Napoved časa, poročila, vremenska napoved in pregled tiska - 6.00-6.10: Jutrnja telovadba - 6.30-6.45: Napoved časa, poročila, vremenska napoved, objava dnevn. sporeda in radijski koledar - 7.00-7.05: Odgovori gospodinjam - 12.00 Opoldanski koncert - 12.30: Napoved časa, poročila in pregled dnevnega sporeda - 12.45: Zabavna glasba, vmes objave - 13.00: Pionirji: Kaj, kako, zakaj? - Radio pa? To, tako, zato! - 13.15: Zbori in solistično slovenske narodne pesmi - 13.30: Kulturni pregled - 14.00: Lepe melodije - 14.30: Radijske reklame - 14.40: Simfonični ples - (Grieg, Rimski-Korsakov, De Falla, Bartok, Hačaturjan) - 15.00: Napoved časa, poročila in vremenska napoved - 15.10: Zabavna glasba, vmes objave - 15.30: Soliska ura za mlajo stopnja: a) Izbirno čašo mineralne vode, b) Iz ABC za vsak dan - 16.00: V svetu opernih melodij - 17.00: Napoved časa in poročila - 17.10: Poveške in ritmi - 17.45: Iz kolektivne po kolektive - 18.00: Glasbeni mozaik - 18.25: Jezikovni pogovori - 18.40: Zbori 'Svoboda' poje ženski zbor iz Gabrovke p. v. Anice Volkar - 19.00: Radijski dnevnik - 19.30: Zabavna glasba vmes objave in reklame - 20.00: Radijska univerza: Karol Pahor: Partizanska pesem - 20.15: I. abonmajski koncert orkestra Slovenske filharmonije, dirigent Jakob Cipci, solist Ivo Maček. Jarnovič: Concertino za godala, Beethoven: Koncert za klavir in orkester št. 4 v G-duru, op. 58. Brahms: Simfonija št. 4 v e-molu, op. 98.

RADIO KOPER

Ponedeljek, 5. okt.: 11.00 F. Mendelssohn: Klavirski koncert v G-molu št. 1, op. 25 - C. M. Weber: Poziv na ples - 11.30 Našim ženam - 14.30 S filmskega platna - 14.40 Slovenske narodne v priredbah - 17.00 Koncert komornega zboru Radia Zagreb p. v. Slavko Zlatiča. Na sporedu so umetne pesmi - 17.27 Melodije Stolza in Kalmara - 18.25 Melodije in ritmi za dobro voljo.

Vesti z Jesenic

DEŽURNA ZDRAVNIŠKA SLUŽBA Dežurna zdravniška služba v območju ljudske občinskega odbora mestne občine Jesenice od 2. do 9. oktobra 1953: Dr. Lubša Noela, Nova bolnica Plavž. Obiski na dom naj se javijo najkasneje do 18. ure zvečer. Po tej uri bo zdravnik obiskoval le bolnike s težjimi poskodbami in močnimi krvavitvami.

MARIBORSKE VESTI

V Mariboru so se poročili: Viktor Bračko, 52 let, slikarski mojster - Pavla Berlot, 42 let, delavka; Anton Fištravec, 35 let, kovač - Stefanija Korpar, 26 let, šiviljska pomočnica; Jakob Gajski, 32 let, zidarski pomočnik - Ivana Kajzer, 30 let, delavka; Anton Jereb, 30 let, uslužbenec - Majda Tavželj, 18 let, dijakinja; Vincenc Kocbek, 26 let, pom. delavec - Franciška Rapuc, 31 let, predica; Vekoslav Liber, 20 let, vodni instalater - Felicit Ditmajer, 19 let, trg. pomočnica; Ivan Likar, 26 let, delavec - Ljudmila Kubiš, 20 let, ikalka; Franc Majhen, 18 let, pom. delavec - Amalija Zafran, 19 let, gospodinja; Izidor Sinkovec, 24 let, livar - Jožeta Zorman, 22 let, delavka; Srečko Urlep, 20 let, strojni ključavničar - Jožeta Nikl, 24 let, bolničarka; Lovrenc Weis, 24 let, ključavničar - Ivana Kren, 20 let, snemalka; Srečko Zorko, 21 let, strojni ključavničar - Terezija Črešnjak, 19 let, predica; Julij Zupan, 39 let, mlilničnik - Ana Divjak, 39 let, gospodinja; Jožef Budja, 24 let, mlinar - Vera Velič, 20 let, blagajničarka; Milan Geršak, 19 let, vodni instalater - Marija Ekselenski, 18 let, knjigovodkinja; Edvard Karba, 30 let, mizar - Hildegarda Tručl, 34 let, knjigovodkinja; Emil Moderič, 22 let, orodni ključavničar - Franciška Tomana, 19 let, trgovska pomočnica; Rudolf Male, 22 let, komercialist - Otilija Vrbnjak, 20 let, petljica; Karel Ozmec, 24 let, kovinar - Ivana Bobnarčič, 19 let, predica; Jožef Sever, 23 let, kurjač - Alojzija Zadravec, 20 let, poljedelka; Rudolf Ubelič, 47 let, poljski delavec - Marija Pečenk, 42 let, šivilja; Alojz Zakrčnik, 20 let, kovinostrojar - Jožeta Lajnsčak, 18 let, delavka; Mihael Žižek, 22 let, strojni ključavničar - Zora Mesarič, 22 let, nameščenka.

Umrl so: Karel Berdnik, 11 let, dijak; Marija Črešnjak, 58 let, gospodinja; Jakob Goričan, 49 let, strojnik; Ana Resar, 83 let, gospodinja; Andrej Mažera, 2 meseca; Levin Kotas, 78 let, upokojenec; Terezija Ferenc, 84 let, gospodinja; Ivan Kuljat, 83 let, upokojenec; Marija Kopl, 86 let; Ivan Zaponšek, 40 let, polj. delavec; Marija Wagner, 79 let, gospodinja.

DEŽURNA LEKARNA

Ponedeljek, 5. oktobra, lekarna: 'Center', Gosposka 12.

RADIO MARIBOR

12.00-16.00: Prenos sporeda Radia Ljubljana - 16.00-16.20: Dvajset minut razvedrila vam je pripravil Plesni orkester p. v. Franca Ronbika - 16.20-16.30: Igra violinist Yehudi Menuhin - 16.30-16.45: Pregled domačih gospodkov, vremenska napoved in točen čas - 16.45-17.00: Zabavna glasba, vmes objave in mariborski koledar - 17.00-23.00: Prenos sporeda Radia Ljubljana.

GLEDALIŠČE

Ponedeljek, 5. okt. ob 20.: Čajkovski: Labodje jezero. Izven. Torek, 6. okt. ob 20.: Dvořak: Rusalka. Izven.

KINO

PARTIZAN: jugoslov. film 'Skalna obzorja'. UDARNIK: amer. barvni film: 'Kapetan Horatio'. POREZJE: Zaprt. STUDENCI: Zaprt.

V ponedeljek dne 5. okt. 1953 ob 18.30 otvarja Delavska univerza ciklus predavanj Družbeno politični problemi delavskega upravljanja 1. predavanje: 'Ideja delavskega upravljanja v svojem zgodovinskem razvoju'. Predava toč. Franc Boštjančič, član sekretariata F. ZSS v predavalnici Trgovinske zbornice, Beethovnova ulica

Vremensko poročilo HIDROMETEOROLOŠKE SLUŽBE

Stanje vremena dne 4. okt. ob 7. uri jutraj: Most med jedrom visokega zračnega pritiska nad Britanijo in južno Rusijo se je nad srednjo Evropo nekoliko razkrožil. V zvezi s tem se prodor hladnega zraka iz območja Grönlanda počasi razširja tudi nad severozahodni del kontinenta. Slabotno področje nizkega zračnega pritiska nad zahodnim Sredozemljem se je raztegnilo tudi nad področje Alp, kjer že ustvarja padavine. V Jugoslaviji je bilo danes ob 10. uri dopolno jasno vreme, le v Sloveniji se je pobačilo, tu in tam tudi z manjšimi padavinami. Temperatura na Jadranu v mejah od 19° do 24° C. Napoved za ponedeljek, 5. oktobra: Oblačno vreme z vmesnimi padavinami. Temperatura ponoči od 8° do 15°, podnevi od 15° do 22° C.

Tovarna zdravil išče ZA PROPAGANDO znanstvenega sodelavca magistra za območje LR Slovenije. Ponudbe na Upravo pod 'Propaganda 3e'. 4205

Obiščite gospodarsko razstavo LOKALNE INDUSTRIJE IN OBRTI LESKOVCA IN OKOLICE V LESKOVCU OD 7. DO 14. OKTOBRA 1953 Razstava ima tudi komercialen značaj. 4136

V ZALOŽBI 'EKONOMSKE POLITIKE' JE IZŠLA IZ TISKA BROŠURA 'Načrt splošnih uzane za blagovni promet' KI GA JE IZDALA KOMISIJA GLAVNE DRŽ. ARBITRAŽE Cena brošure je 60 din in je tiskana v latinici. Brošuro lahko dobite pri vseh prodajalcih časopisov. Vplačila za posamezna ali kolektivna naročila je treba nakazati na tekoči račun 'Borbe' št. 102-T-76 (za brošuro 'Uzance'). 4234

Termoelektrarna v Banovičih potrebuje čimprej: tri turbinske strojnike I. razreda dva strojnika poslovdjji dva obratna električarja dva obratna ključavničarja dva pomožna kotlarska strojnika Zainteresirani naj se takoj javijo na naslov: TERMOELEKTRARNA V BANOVICIH KOMFORTNO STANOVANJE ZAGOTOVLJENO PLAČA PO TARIFNEM PRAVILNIKU 4185 1-3

Zatemnitev v GRETLEYJU J. B. PRIESTLEY 24 Roman o nacističnem vohanstvu v Angliji med drugo svetovno vojno. ILLUSTRAL SABAHADIN HODŽIĆ Med dvema zehoma mi je ta Pearson jasno namignil, da ni prav nobenega upanja, da bi v tem podjetju dobil službo. Kazalo je, da meni, da me je hotel Heacham potegniti za nos, ko je napisal pismo, ki je vzbujalo moje upanje na službo. Kaj je ta Pearson mislil, mi je bilo vseeno. Bil je eden tistih Angležev, ob katerih bi človek mislil, da je ta vojna popolnoma privatna zadeva nekoga, nekaj kakor kraljevska loža v Ascotu. Da nisem imel utemeljenih razlogov za ogled tovarne, sploh ne bi pomislil na kakršnokoli njegovo prijazenost. Kaže pa, da je moja naloga potegovati se za ljubeznivost ljudi, ki jih ne maram. Hočeš nočeš sem torej moral poskusiti. »Ali bi mi dovolili, da bi si vaše podjetje malo ogledal?« »Kar se mene tiče, mi je vseeno,« je odgovoril, »toda nekateri naši ljudje so dobili nedavno zaradi tega strog ukor. Veste, tu imamo mnogo zaupnih stvari.« »Razumem,« sem odgovoril. Ti fantje s svojimi zaupnimi stvarmi mi že presedajo. To je postalo že običajna fraza, ki še bolj opozori človeka na kako svar, namesto da bi pozornost od nje odvrgnila. Kar naprej podarjajo, da je ta ali ona stvar zaupna. Povsod lahko to slišiš. Seveda svojega mnenja o tem Pearsonu nisem povedal in pazil sem tudi, da se mi ne bi na obrazu poznalo, kaj mislim. »Če vam je toliko do tega,« je rekel Pearson, »bi vam lahko omogočil, da si na hitro roko ogledate naše glavne naprave, samo

toliko, da dobite sliko, v kolikšnem obsegu delamo. Če hočete malo počakati, vam poiščem vodnika.« Pristrčno sem se mu zahvalil, ne zato, ker bi si bil rad ogledal njihove glavne naprave, marveč zato, ker sem hotel čimprej videti vodnika. Če nisem popolnoma izgubil smisla za sleherni predvidevanje, bo vodnik vredem mojega zanimanja. Čakal sem. Z vodnikom sem bil zadovoljen. Prišel je v delavskem pajacu, ki je zaudarjal po letalski barvi, imel je z jekdom obrobline naočnike na nosu, že nekoliko sive brke, bilo mu je kakih petdeset let in napravil je vtis, da ne bi več rad tako naporno delal. Takšne ljudi imajo v vseh podjetjih. Govoril je v jeziku in z naglasom premalo izobraženih ljudi. »Vi niste domačin, jelite, gospod?« me je vprašal, ko sva prišla iz pisarne. »Ne,« sem odgovoril previdno. »Prihajam iz Londona, pravzaprav pa sem Kanadčan. Poslali so me v Chartersovo električno podjetje, da poskusim dobiti v njem službo. Preden pa se bodo odločili, sem mislil, da mi kaže priti sem pogledat, ali bi se tu dobilo kaj zame.« »A, tako!« je dejal, ne da bi dvignil pogled, in stopical poleg mene naprej. »Že zdavnaj si želim videti Kanado. Tudi o Južni Ameriki sem sanjaril.« »V Južni Ameriki sem delal več let,« sem mu rekel. »Čile in Peru. Krasni deželi, če je človek mlad in zdrav.« »Jaz nisem ne posebno mlad, ne zdrav. Bolno srce ne deluje tako, kakor bi bilo treba. Da, srčna napaka - taka je ta reč.« Sla sva čez širok prostor med pisarniški poslopji in velikanskimi kamufliranimi napravami. Na drugi strani, ko da se razprostira v večnost, je bilo letališče za preizkušanje Superciklonov. Na usesa mi je donelo brnenje njihovih velikanskih

propelerjev. Za hip se je prikazalo tudi sonce. Oster veter, ki je pihal v višini, je očistil nebo, tako da je bilo v tem zimskem popoldnevu vse videti ko del ostro začrtanega obrisa. Moj vodnik se je ustavil in dotaknil mojih rok. Tisti hip sva bila daleč od ljudi in stvari. »Kaj mi mar srce,« je rekel in vzel iz žepa škatlico cigaret, »vendar pa rad pokadim dobro cigareto.« Potem ko jo je ponudil tudi meni, je vzel iz žepa vžigalnik. Ko je to storil, sem videl, da se je moje delo v Gretleyju dejansko začelo. »Ne deluje,« je rekel. »Ali imate vi ogenj?« Potegnil sem iz žepa svoj posebni vžigalnik, kakršne smo uporabljali mi pri svojem delu. »Dal bi vam tegale,« sem dejal oprezno, »pa mi je drag spomin na prijatelja.« »Ni treba,« je odgovoril. »Poskrbel bom, da bo moj vžigalnik jutri deloval.« Spogledala sva se in oba zadovoljno prikimala. Zdal ni bil več podoben prejšnjemu vodniku. Njegov obraz je bil še videti utrujen, ker ni bil mlajši kakor se je delal, toda vsaka podobnost z neizobraženim obrtnikom se je bila popolnoma izginila. Tu so postavili dobrega človeka.

